

DE OORLOG, 13 november 1918
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29331]

[Woensdag 13 november 1918]

Inhoudsopgave 13 november 1918

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29331]	1
DE OORLOG	4
De revolutie in Duitschland.	4
De eischen der onafhankelijken.	4
In Berlijn.	4
In het Oosten.	7
Wolf over de wapenstilstandsvoorwaarden.	7
Een E.L. nationale raad.	7
Het leger en de revolutie.	7
Demobilisatiegevaar.	8
Aan het leger!	8
Een manifest aan het platteland.	8
De groothertog van Oldenburg doet afstand.	9
Uit Wurtemberg.	9
Economische demobilisatie.	9
De vorst van Lippe doet afstand.	9
31 augustus 2015 Leidenschaftlich Lippe.	9
Troonsafstand in Anhalt.	11
Nieuwe A.- en S.-raden.	11
BELGIË.	11
In bevrijd België.	11
DUITSCHLAND.	11
De Lokal Anzeiger.	11
De gezanten in het buitenland.	11
Een oproep van veldmaarschalk v. Hindenburg.	11
Het Belangrijkste Nieuws.	12
Binnenland.	12
Buitenland.	12
ENGELAND.	12
De pers over de overwinning.	12
FRANKRIJK.	12
Overwinnings-toebereidselen.	13
Een historische kamerzitting.	14
In Mons.	15
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	15
Keizer Karl.	15
De republiek Duitsch-Oostenrijk.	15
Italië voorziet de O.H. troepen van levensmiddelen.	15
POLEN.	15
Verschillende berichten.	15
De ontwapening der Duitsche soldaten, enz.	16
DENEMARKEN.	16
Aan de Duitsch-Deensche grens.	16
ZWITSERLAND	16
Algemeene staking.	16
ROEMENIË.	16
De toestand.	16
Een ultimatum aan Hongarije.	16
VEREENIGDE STATEN.	16
Wilson over den wapenstilstand.	16
De koopvaardijvloot.	17
De voedselvoorziening.	17
Korte berichten.	18
Uit de kleine republiek.	18
Van het westelijk oorlogsterrein.	18
Te Rijssel.	18
Posterijen en Telegrafie.	18
Het telegrafisch verkeer.	18
Vertraging telegraaf en post.	18
Postverbinding met bevrijd België.	19

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

Postpakketten voor Noorwegen.	19
Laatste Berichten.	19
De afgetreden Keizer.	19
De revolutie in Duitschland.	19
Geen Rijksdagzitting.	19
In Baden.	19
De revolutie.	19
Te Brussel en te Antwerpen.	20
FRANKRIJK.	22
Uit den Senaat.	22
ENGELAND.	22
Besprekingen.	22
RUSLAND.	22
Een verklaring van Balfour.	22
Proclamatie van de Regeering.	22
Om en bij den strijd.	22
De Duitsche Regeering protesteert.	22
Nederland en de Oorlog.	26
De gewezen Duitsche Kroonprins.	26
Zeeuwsch-Vlaanderen.	26
De bevrijding van Servië.	27
De Visscherij.	27
De moderne arbeidersbeweging.	28
De demobilisatie.	29
Duitsche vliegmachines.	29
Een straatbetooging te Enschede.	29
Nog geen materieel.	29
De revolutie in Duitschland.	29
Krijgsgevangenen.	29
Het grensverkeer.	30
Vervoerverboden.	30
Manufacturen.	30
De Hollanders te Essen.	30
Het Kasteel Amerongen.	30
PERS.	30
Tegen de Bolsjewiki.	30
De Spaansche griep.	31
Oranjestein.	31
De negende Duitsche oorlogsleening.	31
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29331]	31
Niet gerechtvaardigd.	31
BINNENLAND.	33
Het rapport Muysken.	33
Nederland en de Crisis.	33
Proclamatie van de Regeering.	33
De ex-Keizer.	33
De gewezen Kroonprins.	34
Spaansche griep en inkwartiering.	34
Grensverkeer.	34
Uit het mijndistrict.	35
Verbond neutrale Vakvereenigingen.	36
Het kasteel Amerongen.	36
Het Belangrijkste Nieuws.	37
Binnenland.	37
Buitenland.	37
Laatste Berichten.	37
De demobilisatie.	37
Engelsche krijgsgevangenen.	37
De vrede gevierd.	37
Het Verdun-monument.	37
Aangehouden.	37
Tocht naar Gent.	37
Berlijnsche beurs.	40
De fusie-geruchten in de Engelsche [scheepvaart].	40
ITALIË.	40
Dalmatië voor de Zuid-Slaven?	40

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

ENGELAND.	40
Lloyd George en de verkiezingen.	40
BELGIË.	40
De ontruiming.	40
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	41
Het einde van den Rijksraad.	41
Viktor Adler. †	41
HONGARIJE.	41
De wapenstilstand met de Entente geteekend.	41
VEREENIGDE STATEN.	42
De meerderheid in den Senaat.	42
Om en bij den strijd.	42
Het Museum van Lille.	42
BUITENLAND.	44
Een verzoenende rede.	44
DUITSCHLAND.	45
Verzachting der wapenstilstandsvoorwaarden.	45
De wapenstilstand.	45
Het protest der Duitsche gedelegeerden.	46
De actie tegen plundersaars.	46
De quaestie der krijgsgevangenen.	46
De Duitsche revolutie.	46
De A. en S. raad en de demobilisatie.	46
Een S. raad in het M.v.O.	46
Het nieuwe Pruisische kabinet.	46
De keizerin onder bescherming van den A. en S. raad.	47
Vijandige houding der Elzassers tegen de Duitsche troepen.	47
Het groote hoofdkwartier.	47
In Berlijn.	47
De keizerlijke familie in veiligheid.	47
De Duitsche vlag hersteld.	47
De koning van Beieren.	47
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	47
Keizer Karl.	47
Karolyi aan Wilson.	47
De Beieren verlaten Tirol.	48
Actie der arbeiders.	48
De beslissing over den toekomstigen staatsvorm.	48
De Duitsche troepen.	48
In Weenen.	48
Distributie-nieuws.	49
Extra-voedsel voor zieken.	49
Duitsch-Oostenrijk.	49
D. O. persstemmen.	49
De "Arbeiter Ztg." over de revolutie.	50
Verschillende berichten.	50
ENGELAND.	50
De rechten der vrouw en die der Pers.	50
Een rede van Bonar Law.	52
Northcliffe treedt af.	53
Een benoeming.	53
Lord Cecil over den volkerenbond.	53
Lord Northcliffe.	54
FRANKRIJK.	54
Verschillende berichten.	54
De levensmiddelenvoorziening van Duitschland.	54
Het Amerikaansche leger in Frankrijk.	55
ZWEDEN.	55
Betoogingen tegen de duurte.	55
Actie der socialisten.	55
RUSLAND.	55
Onderhandelingen mat de geallieerden?	55
FINLAND.	55
De houding van prins Friedrich Karl.	55
VEREENIGDE STATEN.	56
20 millioen ton levensmiddelen voor Europa.	56

Gemengde berichten.	56
Spaansche ziekte.	56
Spaansche griep.	56
BEURS EN NIJVERHEID.	56
Prijzen van Speciën.	56
Vereenigde Chemische Fabrieken.	56
Dordtsche Petroleum-Industrie Maatschappij.	57
Lever Bros.	57
Fransche spoorwegen.	57
Financiën der stad Parijs.	57
Engelsche war bonds.	57
Londensche beurs.	57
Bankverkeer in Duitschland.	57
De Geallieerden en China.	57
Een crediet van de Vereen. Staten aan Mexico.	57
Buitenlandsche schuld van Columbia.	57
Inventum.	58

5

OCHTENDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

10 **De revolutie in Duitschland. - Troonsafstand in Oldenburg, Lippen en Anhalt. - Een oproep van Hindenburg. - Algemeene staking in Zwitserland.**

De revolutie in Duitschland.

De eischen der onafhankelijken.

15 In de "Vorwärts" vinden we melding gemaakt van de oorspronkelijke eischen der onafhankelijken van een samenwerking met de meerderheidssociaal-democraten, met het principieele standpunt door dezen tegenover de eischen ingenomen. De verklaring van het partijbestuur der sociaal-democratische partij volgt achter de eischen.

De onafhankelijken eischen:

1. Duitschland moet een sociale republiek zijn. Deze eisch is het doel van onze eigen politiek, intusschen heeft het volk door de constituante te beslissen.
2. In deze republiek moet de gezamenlijke uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht uitsluitend in handen zijn van de gekozen gemachtigden van de arbeidende bevolking en de soldaten. Indien met dat verlangen de dictatuur van een deel eener klasse is gemeend, waar achter niet de volksmeerderheid staat, dan moet deze eisch worden afgewezen, wijl hij in strijd is met onze democratische principes.
3. Uitsluiting van alle burgerlijke leden uit de regering. Deze eisch moeten we afwijzen, wijl de vervulling er van de volksvoeding in gevaar zou brengen, zoo niet onmogelijk zou maken.
4. De deelneming der onafhankelijken geldt slechts voor drie dagen als een voorloopigen maatregel, om een regeering te vormen, die in staat is den wapenstilstand te sluiten. Wij achten een samenwerking ten minste tot het bijeenkomen van de constituante noodzakelijk.
5. De departementsministers worden slechts beschouwd als technische helpers van het eigenlijke en beslissende kabinet. In dezen eisch stemmen wij toe.
6. Gelijk recht van de beide leiders van het kabinet. Wij zijn voor het gelijk recht van alle kabinetsleden, intusschen moet de constituante hierover beslissen. Zooals we reeds meedeelden, is men met wederzijdschen geven en nemen tot een overeenstemming gekomen.

40 **In Berlijn.**

BERLIJN, 11 Nov. (Vertraagd.) (Eigen bericht.) De straten bieden hedenmorgen een rustig beeld. De tram rijdt als gewoonlijk; de ondergrondspoor rijdt eveneens en het verkeer van de Stadtbahn ondervindt geen onderbreking, behalve op enkele weinige plaatsen. Voor het verkeer van het publiek op straat na 9 uur is een legitimatie noodig van den Arbeiders- en Soldatenraad. Onder deze omstandigheden is niet aan te nemen, dat de schouwburgen vanavond zullen kunnen spelen. Men hoopt echter, dat de beperking slechts enkele dagen zal duren. De straatpolitie van groot-Berlijn heeft zich vanmorgen vroeg volledig voor den dienst aangemeld, ook de crimineele politie en de beambten voor den bureaudienst hebben den dienst, zij het ook niet in vollen omvang, hervat. De politie zal heden waarschijnlijk in den loop van den dag haar posten op straat weer innemen. In de markthallen heerschte vanmorgen vroeg een druk verkeer. Er werd niet wild gekocht, maar de koopen van de zijde van het publiek bleven binnen normale grenzen. De aanvoeren van de laatste dagen schijnen voldoende

55 te zijn. Overal ziet men voorraden van groenten in rijkelijke hoeveelheden. De grote
winkels betreft, als die van Wertheim, Tietz en Jandorf zijn geopend. Wat de andere
Daarentegen zijn nog enkele der grootste restaurants gesloten, vooral ook omdat het
60 onzeker is hoe lang des avonds het verkeer zal duren. Om 10 uur 's morgens kwam het
Berlijnsche beursbestuur bijeen, ter bespreking van de vraag of de beurs heden
heropend zou worden. Na kort overleg besloot men de beurs, met het oog op nog niet
70 geregelde omstandigheden, tot nader order gesloten te houden. Bij de grote
Berlijnsche banken ging het bedrijf vanmorgen geregeld. Aan de kassen «as nergens
bijzonderen aandrang te bespeuren. De uitbetalingen hebben bij alle inrichtingen grif
plaats. De beambten zijn allen aanwezig en verrichten den dienst als gewoonlijk. Ook
65 bij de Rijksbank ging het bedrijf gewoon. Hedenmorgen was het in het centrum van de
stad even levendig als in de vorige dagen, niettegenstaande het weer een boel
slechter was geworden en het regende. Unter den Linden ving in de middaguren de
schieterij weer aan. De straat werd voor burgers afgesloten. De burgerlijke
70 avondbladen dringen op de algemeene verkiezingen voor een constituante aan, opdat de
nieuwe regeering op wettigen grondslag zal berusten en niet op een staatsgreep.

BERLIJN, 11 Nov. (Eigen bericht.) De belangrijkste politieke gebeurtenis is de
verzoening tusschen de gematigde en de onafhankelijke socialisten met uitsluiting der
Spartacus-groep. Zoolang deze constellatie bestaat, is het zoo goed als zeker, dat
75 het bolsjewisme volgens Russisch voorbeeld zich in Duitschland niet zal uitbreiden.
Op de volksvergadering, gisteravond «oor den A.- en S.-raad in het Circus Busch
bijeengeroepen, is duidelijk gebleken, dat de overwegende meerderheid, in het
bijzonder bij de soldaten, niet tot de aanhangers van Liebknecht behoort. Niet
alleen, dat hij persoonlijk niet in de regeering werd gekozen, hetgeen aanvankelijk
80 wel in de bedoeling lag, maar ook hield men hem het comité van actie. En niet alleen
maar ook Rosa Luxemburg, die door Liebknecht warm was aanbevolen. Thans bestaat
gegronde hoop, dat te Berlijn zich alles op ordelijke wijze zal afspelen, wanneer
slechts de den koning trouw gebleven officieren en de jongelieden van de "Jugendwehr"
het schieten uit huizen en van de daken willen staken. Misschien, dat de
85 bekendmaking, die het opperbevel gisteren heeft uitgevaardigd, iets helpt. Deze
luit: "Medeburgers, Nog steeds wordt op enkele punten der stad op organen van het
tegenwoordige rijksbestuur en burgers in civiel en uniform geschoten. Het gerucht
loopt, dat dit geschiedt door personen, die het oude regime meenen te moeten verdodi-
verdedigen. Daartegenover moet worden geconstateerd, dat reeds voor eenige dagen aan
90 alle militaire autoriteiten, speciaal ook het opperbevel in de Marken, order gegeven
is, met alle middelen het tegenwoordige rijksbestuur te ondersteunen en
onvoorwaardelijk de orde te bewaren. Dit bevel wordt hiermede uitdrukkelijk herhaald.
Verder wordt het gerucht verspreid, dat er troepen op Berlijn aanrukken om de oude
toestanden te herstellen. Hiervan is geen woord waar. (get.) Von Lettow Schöpflin
95 (lid van den Rijksdag.)".

Bij de opstootjes van gisteren werden omstreeks één uur uit een huis aan de
Sommerstrasse, dat toebehoort aan de ingenieursvereniging, een aantal schoten gelost
in de richting van het Rijksdaggebouw, voor hetwelk op dat oogenblik de bond "Nieuw
Vaderland" een openlucht-bijeenkomst hield. De menigte geraakte in groote
100 opgewondenheid. Te hulp geroepen militairen poogden het huis binnen te dringen, dat
vervolgens bescheten werd met mitrailleurs, die op het Rijksdaggebouw waren
opgesteld. Ten slotte gelukte het, één dergenen, die geschoten hadden, in handen te
krijgen en onschadelijk te maken. De overigen waren vermoedelijk gevlucht. Van
bedoelde openlucht-bijeenkomst kan nog worden gemeld, dat ca. 3000 à 4000 menschen
105 zich voor het Rijksdaggebouw bevonden, voor het meerendeel behoorende tot de
burgerkringen, om hier de onmiddellijke ontbinding van den Rijksdag en de verkiezing
eener nationale vergadering te eischen. Dr. Magnus Hirschfeld hield een rede, waarin
hij o. a. verklaarde, dat keizer Wilhelm II gehoopt had, aan het hoofd zijner troepen
door de Brandenburger Poort als overwinnaar zijn intocht te houden. "Maar gisteren
110 trok een andere overwinnaar door de Brandenburger Poort, het vrijgeworden Deutsche
volk met de roode vaan der republiek. In het vervolg zal wel nooit weder gezegd
worden: "De wil des konings is de hoogste wet", maar "alles door het volk voor het
volk". Naast den democratischen volksstaat willen wij de sociale republiek, d. w. z.
saamhoorigheid, gemeenschappelijkheid van ieder voor allen en allen voor ieder."
115 Spreker eischte verder de opheffing van de economische en persoonlijke beperkingen
van het verkeer tusschen de volken. In de toekomst moet de leuze zijn: "Menschen van
alle landen, vereenigt u."

"Laten wij aan de nieuwe republikeinsche regeering vertrouwen schenken, laat ieder
ertoe meewerken, dat rust en orde gehandhaafd blijven." Spr. eindigde met een

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

120 stormachtig toegejuicht "hoera" op de vrije Duitse republiek. Bij de laatste
woorden van den spreker begon een levendig mitrailleurvuur uit het Huis der Duitse
ingenieurs aan den hoek van de Dorotheën- en Sommerstrasse. dat door de Roode Garde
onmiddellijk beantwoord werd. Aan den keizer trouw gebleven officieren hadden zich
125 daar verzameld. De verzamelden stoven in panischen schrik uiteen, terwijl verscheiden
compagnieën Roode Gardes tegen de aanvallers optraden. Een groot aantal soldaten
waren door het mitrailleurvuur getroffen. Zij werden met auto's naar de hospitalen
gebracht. Later hield dr. Magnus Hirschfeld nog onder voortdurend mitrailleurvuur aan
de andere zijde van het rijksdaggebouw een tweede toespraak tot verscheiden,
130 duizenden personen, die eveneens luide toejuichingen vond. 's Avonds was Unter den
Linden in volkomen duisternis gehuld. Of er in den afgelopen nacht nog
ongeregeldheden zijn gebeurd, is niet bekend. In een hoofdartikel deelt de "Vorwärts"
mede, dat de eerste staatshandeling van de nieuwe regering van beide socialistische
partijen is geweest de onderteekening der wapenstilstandsvoorwaarden. Het publiek op
de straat, dat uit de extra-edities der bladen de voorwaarden vernam, vond deze zeer
135 hard. Van gedruktheid viel echter weinig te bemerken. Men had er reeds op gerekend en
wist, dat alles aanvaard moest worden.

BERLIJN, 12 Nov. (Eigen ber.) Het leven op straat was ook gisteren nog veelbewogen.
De straten boden eerst den gewonen aanblik. Alleen was het verkeer iets drukker dan
140 gewoonlijk, vooral in de binnenstad. Afgezet waren het gedeelte van de Königsstrasse
tusschen het Raadhuis en de Kurfürstenbrücke en de Linden. Aan de Kommandantur op het
slotplein, in den Lustgarten en omgeving waren ook velen komen kijken naar de sporen
van het schieten. Het Marstallgebouw heeft het meest geleden. Ook van de
Friedrichstrasse tot het paleis waren de Linden afgezet. Soldaten met geweren en een
145 rooden band om den arm lieten de menschen slechts door op vertoon van een bewijs. 's
Namiddags te half drie begon wede een geschiet met mitrailleurs uit de richting van
den dom, het Zeughaus en de universiteit. Ook in de buurt van het Schauspielhaus
weerklonken geweersalvo's. Op den Franschen dom en op de daken van verscheiden huizen
in de Charlotte- en Französische Strasse zouden, zoo heette het, mitrailleurs
150 verborgen zijn. Tot in den avond vielen daar herhaaldelijk schoten, de schutters
echter kon men niet pakken. De bedreigde straten moesten opnieuw afgezet worden.
Alleen trams werden doorgelaten. Aan het Alexanderplein ratelden 's namiddags tegen
vijf uur eveneens mitrailleursalvo's. Zes personen werden gekwetst, twee daarvan
stierven. Een der gebouwen werd stormenderhand genomen. Er werden daar tien
155 jongelieden gearresteerd, die bij het verhoor verklaarden, dat zij de geweren en
karabijnen hadden gekregen, toen Liebknecht die Zaterdag onder de revolutionairen had
laten verdeelen en de munitie eveneens.

BERLIJN, 12 Nov. (Eigen bericht.) Volgens den "Berl. Lok. Anz.", die hedenochtend
160 weder verschenen is, heeft een comité van den soldatenraad voor Groot-Berlijn
gisteren op het ministerie van oorlog vergaderd. Daar is besloten om hedenmiddag twee
uur de regelen voor de instelling van standgerechten vast te stellen. Verder zijn een
reeks maatregelen genomen om de openbare orde en de veiligheid van het particulier
bezit tegen elke inbreuk van onbevoegde, zijde te verhinderen. Hoe sterk de stemming
165 in den soldatenraad tegen de ultra-radicalen elementen in de soc.-democratie is,
blijkt uit het verloop van een gisteren gehouden zitting. De "Lok. Anz." bericht
daaromtrent: In de groote vergaderzaal van den Rijksdag hield de soldatenraad
gisteren een eerste zitting. Een groot gedeelte der kiesgerechtigden had Zondag van
zijn kiesrecht geen gebruik kunnen maken en de genomen besluiten zouden derhalve
170 herzien worden. De plaatsen, die tot dusverre de afgevaardigden hadden ingenomen,
waren door soldaten bezet en ook de banken van den Bondsraad, de presidentstafel en
de plaatsen voor de secretarissen vertoonden een geheel ander beeld dan vroeger.
Ledebour zat, omgeven door soldaten, op den stoel, waarop dr. Solf, de
staatssecretaris voor buitenlandsche zaken, in de laatste zitting van den Rijksdag
175 had gezeten en van de plaats, waar vroeger president Fehrenbach had gezeten, zwaaide
thans de afgevaardigde Cohen (Reuss), die in veldgraauwe uniform was gestoken, de
presidentsschel.

Nadat de afgevaardigde Molkenbour tot secretaris was gekozen, nam kapitein Von
Baerfeld het woord: Hij spoorde aan tot eensgezindheid. In de moeilijkste ure van het
180 rijk, zoo zeide hij, moest de vergadering vertrouwen stellen in de gekozenen; slechts
dan zou men aan de dreigende ellende ontkomen, wanneer het uitvoerend gezag door den
arbeiders- en soldatenraad dictatoriaal werd uitgeoefend. Nadat Baerfeld zijn rede
had beëindigd, trachtte de voorzitter den afgevaardigde Ledebour gehoor te
verschaffen. Hij stuitte echter op heftigen tegenstand, er werd gegild en het ging
185 gedurende eenige minuten zeer onparlementair toe. De president zwaaide met zijn schel

190 nog harder dan president Fehrenbach eens had gedaan in een stormachtige zitting, waarin Ledebour ook de aanleiding tot het tumult was geweest. Eindelijk gelukte het dezen aan het woord te komen. "Ik ben weliswaar geen soldaat," zeide hij, "maar ik ben vertegenwoordiger van het Uitvoerend Comité van den arbeiders- en soldatenraad en als zoodanig heb ik het recht hier te spreken. Het is noodig, dat wij nader tot elkander komen. Ik moet waarschuwen tegen de oprichting van nevenorganisaties, daar zij tot desorganisatie leidt. De Uitvoerende Raad is gekozen. Er staat ons zware strijd te wachten om het revolutionaire succes te handhaven en dus mag men niet hechten aan formaliteiten.

195 Ofschoon de verkiezing in het circus Busch geldig is, moeten alle mandaten onderzocht en moet uitgemaakt worden of op elke 1000 arbeiders en soldaten feitelijk een gedelegeerde is gekozen, maar daarom mag toch de aaneengesloten organisatie niet gestoord worden."

200 De heftige oppositie in deze vergadering tegen Ledebour, die toch niet tot de Spartacusgroep, maar tot de onafhankelijken onder de radicalen behoort, is zeer kenschetsend. Te verblijdender is daarom, dat hij tot eensgezindheid aanspoorde. In het algemeen kan men zeggen, dat Liebknecht thans als drager van een officieele openbare functie uitgeschakeld is, dat dus de gematigde en onafhankelijke socialisten zich verzetten tegen het bolsjewisme.

205

In het Oosten.

BERLIJN, 12 Nov. (Eigen bericht.) Ook in het Oosten begint de beweging wortel te vatten. Koningsbergen, Allenstein, Insterburg, Gumbinnen, Osterode, Lötzen, Posen en andere steden zijn in handen van de arbeiders- en soldatenraden. Te Koningsbergen 210 werd besloten binnen eenige dagen een deputatie naar Berlijn te zenden om vooral omtrent de oostgrenzen verzekeringen en bevelen te ontvangen. "Oberbürgermeister" Körte is afgezet. De "Oberpresident" Batocki heeft zich ter beschikking van den raad gesteld. In Posen heeft de arbeiders- en soldatenraad zich in verbinding gesteld met de Polen. Afgezien van weinig beteekenende ongeregelheden worden overal rust en orde 215 gehandhaafd.

Wolf over de wapenstilstandsvoorwaarden.

BERLIJN, 11 Nov. (Eigen bericht.) Theod. Wolf schrijft in het "Berl. Tagebl." over de 220 wapenstilstandsvoorwaarden: De Entente heeft aan het Duitsche volk ongehoord wreede wapenstilstandsvoorwaarden opgelegd. Door deze voorwaarden komt het gevaar van een voedingscrisis, waarvan de gevolgen slechts door krachtig en goed ingrijpen kunnen worden, verzacht, naderbij. Het Duitsche volk had zich met de gedachte dat vestingen, kanonnen en schepen moesten worden uitgeleverd, vrijwel vertrouwd gemaakt. Het voelt zich na zijn geweldige verrichtingen en lijden door zulke dwangmaatregelen niet 225 onteerd. Maar men eischt van ons een groot deel van het spoorwegmaterieel, dat ter aanvoer en verzending van levensmiddelen absoluut onontbeerlijk is. Men verlangt van het door een lange blokkade uitgehongerde Duitschland, dat het vijandelijke troepenmassa's zal voeden. Men laat ons voor het terugvoeren en onderbrengen van onze legers van vele millioenen soldaten slechts veertien dagen tijd. In zulke voorwaarden 230 kunnen we niet de voorbereiding van latere verzoening en ook niet de noodzakelijke militaire maatregelen zien, maar slechts het bewijs van voorbeeldelooze onmenselijkheid. Men weet daar buiten hoe het thans in Duitschland gesteld is. Men weet door welke moeilijkheden en nooden we moeten gaan. Toen de staatslieden en generaals der Entente te Parijs de lijst van hun eischen opstelden en Clemenceau nog 235 bijvoegde wat Lloyd George misschien vergeten had, had Wilhelm II nog geen afstand gedaan. Thans is intusschen de te lang vertraagde stap gedaan. Niets is van het oude régime meer over en alle slagen der Entente treffen nu nog het volk. Wil Wilson ook thans nog toelaten, dat men dit volk door alle gruwelen van de hongerellende jaagt?

240 Een E.L. nationale raad.

STRAATSBURG, 11 Nov. (W. B.) Off. Oproep aan de bevolking van Elzas-Lotharingen: De heden hier verzamelde leden van de Tweede Kamer van den E. L. Landdag hebben zich als E. L. nationalen raad geconstitueerd en uit hun midden een voorloopige bestuurscommissie gekozen, bestaande uit de volgende leden: Burger, justitie en 245 kultur; Heinrich, landbouw; Jaubs, soc. aangelegenheden; Jung, finantiën; Meyer, openbare werken en verkeer; dr. Pflieger, binnenlandsche zaken en onderwijs; Perrottes, zonder portefeuille; dr. Ricklin, zonder portefeuille, voorzitter van den nationalen raad.

250 Het leger en de revolutie.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) De A.- en S.-raad deelt mede: De opperbevelhebber in het

oosten heeft zich met zijn leger op dezelfde wijze als het opperste legerbevel ter beschikking gesteld. Verder wordt gemeld, dat S.-raden zijn gevormd te Antwerpen, Landsberg, Glagan, Lensburg; alles is daar rustig.

255

Demobilisatiegevaar.

BERLIJN, 11 Nov. (Eigen bericht.) Het "B. Tagebl." zegt dat de opperburgemeester van Keulen meedeelde, dat de soldaten zeer talrijk van het front terugkeeren. De demobilisatie schijnt in den ergsten vorm te geschieden. Alle factoren, werkgevers, overheden en arbeiders moeten samenwerken om het gevaar meester te worden.

260

GLAGAN, 11 Nov. (W. B.) Nadat in den vorigen nacht door militairen op burgers was geplunderd, maakten zich Zondag de A. en S. raad meester van de Kommandantur, terwijl de officieren werden afgezet. Dadelijk werd de orde hersteld voor de handhaving van de levensmiddelenvoorziening, terwijl het militaire bestuur op democratischen grondslag werd georganiseerd. De verzorging van de militairen werd door de vroegere beampten volkomen op dezelfde wijze als vóór de omwenteling geregeld, zoo ook het beheer der banken. Alles gaat overigens zijn gewonen gang. De Landraad is gevlucht. De andere bestuursambtenaren hebben zich allen ter beschikking gesteld van den A.- en S.-raad en zijn gemachtigd tot voortzetting van het bestuur.

270

Aan het leger!

ONBEKEND STATION, 11 Nov. (H. N.) Aan generaal veldmaarschalk Von Hindenburg: Wij verzoeken u voor het geheele veldleger te bevelen, dat de militaire discipline, kalnte en strenge orde in het leger onder alle omstandigheden worde gehandhaafd; dat derhalve de bevelen der militaire overheden gehoorzaamd moeten worden en dat een ontslag uit het leger aan personen, die bij het leger behooren, slechts op bevel der militaire overheid kan plaats hebben. De meerderen moeten wapen en rang behouden. Waar zich soldatenraden of vertrouwensraden hebben gevormd, hebben deze de officieren te steunen in hun taak om tucht en orde gestreng te handhaven. Onderteekend door: Ebert, Haase, Scheidemann, Dittman, Landsberg, Barth. Dit bevel van de regering moet onmiddellijk aan alle troependeelen worden bekend gemaakt. (get.) Von Hindenburg.

275

280

BERLIJN, 11 Nov. (H. N.) Aan het leger in het binnenland is de volgende oproep gericht: De wapenstilstand staat voor de deur, de vrede zal volgen. Het oogenblik nadert, waarop het bloedvergieten een einde neemt. Ook in het vaderland werd niettegenstaande de ingrijpende omwenteling bloedvergieten bijna geheel vermeden. De mannen der nieuwe regering verklaren, dat rust en orde onder alle omstandigheden gehandhaafd zullen worden. Daaraan moeten ook het leger te velde en het leger tehuis met alle krachten medewerken. Slechts dan kan de ordelijke thuiskomst van het veldleger en het ontslag, der manschappen plaats vinden, slechts dan kan ook de voeding van volk en leger verzekerd worden. Een burgeroorlog moet vermeden worden. Alle militaire takken van dienst moeten onveranderd blijven doorwerken. De vorming van soldatenraden en deelneming dezer soldatenraden aan de afwikkeling van den dienst moeten bij alle formaties doorgevoerd worden. De voornaamste taak is bij de handhaving der orde en in den veiligheidsdienst mede te werken en een nauwe verstandhouding tusschen manschappen en leiders te scheppen. Van de wapens moet slechts in geval van noodweer of bij gemeene misdaden of ter verhinderling van plundering tegen de eigen landgenooten gebruik gemaakt worden, (get.) Ebert, Rijkskanselier. Scheuch, Minister van Oorlog. Goore, lid van den Rijksdag.

285

290

295

300

Een manifest aan het platteland.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Aan de Duitsche plattelandbevolking. De nieuwe Duitsche rijksregeering roept hiermede alle klassen der landelijke bevolking, zonder onderscheid van partij, op om gemeenschappelijk vrijwillige boerenraden te vormen, om de volksvoeding, de orde op het platteland en de ongestoorde voortzetting der landelijke bedrijven te verzekeren. De rijksregeering koestert den wensch de van den Staat uitgaande maatregelen tot verzekering der volksvoeding tot het volstrekt noodzakelijke te beperken, daar zij erkent, dat vrijwillig handelen en zelfbestuur sneller en beter naar het doel leiden dan de beste bureaucratische organisaties. Hoe meer de landelijke bevolking door vrijwillige vorming van plaatselijke en gemeentecommissies er toe bijdraagt, dat spoedig en definitief de noodige hoeveelheden levensmiddelen ter verzekering der volksvoeding verstrekt worden, des te minder zullen dwangmaatregelen noodig zijn. De bevolking van het platteland heeft het dus zelf in de hand, deze tot een minimum te beperken. Zij kan er van verzekerd zijn, dat de rijksregeering haar beschermen zal tegen elk ingrijpen van onbevoegden ten opzichte van haar eigendommen en productie. Wanneer niemand door den honger naar het

305

310

315

land gedreven wordt en de van het front terugkeerende soldatenmassa's onmiddellijk van alles voorzien kunnen worden, zullen dergelijke beschermingsmaatregelen in 't geheel niet noodig zijn. Derhalve is de vrijwillige levering der noodige hoeveelheden levensmiddelen het zekerste beschermingsmiddel tegen verstoringen der orde op het platteland. (Het stuk, dat verder nog eenige minder belangrijke of reeds bekende opmerkingen maakt en een paar maal in herhaling vervalt, is ondertekend door de zes leden der regeering, hier de raad der "Volksbeauftragten" genoemd.)

De groothertog van Oldenburg doet afstand.

OLDENBURG, 12 Nov. (W. B.) Volgens de "Oldenburger Nachrichten" heeft groothertog Friedrich August voor zich en zijn dynastie afstand gedaan van den troon. Zijn laatste order is een uitnoodiging aan de gansche bevolking om de orde te bewaren.

Uit Wurtemberg.

STUTTGART, 12 Nov. (W. B.) De nieuwe voorloopige regeering heeft haar op 9 Nov. afgelegde belofte vervuld en als deskundigen voor de voortzetting der bestuursaangelegenheden benoemd: Baumann voer de voedselvoorziening, Kiene voor justitie en Liesching voor financiën. Het verkeerswezen blijft ressorteeren onder het ministerie van buitenl. zaken; Stieler en Metzger blijven directeuren resp. van spoorwegen en posterijen. Deze regeling geschiedde in overleg met den arbeiders- en soldatenraad. Alle rechten en verordeningen blijven van kracht, voor zoover zij niet door bijzondere beschikkingen der regeering gewijzigd of opgeheven worden. Dit geldt speciaal voor alle voorschriften, waarbij de levensmiddelenvoorziening wordt geregeld.

Economische demobilisatie.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Voor den overgang van het Duitsche economische leven naar den vredestoestand is een rijksdepartement voor economische demobilisatie ingesteld. De leiding is opgedragen aan den eersten luitenant Köth, leider der "Kriegsrohstoffabteilung."

Das alte Reich versammelt sich am Montag in der Detmolder Christuskirche. Herzog Friedrich von Württemberg ist da, der Landgraf von Hessen, der Fürst von Hohenzollern, der Prinz zu Schleswig-Holstein, der Herzog von Oldenburg, Fürst Reuss, Fürst zu Schaumburg-Lippe und viele andere. Sie erweisen Armin Prinz zur Lippe die letzte Ehre.

De vorst van Lippe doet afstand.

DETMOLD, 12 Nov. (W. B.) Vorst Leopold IV zur Lippe heeft afstand gedaan van den troon.

31 augustus 2015 Leidenschaftlich Lippe

Es ist ein Einschnitt in den deutschen Hochadel: Hunderte nehmen in Detmold Abschied von Armin Prinz zur Lippe, dem letzten Sohn eines deutschen Fürsten, der noch Regierungsverantwortung hatte. Der Prinz war am 20. August gestorben, zwei Tage nach seinem 91. Geburtstag. Sein Tod ist ein Einschnitt für den deutschen Hochadel. Armin war der Sohn von Fürst Leopold IV. und damit der letzte Sohn eines deutschen Fürsten, der noch Regierungsverantwortung hatte. Die Lipper sind ein Adelsgeschlecht von europäischer Bedeutung. Armins 2004 gestorbener Cousin ist der Großvater von Willem-Alexander, dem König der Niederlande. Aber wie das so ist im Haus Lippe: Viel Aufhebens machte Prinz Armin darum nie. Bescheidenheit empfand er als schönste Pflicht der Lipper. Glamour und die Regenbogenpresse waren ihm ein Greuel.

Der Fürst regierte 13 Jahre lang

Nun steht sein schlichter Sarg, umhüllt von der Fahne mit dem großen Wappen des fürstlichen Hauses Lippe, unter der Kanzel der neogotischen Christuskirche. Zu Beginn der Regierungszeit seines Vaters war das Gotteshaus gebaut worden. Zwei Generationen, zwei lange Leben genügen, um den Blick weit und tief in eine längst vergangen geglaubte Zeit zu lenken. Armins Vater Leopold hatte die Regierung in Detmold 1905 als Fürst Leopold IV. nach einem langen Thronfolgestreit übernommen, der in ganz Europa aufmerksam verfolgt wurde. Nach dem Tod von Fürst Woldemar 1895 war die Hauptlinie des Hauses beinahe ausgestorben. Zwar lebte noch Prinz Alexander, doch er war 1870 wegen Verschwendung und später wegen Geisteskrankheit entmündigt worden und seit 1872 in einer Heilanstalt untergebracht. Fürst Woldemar hatte deshalb 1886 mit einer Nebenlinie, den in Bückeburg regierenden Fürsten zu Schaumburg-Lippe, einen

385 Geheimvertrag geschlossen, um Adolf zu Schaumburg-Lippe zu seinem Nachfolger zu
machen. Doch 1897 erkannte ein Schiedsgericht das Erbfolgerecht der Linie Lippe-
Biesterfeld an. 1905 wurde es durch eine Entscheidung des Reichsgerichts in Leipzig
endgültig anerkannt. Kaiser Wilhelm II., der gerne seinen Schwager Adolf zu
Schaumburg-Lippe als Fürst in Detmold gesehen hätte, war darüber so verärgert, dass
er der Inthronisierung von Fürst Leopold IV. in Detmold fern blieb.
390 Der Fürst regierte 13 Jahre lang; im November 1918 drängte ihn der lippische Volks-
und Soldatenrat zum Thronverzicht. Er war überzeugt davon, dass er selbst nicht den
geringsten Anlass für eine Revolution gegeben habe und empfand es als höchst
ungerecht, trotzdem von der Zeit überrollt zu werden. Aus dem Fürstentum wurde nach
beinahe 800 Jahren ununterbrochener lippischer Erbfolge ein demokratischer Freistaat,
395 an den das Haus Lippe durch den Dominalvertrag weite Teile seines Vermögens verlor.
Auch das landesherrliche Kirchenregiment endete 1918, Leopold IV. fühlte sich wie
seine Vorfahren weiterhin als das eigentliche Oberhaupt der Lippischen Landeskirche.

Jeden Makel vom Haus fernhalten
400 Nach der "Machtergreifung" der Nationalsozialisten war die Gleichschaltung Lippes
schon nach wenigen Monaten abgeschlossen. Leopold aber blieb auf Abstand, so wie
"seine" Kirche. Die Lippische Landeskirche zählte zu den sogenannten intakten
Kirchen, die nicht von den "Deutschen Christen" beherrscht wurden. Weil alle seine
drei Söhne aus erster Ehe sich mit den Nationalsozialisten eingelassen hatten,
405 änderte Leopold testamentarisch die Erbfolge, um jeden Makel vom Haus fernzuhalten.
Er bestimmte, dass Armin, sein Jüngster, ihm nachfolgen solle. Als das Ende 1949
geschah, hatte Lippe längst aufgehört, als Staat zu existieren: Im Januar 1947 war
Lippe als dritter Teil dem von den britischen Besatzern gegründeten Nordrhein-
Westfalen beigetreten. Die lippische Rose im Wappen erinnert an die große Geschichte
410 des kleinen Lipperlands.
In seinem Testament hatte Leopold IV. auch festgelegt, dass Armin den Namen Fürst zur
Lippe annehmen solle. Doch als die zuständige Behörde den neuen Namen in seinen
Führerschein eintragen wollte, intervenierte das Innenministerium des Landes
Nordrhein-Westfalen. Mit einem Namensfeststellungsbeschluss dekretierte das
415 Ministerium 1950, dass im Grundbuch von Detmold als familienrechtlicher Name des
neuen Chefs des Hauses Lippe "Herr Armin Prinz zur Lippe" einzutragen sei. Das
Testament Leopolds IV. könne das Recht zur Führung des Namens nicht geben, weil die
Bezeichnung "Fürst" Ausdruck der früheren staatsrechtlichen Funktion als Landesherr
und keine Adelsbezeichnung gewesen sei. Prinz Armin hat seinem Sohn Stephan einmal
420 erzählt, wie verblüfft er über die Entscheidung war. Andernorts war und ist es
selbstverständlich, den Namen des neuen Familienoberhauptes beim Tod des Vaters von
"Prinz" in "Fürst" zu ändern. Aber er akzeptierte die Namensfeststellung durch das
Land. Einen angenehmen Nebeneffekt hatte der Verwaltungsakt obendrein. Die Mitglieder
des Hauses Lippe, das nie ein Königshaus war, sind seitdem Mitgliedern ehemaliger
425 Königshäuser gleichgestellt, die sich nicht mehr Könige, sondern beispielsweise auch
nur noch Prinzen nennen dürfen.

Verweigerte als einer der ersten den Kriegsdienst
1941, mit 17 Jahren, war Armin Prinz zur Lippe Soldat geworden. Viele Generale sind
430 unter seinen Vorfahren. Er aber lehnte es ab, unter Hitler Offizier zu werden. In der
jungen Bundesrepublik ertrug er es nicht, dass beim Aufbau der Bundeswehr auf viele
ehemalige Generale der Nazi-Zeit zurückgegriffen wurde. Als einer der ersten Männer
verweigerte er demonstrativ den Kriegsdienst. Es war ein großer Schritt für einen
jungen Mann. Der frühere nordrhein-westfälische Ministerpräsident Jürgen Rüttgers
435 erinnert am Montag in seiner Trauerrede daran, dass Kriegsdienstverweigerer damals
vielen als "Verräter" galten. Für einen Adligen und gerade für einen Lipper war es
aber ein noch viel größerer Schritt, denn stets war das Haus Lippe dem Militär
zugewandt. Später versöhnte sich der Prinz mit der Bundeswehr als Armee der Bürger in
Uniform. Am Montag stehen selbstverständlich auch sechs Soldaten der im nahen
440 Augustdorf stationierten Panzerbrigade "Lipperland" an seinem Sarg Wache.
Armin Prinz zur Lippe war im beschaulichen Detmold "als Fürst ohne Macht und Amt
zugleich Mitte und Identifikationspunkt", wie Rüttgers formuliert. Am Montag ist in
der Christuskirche deshalb auch der letzte Platz auf eilig herbeigeholten
Klappstühlen belegt. Und vor der Kirche verfolgen noch einmal einige hundert Lipper
445 den Trauergottesdienst an Lautsprechern. Großes Ansehen genoss der Prinz, weil er
sich an vielen Stellen engagierte - etwa als Mitbegründer und Ehrenvorsitzender der
"Lippischen Gesellschaft für Kunst" oder im Förderverein des Landestheaters Detmold,
das sein Vater im Ersten Weltkrieg wieder hatte aufbauen lassen.
Zuletzt halten Förster an Prinz Armins Sarg Wache. Es ist mehr als ein Symbol. Der

450 wirtschaftlich wichtigste Teil des dem Haus nach nationalsozialistischen Enteignungen
verbliebenen Traditionsvermögens ist der Wald. 66 Jahre lang bewahrte Prinz Armin
dieses Lippische Erbgut. Nun nehmen die Förster die Lippische Fahne von seinem Sarg,
falten sie zusammen, um sie Prinz Stephan zu überreichen. Nun ist er der Chef des
455 Hauses Lippe.

Troonsafstand in Anhalt.

BERNBURG, 12 Nov. (W. B.) De "Anhalter Kurier" meldt, dat de prinsregent heden voor
hertog Joachim Ernst afstand heeft gedaan van den troon en voor het hertoglijke huis
van de troonopvolging, terwijl hij zelf het regentschap neerlegt. Morgen zal een
460 nieuwe regeering worden gevormd.

Nieuwe A.- en S.-raden.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) De A.- en S.-raad deelt mede: Te Marienburg, Liegnitz en
Graudenz werden soldatenraden opgericht. Ook te Frankfort a.d. Oder werd een A.- en
465 S.-raad gevormd.

BELGIË.

In bevrijd België.

Een medewerker seint ons: In Antwerpen is een soldatenraad gevormd. De officieren
470 hebben, evenals alle ambtenaren der Duitsche inrichtingen, zich bij den soldatenraad
aangesloten. Alles is rustig, de trams rijden en alle bedrijven zijn in gang. Op de
Keiserlei en de Meir loopt veel volk. Overall worden reeds de Belgische vlaggen
uitgestoken. Ik kwam met de auto van den soldatenraad tot de grens van Nispen. Heel
Esschen is in vlaggentooi en de bevolking zeer opgewekt. In Brussel schijnen er
475 strubbelingen geweest te zijn. Belgen wierpen de kiosk in elkaar, waar Duitsche
bladen verkocht werden en schoten uit de huizen op Duitsche soldaten. De Duitschers
schoten terug. Er zijn 40 slachtoffers.

DUITSCHLAND.

De Lokal Anzeiger.

BERLIJN, 12 Nov. (H. N.) De "Lokalanzeiger", die Zaterdag door de Spartacusgroep in
beslag werd genomen en twee dagen onder den naam "Die Rote Fahne" verscheen, is
gisteren op bevel van de nieuwe sociaaldemocratische centrale regeering aan de
uitgevers teruggegeven. De Spartacusgroep trachtte met geweld nog eenmaal het blad
485 aan zich te trekken, maar zonder resultaat. Het blad verscheen heden in den gewonen
vorm en verklaart in deze buitengewone moeilijke tijden de regeering voor de
hand[ha]ving van de publieke orde en veiligheid te zullen steunen, doch overigens
zijn eigen politiek te zullen blijven volgen.

De gezanten in het buitenland.

BERLIJN, 12 Nov. (V. D.) Het nieuwe kabinet is bezig met het nemen van de meest
dringende beschikkingen. Hierbij treedt een eendrachtige samenwerking tusschen de
beide socialistische partijen aan den dag. Naar wij vernemen ligt het vooralsnog niet
in het voornemen om ingrijpende veranderingen aan te brengen in de bezetting van de
495 diplomatieke posten in het buitenland.

Een oproep van veldmaarschalk v. Hindenburg.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Veldmaarschalk v. Hindenburg heeft de volgende oproep
gericht tot het Duitsche leger: "Aan het leger! De wapenstilstand is geteekend. Tot
500 heden toe hebben wij de wapens met eere gevoerd. In trouwe toewijding en
plichtsbetrachting heeft het leger een geweldige taak volbracht. In zegevierenden
aanvalslag en taaie afweer, in harden strijd te land en in de lucht hebben wij den
vijand verwijderd gehouden van onze grens en ons vaderland behoed voor de
verschrikkingen en verwoestingen van den oorlog. Gezien het toenemend aantal onzer
505 vijanden, de ineensstorting van onze bondgenooten, die ons ter zijde hebben gestaan
tot de kracht hen begaf en de voortdurende dreigender wordende zorgen over de voeding
en den economischen toestand heeft onze regeering besloten tot aanneming der harde
wapenstilstandsvoorwaarden. Maar met opgeheven hoofde en fier geven wij den strijd
op, dien wij vier jaren lang tegen een wereld van vijandene hebben volgehouden. Uit
510 het bewustzijn, dat wij ons land en onze eer tot het uiterste hebben verdedigd,
putten wij nieuwe kracht. Het wapenstilstandsverdrag verplicht ons tot een snellen
terugmarsch naar ons land — onder de bestaande omstandigheden een zware taak, die
zelfbeheersching en trouwe plichtsvervulling van elk uwer eischt. Een harde
toetssteen voor den geest en het innerlijk wezen van het leger. In den strijd hebt
515 gij uwen generaal-veldmaarschalk nooit in den steek gelaten. Ik vertrouw ook thans op

u. VON HINDENBURG, generaal-veldmaarschalk.

Het Belangrijkste Nieuws.

Binnenland.

520 De minister van binnenlandsche zaken verklaarde gisteren in de Kamer, dat de economische onderhandelingen een gunstig verloop hebben. Als contra-praestatie voor een ruimer aanvoer van levensmiddelen enz. zullen wij wellicht gedurende vijf jaar aan de geallieerden een crediet moeten geven van 150 millioen rentende 5%.
525 De Nederlandsche Bank verklaart zich bereid de aangezegde prolongatieposten tegen een surplus van 30% (voor tabaks- en petroleumaandeelen 50%) over te nemen.
Het uitvaarverbod van stoomvisschersvaartuigen is opgeheven, maar er is nog gebrek aan bunkerolen.

Buitenland.

530 In een congres-rede zegt president Wilson dat den volkeren der Centrale rijken de behulpzame hand moet worden geboden, bij het zoeken naar den weg die leidt naar de verwezenlijking van hunne verwachtingen.
De overeenkomst met Engeland inzake de visscherij is geteekend. Opheffing uitvaarverbod trawlers wordt ieder oogenblik verwacht.
535 De Engelsche pers protesteert tegen het feit, dat Nederland den Duitschen keizer gastvrijheid verleent en eischt zijn uitlevering.
Keizer Karl doet afstand van elk aandeel aan de staatszaken.
Hoover, de Amerikaansche voedsel-regelaar, komt weldra naar Europa om de levensmiddelenvoorziening van de bevrijde gebieden te organiseeren.
540 De nieuwe Duitsche regeering zal voorloopig geen wijziging brengen in de bezetting der buitenlandsche diplomatieke posten.
In Elzas-Lotharingen is een nationale raad gevormd.
De Duitsche kroonprins is te Maastricht aangekomen.
De groothertog van Oldenburg doet voor zich en zijn dynastie afstand van den troon.
545 Ook de vorst van Lippe en de regent van Anhalt doen afstand, de laatste voor den hertog, de dynastie en zichzelf.
Liebknecht schijnt uitgeschakeld te zijn als één der leiders van de revolutionaire beweging in Duitschland.
De Duitsche regeering doet een beroep op de plattelandsbevolking, om de steden van levensmiddelen te voorzien.
550 Algemeene staking in Zwitserland.

ENGELAND.

De pers over de overwinning.

555 De bladen komen uit met groote overwinningssedities en vieren den dag van de bevrijding van de wereld van het Pruisische militarisme met hartelijk gestemde huldigingsartikels aan koning en koningin en de staatslieden der geallieerden, admiraals en generaals. Het meest volkomen bewijs van de ineenstorting van Duitschland en de over geallieerden is vervat in de wapenstilstandsvoorwaarden. De
560 "Daily Tel." betoogt: Het is niet onze schuld, maar die van Duitschland, dat wij krachtige waarborgen moesten hebben om ons te beveiligen tegenover een vijand, die, naa gebleken is, niet te vertrouwen ia. Voorwaarden als deze kunnen alleen worden opgelegd aan een vijand, die afgezien heeft van elke mogelijkheid om tegenstand te bieden. De "Morning Post" wijst erop, dat de Engelschen tot het laatste toe hun moed
565 en geestkracht behielden. Het blad is verheugd, dat blijkbaar maatregelen zijn genomen om Duitschland's plannen te verijdelen den handel van België, Frankrijk en Engeland te belemmeren. De "Daily Chron." zegt o.a., dat Duitschland thans letterlijk gedwongen is om brood te bedelen bij de geallieerden; deze zullen zoodanige maatregelen nemen als de noodzakelijkheid eischt en overeen te brengen zijn met de
570 voeding van hun eigen volkeren; maar de voedselladingen, welke de vijand naar den kelder heeft gezonden, kunnen niet worden opgevischt om Duitschland te voeden. Wellicht komt thans voor Duitschland nog de hardste beproeving. De "Daily News" wijst erop, dat de Britten een overwinning hebben behaald niet ten voordeele van een volk. maar van alle. Nooit nog had de wereld zulk een aanleiding tot verheugenis. Het is de
575 triumpf van de Britsche macht ter zee, onder dekking waarvan de geallieerden de hulpbronnen van de geheele wereld mobiliseerden.

FRANKRIJK.

(Van onzen gewonen briefschrijver.)

580 PARIJS, 1 Nov.

Overwinnings-toebereidselen.

Op 't stuk van steden-mooi kan ik me niets voorstellen grootscher, weidscher, harmonieuzer dan de Place de la Concorde. Ze is mooi bij elk weer, op elk uur, in elk jaargetijde, als de felle zomer-zon ze blakert, als de maan duizendmaal weerkaatst
 585 wordt op 't van regen glinsterend asfalt, als de omtrekken van huizen en beelden wegdoezelen in den fijnen herfstmist. 'k Ben nogal eens te laat gekomen op een afgesproken punt als ik de verzoeking niet had kunnen weerstaan mijn weg over dit heerlijke plein te nemen, en eens heb ik een leelijke verkoudheid opgelopen doordat ik niet in tijds scheiden kon van het schouwspel dat het bood toen op een grijzen
 590 December-middag in 't schemer-uur de sneeuwvlokken het langzaam neerdwarrelend bedekten. Maar nooit heb ik zoo'n innig plezier gehad in de breede plaats als nu ze vrijwel onbegaanbaar geworden is. Want dat is ze, en het is de nederlaag van Frankrijk's vijanden die er de oorzaak van is? In afwachting van den grooten dag, waarop de overwinnende Fransche legers van onder den Arc de Triomphe de Champs-
 595 Elysées doorgetrokken zullen komen, bewuifd en bejubeld – de dag waarvan we nu de zekerheid hebben dat hij aanstaande is – heeft men op de Place de la Concorde het overwinnings-décor al gereedgemaakt. En aangezien er voor een overwinnaar geen schooner versiering denkbaar is dan de buit op den overwonnenen genomen, is het met tropheeën uit de laatste gevechten, dat men het plein bezet en behangen heeft.
 600 Op de ruime trottoirs in het midden, om in het rond, voor, achter en tusschen de beelden die de groote steden van Frankrijk symboliseeren, staat het vol met veroverde kanonnen. Er zijn er van allerlei vorm, kaliber en lengte, van de kleine erapouillots die in de loopgraven hebben dienstgedaan via de korte maar wijdgemuilden "Minenwerfer" tot de geweldige lange pieren die geschoten hebben op tientallen
 605 kilometers afstand. Honderden en honderden zijn het er. Hun zware wielen drukken diep in het asfalt en hun lange ijzeren staartstukken versperren overal den weg. Alle zijn "gecamoufleerd", met vreemde kleurige vlekken overdekt maar over hun bonte huid staat overal met groote besliste letters geschilderd wel regiment, of welk leger ze veroverd heeft. Vele vertoonen er de sporen van de vijandelijke granaten, die hun
 610 weerstand gebroken hebben. Alle hebben ze het komieke van mislukte vogelverschrikkers, omdat ze, hoe aftandsch en hulpeloos ook, nog trachten vrees in te boezemen met hun gapenden monden. Oud-roest met pretenties; monsters die véél kwaad hebben gedaan, en die, eenmaal weerloos gemaakt, nog dreigend hun bek opensperren, hoewel ze weten, dat het hun niet meer geeft...
 615 Maar 't aardige is vooral de jongens er mee bezig te zien. Toen die kanonnen er pas stonden werden ze door stroeve agenten als kostbare schatten bewaakt, en niemand mocht er een vinger naar uitsteken. Dat had Clemenceau, toen hij er toevallig eens langs kwam, gemerkt, en onmiddellijk heeft hij de order uitgevaardigd, dat de menschen ze betasten en behandelen mochten zooveel ze wilden. "Wat hindert het," zei
 620 hij, "wat zullen ze eraan bederven? En al mochten ze eens wat kapot maken, of kapotter dan het als is, dan komt dat er nòg niet op aan. We hebben er genoeg, en we nemen er elken dag nog zóóveel dat er verschot genoeg is, al rijden ze ze allemaal weg!" Sindsdien hebben de Parijsche jongens er zich meester van gemaakt. Een voor een bewerken ze ze, onderzoeken zee [ze en] scharrelen, peuteren eraan. Ze trekken aan de
 625 touwen, duwen aan de hefboomen, draaien aan de schroeven. Ze kruipen er op en glijden er af; ze wippen er over en kruipen er door. Zij klimmen er in als in een mast; soms zitten er vier tegelijk op een kanonloop, terwijl een kameraad werkend en zweetend de stelschroeven verdraait, tot de helling zoo groot wordt dat ze er gillend en juichend afsullen... Wat 'n genot, zulk echt speeltuig! En welk een heerlijk symbool voor de
 630 ouders! Dat het voortaan toch altijd zoo blijven mocht, dat de instrumenten van het geweld voor altijd gedegradeerd mochten blijven tot weerloos, ongevaarlijk kinderspeelgoed!
 Maar het zijn niet de kanonnen alléén, die op het oogenblik aan de Place de la Concorde zulk een feestelijk uiterlijk geven en getuigen van de behaalde successen.
 635 Alle steden-beelden zijn met groote vlaggen gedrapeerd, maar speciaal die van Straatsburg en Rijssel gaan schuil onder een weelde van bloemen en vlaggen, die dankbare vaderlanders er hebben aangebracht. Aan het voetstuk van laatstgenoemd beeld ziet men bovendien het vaandeltje gehecht van den Engelschen generaal, die het eerst Rijssel is binnengekomen, en die dat als gedachtenis aan de stad Parijs ten geschenke
 640 gezonden heeft. Aan den kant van den Tuilerieën-tuin is ander veroverd oorlogstuig te zien. Een rij van dreigende Duitsche vliegmaschinen, waaronder een van die sinistere zwarte nachtvogels, de Gotha's, die zoo dikwijls hun moorddadigen projectielen zijn komen uitgooien boven Parijs, kijkt van het hooge terras neer op de menigte. De balustrade is geheel afgezet met veroverde Duitsche mitrailleuses – het zijn er
 645 duizenden. Aan de ingang van den tuin zelf weer andere oorlogs-curiosa: het bolle lijf van eeb Duitsche kabel-ballon, met het zwarte kruis er op, stukken van een

650 kapot-gevallen Zeppelin en van nog meer aeroplanes. En op de bouwsels van zandzakken, waarin veiligheidshalve de beelden aan den ingang van de Tuilerieën nog besloten zitten, zijn sierlijke lijnen en arabesken getrokken met - Deutsche helmen. Een logge
655 Deutsche tank, door de vroegere bezitters met den poëtischen naam "Elfriede" gedoopt, voltooit het bonte geheel en helpt de feestvreugde verhoogen. De dubbele rij kanonnen zet zich voort langs de Avenue des Champ-Élysées tot aan het rondpoint bij de twee paleizen, "Grand" en "Petit"; ze buigt daar om tot aan de Pont Alexandre, waar ze pas eindigt. Op het groote middenterrein van het rondpoint is
660 voorloopig de maquette opgesteld van een monument van den beeldhouwer Sicard ter glorificatie van den "poilu", waarvan men slechts zegden kan dat het misschien getuigt van een zeer goede bedoeling maar van een niet heel schoone inspiratie, zoodat men hopen mag, dat we het er niet in "onvergankelijk marmmer" zullen zien verrijzen.
665 Heel deze pakkende mise en scène, waarlangs iederen dag duizenden bezoekers defileeren, is op het oogenblik dienstbaar gemaakt aan de nieuwe oorlogsleening, waarvan het succes onder de tegenwoordige omstandigheden natuurlijk niet twijfelachtig is. Muren van terrassen en huizen in het rond zijn overal beplakt met de verschillende affiches van de groote banken ter opwekking om in te schrijven, en
670 een reusachtig "Souscrivez a l'emprunt" straalt in blinkende letters onder de rij veroverde vliegmaschinen. De ruimten in de voetstukken van de standbeelden van Rijssel en Straatsburg zijn tot bijkantoortjes van het ministerie van financiën ingericht. En als clou heeft men ditmaal naast een ponton van de Seine-bootjes, dat eveneens tot inschrijvingsbureau ingericht en met vlaggen en vaandels versierd is, een onderzeeër
675 gemeerd, die als bijzondere premie door de inschrijvers bekeken mag worden... Ik wil niet zeggen, dat al dit bonte gedoe de Place de la Concorde nu juist veel mooier of karakteristieker maakt, maar het geeft er iets bijzonder vroolijks, opgewekts en overwinning-achtigs aan. En vooral bij avond biedt het oude plein thans een ongewoon gezicht. De omstandigheden hebben de kans op een nachtelijk Gotha-bezoek al heel
680 gering gemaakt, en zoo hebben de autoriteiten zich verantwoord geacht een deel van de vroegere verlichting te herstellen. Het aantal lanternen dat er bij het vallen van de duisternis wordt aangestoken, is misschien een derde van dat hetwelk in gewone omstandigheden deze buurt verlichtte, - maar welk een schittering is dat al in onze
685 het avondlicht zoo geheel ontwende oogen! 't Lijkt wel een feeërie, een lichtfeest in het Châtelet... Heele drommen Parijzenaars komen alleen dáárnaar kijken, zooals vroeger de vreemdelingen kijken kwamen naar de avond-verlichting van de Boulevards, en dit nog zoo kleine begin van het herstel van den vroegeren toestand doet ons aller harten sneller kloppen, als we bedenken hoe gauw misschien Parijs weer de "Lichtstad" worden zal, die het altijd is geweest...
690 Ik schreef al bij gelegenheid van de vorige leening welk een aardige handige en geestige reclames de anders vaak zoo oudejuffrouw-achtige administratie bedacht had om het inschrijven op de leening aan te moedigen. Ook nu verdient ze deswege weer een pluim. Behalve een heele reeks van ceremoniën en feestelijkheden, die zich gedurende den inschrijvingstijd zullen afspelen, en waarvan het nu nog te vroeg zou zijn te
695 spreken, heeft ze het uitstekende denkbeeld gehad een soort van wedstrijd uit te schrijven tusschen de verschillende departementen en hun hoofdplaatsen in het intekenen op de nieuwe leening. Al die provincie-steden zijn er natuurlijk fel op, uit den gemeenschappelijken buit een of meer tropheeën te bemachtigen om die op het voornaamste plein van de stad te kijk te zetten. Welnu, heeft de regering gezegd, we
700 zullen tegen dat de inschrijving op haar eind loopt de groote kanonnen, de tanks, de vliegmaschinen verdeelen onder de plaatsen waar het meest ingeschreven is... En men mag verwachten dat de wedijver die op deze wijze ontstaan zal tusschen de steden die elkaar het grootste kanon, de zwaarste tank, de minst-beschadigde vliegmaschine zullen willen afsnoepen, 's rijks schatkist zeer ten goede komen zal. Men zou zoo zeggen,
705 dat de invloed van de Amerikanen zich niet alleen aan het front doet gevoelen. En zeker is er op menig gebied voor een land van als zooveel oudere beschaving als Frankrijk, heel wat te leeren van hun frisschen kijk op de dingen en van de energieke, origineele wijze waarop ze ze weten aan te pakken.

705 **Een historische kamerzitting.**

710 Havas meldt nog, dat Barthou, wiens eenige zoon in den oorlog gesneuveld is, bij de hulding van Clemenceau uitriep: Dank zij u, mijnheer de president, is mijn kind gewroken. De socialisten waren de eersten om Clemenceau de hand te drukken. Bij de bespreking van een voorstel om nationale hulde te brengen aan de legers, en aan maarschalk Foch, hield Renoult een rede, waarin de hulde van het parlement gebracht wordt aan Clemenceau, die in het grootste gevaar de onbedwingbare hoop op de overwinning van het volk verpersoonlijkte; aan den militairen chef, wiens groote

715 militaire wetenschap en onvergelykelijke strategische meesterschap de overwinning
[heeft] afgedwongen; aan al degenen, die medewerkten aan de overwinning van
democratieën ter wereld op het afschuwelijke Duitsche imperialisme; aan het Fransche
volk, dat als één man pal stond voor de verdediging van den vaderlandschen bodem; aan
de bewonderenswaardige strijders, en militaire chefs, wier schitterende leiding hen
deed zegevieren. De over is de triump van de Fransche denkbeelden, van het recht en
den wereldvrede. De socialist Varenne gaf uiting van de oneindige dankbaarheid van
720 zijn vrienden voor allen die tot de overwinning hebben bijgedragen. De soc. Bracke en
Renaudel stelden voor aan het reeds aangenomen wetsontwerp betreffende de hulde aan
goede burgers, toe te voegen: De groote burger Wilson heeft de menschheid een grooten
dienst bewezen. Tenslotte nam de Kamer met algemeene stemmen de huldiging aan van
Clemenceau en Foch.

725

In Mons.

LONDEN, 12 Nov. (Eigen bericht.) Philip Gibbs zendt zijn laatste bericht aan de
"Daily Chronicle", waarin hij o. a. zegt: De oorlog eindigde voor ons in Mons, zooals
hij daar ook begonnen was. Vele menschen herinnerden zich de eerste gevechten van
730 Augustus 1914 toen het oude "contemptible little army" daar zijn strijd streed. Het
hellevuur is nu uitgedoofd, en ik heb mijn laatste bericht als oorlogscorrespondent
geschreven. God zij dank!

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

Keizer Karl.

735 Uit Weenen wordt aan de Duitsche bladen geseind, dat keizer Karl het volgende
manifest heeft uitgevaardigd: Sedert mijn troonsbestijging was ik steeds werkzaam
mijn volken te ontvoeren aan de verschrikkingen vanden oorlog, aan welks uitbreken
ik geen schuld heb. Ik heb niet gearzeld het constitutioneele leven te herstellen en
740 heb de volken den weg geopend naar zelfstandige ontwikkeling. Steeds vervuld van
onwankelbare liefde vooral mijn volken, wil ik mijn persoon niet aan hun vrije
ontplooiing in den weg stellen. Bij voorbaat erken ik de beslissing, die Duitsch-
Oostenrijk over zijn toekomstigen regeeringsvorm treft. Het volk heeft door zijn
vertegenwoordigers de regeering op zich genomen. *Ik doe afstand van elk aandeel aan*
745 *de staatszaken.* Tegelijkertijd onthef ik mijn Oostenrijksche regeering van haar ambt.
Moge het volk van Duitsch-Oostenrijk in eendracht en verzoenlijkheid de nieuwe orde
scheppen en bevestigen! Het geluk van mijn volkeren was van den aanvang af het deel
van mijn vurigste wenschen. Alleen de binnenlandsche vrede kan de wonden van den
oorlog helen.

750

De republiek Duitsch-Oostenrijk.

WEENEN, 11 Nov. (Korr. Bur.) De staatsraad nam het door den kanselier Renner
ingediende wetsontwerp aan, waarbij Duitsch-Oostenrijk tot republiek en als deel van
de Duitsche republiek wordt verklaard. De president van den staatsraad Seitz begaf
755 zich met Renner en den staatssecretaris Sylve naar den keizerlijk-koninklijken
minister-president Lammasch om hem het besluit mede te deelen.

Italië voorziet de O.H. troepen van levensmiddelen.

760 Naar het Ag. Stef. meldt, heeft het O.-H. opperbevel dadelijk na het afsluiten van
den wapenstilstand zich tijdelijk in de onmogelijkheid gezien de orde te handhaven en
de noodige levensmiddelen te verschaffen, waarop het aan de Italianen ten dele hulp
vroeg. Niettegenstaande de moeilijkheden, verbonden aan de opgebroken lijnen, heeft
het Italiaansche legerbestuur honderd millioen rations uitgedeeld aan de vijandelijke
soldaten op aan het steeds grooter wordend aantal krijgsgevangenen, dat uit O.-H.
765 terugkeert.

POLEN.

Verschillende berichten.

770 WARSCHAU, 12 Nov. (W. B.) Hedenochtend tegen tien uur werden de openbare gebouwen,
waar het Duitsche burgerlijke bestuur zijn zetel heeft, door gedelegeerden van het
bestuur in beslag genomen en werden de lokalen gesloten. Alleen het gebouw, waar de
"Deutsche Warschauer Zeitung" wordt uitgegeven, werd, nadat leden van den Duitschen
soldatenraad een bespreking hadden gehad met Pilsoedski, weder overgegeven.
775 Pilsoedski heeft aan de gedelegeerden van den Duitschen soldatenraad vrijen aftocht
verzekerd. Op de straten worden sedert hedenochtend de Duitsche officieren, soldaten
en ambtenaren door de bevolking, Poolsche legionairs en studenten ontwapend. Over het
algemeen is het hier vrij rustig, slechts hier en daar vallen op straat scherpe
schoten. De militie is thans met geweren bewapend. Sterke patrouilles legionairs

780 trekken onophoudelijk door de starten der stad. Men zegt, dat dit in verband staat
met een bolsjewistische beweging te Warschau. Bij besluit van den Gezantschapsraad is
de bezetting voor opgeheven verklaard. De Gezantschapsraad roept vertegenwoordigers
van alle partijen op tot vorming eener nationale regeering. In een oproep van den
785 Duitschen soldatenraad wordt medegedeeld, dat de Deutsche soldaten zich absoluut niet
mengen in den strijd der Poolsche partijen en niets anders wenschen dan naar hun land
terug te keeren. Het leven der Duitschers loopt geen gevaar. De treinen rijden nog
niet.

De ontwapening der Deutsche soldaten, enz.

790 WARSCHAU, 12 Nov. (W. B.) De Deutsche soldatenraad deelt mede: "De ontwapening der
Deutsche soldaten en ambtenaren is op last van Pilsoedski gestaakt. Hij heeft de
verzekering gegeven, dat alle wapens die aan de Deutsche soldaten afgenomen zijn, aan
den Duitschen soldatenraad teruggegeven zullen worden. De Deutsche magazijnen zullen
door Duitschers en legionairs gemeenschappelijk bewaakt worden."

795 **DENEMARKEN.**

Aan de Duitsch-Deensche grens.

KOPENHAGEN, 12 Nov. (W. B.) Aan de bladen wordt van de Duitsch-Deensche grens
bericht: Er zijn hier Deensche cavalerie- en infanterieversterkingen ter bescherming
van de grens aangekomen. Aan de Deutsche zijde van de grens bezochten arbeiders- en
800 soldatenraden de grensposten, die zich alle bij hen aansloten.

ZWITSERLAND

Algemeene staking.

805 BERN, 12 Nov. (Reuter.) In geheel Zwitserland is de algemeene staking begonnen. Alles
is rustig.

ROEMENIË.

De toestand.

810 BAZEL, 11 Nov. (Havas.) Uit Jassy wordt gemeld, dat de toestand, sinds een maand
gespannen, door den val van het ministerie-Marghiloman het karakter van een vrij
bewogen liquidatie aanneemt. Meer dan ooit wordt de woede van de boerenkringen gewekt
door de geweldige vorderingen van de bezettingstroepen en de vijandige houding van
het kabinet-Marghiloman en zijn parlement tegenover de agrarische hervormingen en de
815 invoering van het algemeen kiesrecht. De val van Marghiloman is begroet door een
uitbarsting van vreugde in het geheele land, dat ten zeerste getroffen is door de
boodschap van president Wilson, waarin hij de Rumeniërs steun belooft bij de
verwezenlijking van hun aspiraties.

Een ultimatum aan Hongarije.

820 WEENEN, 12 Nov. (H. N.) Naar het "Neues Wiener Tagebl." uit Boecharest verneemt heeft
Roemenië aan Hongarije een ultimatum gericht, waarin de onmiddellijke ontruiming en
het overlaten van Zevenbergen aan Roemenië verlangd wordt.

VEREENIGDE STATEN.

825 **Wilson over den wapenstilstand.**

Blijkens een telegram van het Radiobureau heeft president Wilson aan het Congres
medegedeeld dit de wapenstilstand is gesloten, en de voorwaarden voorgelezen.
Vervolgens zeide hij: De oorlog is dus uit. Wij allen weten dat deze tragische
830 strijd, wier verterende vlammen van de eene natie naar de andere oversloegen, tot de
geheele wereld in lichte laaie stond nu ten einde is, en dat ons volk het voorrecht
was beschoren daaraan deel te nemen op het meest kritieke oogenblik, op een wijze en
met een kracht waarop wij trotsch mogen zijn. Wij weten ook dat het doel van den
oorlog is bereikt, het doel [dat] alle vrije mannen nastreefden, en op de volledigste
wijze verwezenlijkten, zooals wij zelfs nu nog niet beseffen. Het gewapende
835 imperialisme van de mannen, die gisteren nog de heerschers van Duitschland waren is
voorbij. Zijn onwettige ambities zijn in een ramp uitgelopen. Wij zullen nu trachten
de willekeurige macht van de militaire kaste van Duitschland te hervormen. De kaste,
die in het geheim en naar eigen keuze den wereldvrede kon verstoren is nu in
discrediet gebracht en vernietigd. En meer dan dat is volbracht. De groote natiën die
840 zich verbonden om het gevaar af te wenden, zijn nu vereend in het gemeenschappelijk
doel om een vrede te maken, die zal voldoen aan het verlangen van de geheele wereld
naar belangelooze rechtvaardigheid, vervat in overeenkomsten, die beter en duurzamer
zijn dan de zelfzuchtige en wedijverende belangen van machtige staten. Er behoeft
niet langer gegist te worden naar de plannen van de overwinnaars. Hun erkend en

845 gemeenschappelijk doel is om de zwakken te beschermen en den sterken hunne
rechtvaardige rechten te verzekeren. De menschelijke bedoelingen van de zegevierende
regeeringen hebben zich reeds geopenbaard op zeer praktische wijze. Maar
850 vertegenwoordigers in den oppersten oorlogsraad te Versailles hebben met algemeene
stemmen besloten dat alles zal worden gedaan om de bevolking der centrale rijken van
de noodige levensmiddelen te voorzien, en den nood te lenigen, die in vele plaatsen
de levens bedreigt. Maatregelen zullen worden genomen om hier op dezelfde wijze in te
grijpen als in België.
Door het gebruiken van de ongebruikte scheepsruimte der centrale rijken moet het
weldra mogelijk zijn om de vrees voor de ergste ellende van de verdrukte bevolking
855 weg te nemen, en hun geest vrij te maken voor de groote en gevaarlijke taak van
politieke wederopbouw. Honger brengt geen hervorming voort maar waanzin en alle
leelijke hartstochten die het geordende leven onmogelijk maken. Want met den val van
vroegere regeeringen die als een nachtmerrie drukten op het volk der centrale rijken,
860 is niet alleen een politieke verandering gekomen, maar revolutie, die tot dusver nog
geen vasten en geordenden vorm heeft aangenomen, maar heen en weer slingert, tot
bedachtzame menschen zich zullen moeten afvragen: met wat voor een regeering moeten
wij onderhandelen over den vrede? Met welke bevoegdheid zal zij tot ons komen en
welke zekerheid is er dat zij de internationale regelingen zal eerbiedigen, waarin
865 wij zullen treden? Hier ligt een reden tot groote bezorgdheid, [la]at ons volkomen
openhartig zijn, en toegeven dat deze vragen nu niet behoorlijk kunnen worden
beantwoord. Dat wil niet zeggen, dat er weinig hoop is op een spoedig antwoord dat
voldoende zijn zal. Wij moeten geduld oefenen en helpen, en bovenal denken aan het
vertrouwen en de groote verwachtingen die diep wortelen in wat er thans gebeurt.
Uitspattingen brengen niets tot stand. Het ongelukkige Rusland heeft daarvan het
870 bewijs geleverd. Wanorde doet zichzelf onmiddellijk te niet. Wanneer uitspattingen
zouden plaat hebben, en wanorde tijdelijk het hoofdzou opsteken, dan zal een dag van
opbouwende actie volgen, wanneer wij helpen en niet hinderen. Het heden en al dat het
bevat behoort aan de natiën en de volkeren die hun zelfbeheersing bewaren en een
ordelijk regeeringsstelsel handhaven. De toekomst behoort aan hen die zich de ware
875 vrienden der menschheid toonen. Veroveringen met wapenen is alleen een tijdelijke
verovering. De wereld veroveren door zijn achting te winnen is een duurzame
verovering.
Ik vertrouw dat de natiën, de discipline der vrijheid hebben geleerd, en deze met
zelfbeheersing in toepassing brengen, nu de wereld zullen veroveren door de macht
880 van het voorbeeld en van vriendelijke hulpvaardigheid. De volkeren die zoo juist van
onder het juk eener willekeurige regeering zijn uitgekomen zullen nooit de schatten
der vrijheid vinden, welke zij zoeken, wanneer zij zoeken bij het licht van de
toorts. Zij zullen bemerken dat elk pad dat met bloed van hun eigen broeders besmeurd
is, naar de wildernis leidt, en niet naar het doel van hun hoop. Zij staan nu
885 tegenover hun eerste beproeving. Wij moeten het licht laten branden. Intusschen
moeten we zoo mogelijk een vrede tot stand brengen, die rechtvaardiglijk hun plaats
te midden der natiën zal aanwijzen, alle vrees verwijderen van hun burens en hun
vroegere meesters en hen in staat stellen in veiligheid en tevredenheid te leven, als
ze hun eigen zaken in orde hebben gebracht. Ik twijfel niet aan hun deel noch aan hun
890 capaciteit. Er zijn eenige gelukkige teekenen, dat ze den weg van zelfcontrole en
vreedzame aanpassing kunnen en willen kiezen. Doen zij dit dan zullen wij onze hulp
te hunner beschikking stellen op elke wijze waartoe wij in staat zijn. Doen zij dit
niet dan moeten wij met geduld en sympathie wachten op het ontwaken en het herstel
dat ten slotte zeker zal komen. Reuter seint nog, dat de rede zeer werd toegejuicht
895 en dat toen ze uit was de toehoorders allen zich verhieven. De vroegere
tegenstander van Wilson voor het presidentschap Hughes gaf tot de toejuichingen het
sein.

De koopvaardijvloot.

900 LONDEN, 12 November. (Eigen bericht.) De "Times" verneemt uit New-York: De vraag wat
de Ver. Staten zullen doen met de groote koopvaardijvloot, welke zij thans bezitten,
houdt de geesten bezig. Voor den oorlog maakten de hoogeloonen-stelsel en andere
wettelijk voorgeschreven maatregelen, het bouwen en onder- [en toen hield het op]

De voedselvoorziening.

905 LONDEN, 12 November. (Eigen bericht.) De "Times" verneemt uit New-York: Wilson gaf
last aan Hoover om zoo spoedig mogelijk naar Europa te gaan, ten einde de
voedselvoorziening van de door den wapenstilstand bevrijde volkeren te organiseeren.
De komst van den vrede zal nieuwe eischen stellen aan de Amerikaansche voorraden. De
910 levensmiddelen-administratie heeft een nieuw beroep gedaan op het Amerikaansche volk

om vrijwillig mede te werken bij verdere beperkingen der levensmiddelenconsumptie. De bevolking wordt verzocht geen namiddagthee, geen soupér's na het theater, geen vierde maaltijden te gebruiken. Hoover zal worden vergezeld van deskundigen, waaronder vermoedelijk ook Hurley, wiens kennis van de wereldtonnenmaat zal worden ingeroepen voor de snelle verscheping van de vermeerderde voedselvoorraden naar Europa.

Korte berichten.

Uit de kleine republiek.

De kaart van Europa staat veranderd te worden. Zelfbeschikkingsrecht, nationaliteiten-beginsel, en hier en daar wat nationalistisch egoïsme zullen de stuwkrachten vormen voor een beweging, die welhaast gaat gelijken op een legkaartspel. En daarbij is de hemel loodgrijs van dreigende revolutiewolken, die zich samepakken. Een plekje schijnt vergeten te worden, onopgemerkt te blijven. Dat is Moresnet, het neurale stukje aarde, dat tusschen België en Pruisen ligt verscholen, en dat ongeveer 400 hectaren oppervlakte beslaat. Moresnet is de vrucht van de oneenigheid van zijn burens, die elkander honderd jaar lang de zinkmijn van Vieille-Montagne niet hebben gegund. In 1816 trachtte men op het congres te Aken een oplossing te vinden. Hetgeen, dank zij de zinkmijn, mislukte, waarna het landje zonder meester bleef. Niets is wonderlijker dan de toestanden in Moresnet. In de "Petit Parisien" vertelt Henry Jagot daarvan. Vóór den oorlog waren er ongeveer 3500 inwoners, waarvan 400 rasechte Moresnet-ters. Voor de rest Belgen en Pruisen. Aan het hoofd staat een burgemeester, die 1900 francs verdient, en twee medewerkers heeft, waarvan de een altijd directeur van de mijn moet wezen. Voorts is er een gemeenteraad van 10 leden. De plaatselijke politie bestaat uit een veldwachter. Het komt voor, dat deze niet bij machte is om de rust te doen eerbiedigen – van wet gesproken, de Code Napoleon van 1814 is in Moresnet nog onveranderd van kracht. In zulke gevallen roept hij, de Moresnetsche politie, de hulp in van de gendarmen van Pruisen of België. Voorts zijn er drie brievenbestellers in Moresnet, een Belg, een Duitscher en een neutrale, l'Union postale. Op een goeden dag was het landje, dat leeft van de mijn, bijna een concurrent geworden van Monte Carlo. Iemand wilde in het politiearme, wetsverouderde plekje een speelbank oprichten voor de liefhebbers uit de buurstaten. Maar België en Pruisen verzetten zich ertegen. Zoodat Moresnet slechts goud kan maken uit het zink van Vieille Montagne. Wat zal er nu met deze kleine republiek gebeuren? In 1914 vielen de Duitschers in, bijna over het land. De politie, de veldwachter, kon de neutraliteit niet in zijn eentje verdedigen. En bij ontstentenis van een Moresnetsch leger, was er geen mogelijkheid voor tegenstand. De zinkmijn viel aldus in Duitse handen. Dat zal nu vermoedelijk anders worden. Weliswaar hebben wij den naam Moresnet gemist in de wapenstilstandsvoorwaarden, maar het lijdt geen twijfel, dat het einde nabij is van den paradoxalen toestand van deze 400 hectaren, waartegenover zelfs Metternich machteloos stond, en welke de Heilige Alliantie eerbiedigde – omdat zij niet anders kon.

In de Fransche Kamer deelde Deschanel mede, dat de afgevaardigde van het departement du Nord, Inghels, die door de Duitschers naar Coblenz was gevoerd, bij de revolutie werd in vrijheid gesteld en thans te Rotterdam is aangekomen.

Van het westelijk oorlogsterrein.

Te Rijssel.

Reuters correspondent beschrijft de ontvangst van het bericht van den wapenstilstand te Rijssel. De bevolking was verheugd, maar bleef bedaard, van een betooging geen sprake; de Britsche soldaten op straat bleven bijna onverschillig. De troepen aan het front kregen bevel de bajonet af te slaan, de geweren te ontladen, verdere bevelen af te wachten en en zich niet met den vijand te verbroederen. Aan Duitse zijde werd wat betoogd, maar over het algemeen werd de tijding kalm opgevat. Meer vreugdebeton was er bij de troepen achter het front, waar geparadeerd werd enz.

Posterijen en Telegrafie.

Het telegrafisch verkeer.

Het telegraafkantoor te Amsterdam meldt te 9 uur 50: Vertraging met en over Duitschland en Engeland.

Vertraging telegraaf en post.

Maandagavond, kwart voor 10, werd een telegram te Arnhem voor Amsterdam aangeboden. Er was vertraging op de lijn en het telegram ging per post. Dat kon natuurlijk voorkomen. De eerste trein uit Arnhem komt hier vóór kwart over negenen aan. Hoe laat werd het telegram bezorgd? Het kwam om 1 uur 12 het telegraafkantoor in handen!

Postverbinding met bevrijd België.

980 De Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie maakt bekend, dat ingaande 13 dezer eene rechtstreeksche postverbinding is ingesteld met het bevrijde gedeelte van België.

Postpakketten voor Noorwegen.

985 Postpakketten voor Noorwegen zullen voor zooveel de inhoud ten uitvier is toegestaan of door uitvoerconsenten is gedekt op de kantoren der Posterijen worden aangenomen ter verzending over Rotterdam tegen het tarief van fl.87½ per pakket.
Verrekenpakketten zijn toegelaten, pakketten met aangegeven waarde niet. De koers voor postwissels is van 12 November tot nader bericht bepaald op 100 M.=f36 voor Duitsland; voor Oostenrijk 100 Kronen=f21. Door verschillende groepen van het post-
990 en telegraaf-personeel zijn uit een aantal plaatsen des lands aan den Minister van Waterstaat telegrammen verzonden, waarin wordt aangedrongen op onverwijlde uitbetaling der sedert Januari toegekende salarisverhooging.

Laatste Berichten.

995 **De afgetreden Keizer.**

Onze berichtgever seint uit Londen: Van vele zijden, zelfs van zeer gematigde lieden, hoorde ik krachtige protesten tegen het feit, dat Nederland den keizer gastvrijheid verleent. Algemeen verklaart men, dat hij aan de geallieerden moet worden
1000 uitgeleverd. De "Evening Standard" verklaart, dat de toestand, ontstaan door de ontvangst van den ex-keizer in Nederland, zeer onaangenaam is. "Vooreerst hebben de geallieerden, en naar wij veronderstellen ook de Duitsche revolutionaire regeering, ernstige bezwaren van practischen aard tegen het gebruik van het slot "Middachten" als centrum van Duitsche intriges en reactionnaire samenzweri[n]gen. De Nederlandsche regeering is door deze Duitsche invasie in een zeer onaangename positie geraakt. Zij
1005 moet kiezen: aan den gevallen man een wijkplaats te weigeren of veroordeeld te worden door de geheele beschaafde wereld, die wenscht, dat de afstand te Spa definitief zij. De plicht der geallieerden in hun eigen belang, in dat der menschheid en zelfs in dat van den nieuwen Duitschen staat, ligt voor de hand. Napoleons terugkeer van Elba leert ons, dat de Nederlandsche regeering Willem van Hohenzollern moet beschouwen als
1010 een gevangene en bereid moet zijn, hem bij de onderteekening der vredesvoorwaarden uit te leveren. Maar veiliger en beter zou het zijn, ons onmiddellijk van dien man te verzekeren. Wij hopen, dat daartoe onverwijld stappen zullen worden gedaan. Een tweede reden is, dat zijn onschendbaarheid een groote onrechtvaardigheid zou zijn en een gevaarlijk precedent. Wij zullen er op aandringen, dat één der vredesvoorwaarden
1015 moet luiden: bestraffing der Duitsche overheidspersonen, die misdaden pleegden tegen de menschelijkheid en het volkenrecht. Hoe kunnen wij anders consequent den voornaamsten misdadiger zijn schuld doen boeten op gronden van rechtvaardigheid en raadzaamheid? Het is noodzakelijk, dat de ex-keizer wordt uitgeleverd."

1020 **De revolutie in Duitschland.**

Geen Rijksdagzitting.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) De op Woensdag 13 Nov. vastgestelde Rijksdagzitting gaat niet door.

1025 **In Baden.**

KARLSRUHE, 12 Nov. (W. B.) De volksregeering en de A.- en S.-raad richtten een proclamatie aan de bevolking, waarin zij zeggen: De nieuw volksregeering, kwam hedenmiddag bijeen met de A.- en S.-raden uit het gansche land. Zij keurt de oprichting van soldatenraden goed. De soldatenraden constitueerden zich als landelijk
1030 comité der A.- en S.-raden uit Baden. Zij hebben de militaire macht in handen en scharen zich met deze macht achter de voorloopige regeering.

De revolutie.

1035 Omtrent den toestand in Antwerpen deelt een bijz. correspondent van de "N. R. Ct." mede, dat de revolutie zich te Antwerpen onder de bezetting van 70,000 man op de meest ordelijke wijze heeft voltrokken. Nadat de Duitsch-Belgische "Belgischer Kurier" Zaterdagavond had medegedeeld, dat de keizer was afgetreden, vergaderden een honderdtal matrozen tot diep in den nacht en vormden zich tot een soldatenraad. Toen dit Zondagochtend op het Statieplein aan een menigte infanteristen werd medegedeeld,
1040 ontstond er een heftige woordenwisseling, die zelfs een oogenblik een dreigend karakter aannam. Maar spoedig vereenigden zich de militairen met het plan der matrozen. 's Middags te twee uur waren duizenden soldaten en burgers op hetzelfde

plein bijeen. Uit naam van den soldatenraad werd de menigte toegesproken. De Raad nam de macht in handen en verklaarde, dat de militairen thans de broeders waren van de bevolking der stad en alles zoo zouden regelen dat zij bij hun vertrek naar
1045 Duitschland als vrienden afscheid van de Belgen zouden nemen. Daarop werd een reusachtige stoet gevormd van soldaten en burgers, die de stad doortrokken. De soldatenraad bezette het station, en zette voor dezen dag alle spoorverkeer stop. Hetzelfde gebeurde met de telegraafkantoren. In het hotel Weber, het officiers-casino, traden matrozen binnen. Verreweg de meeste officieren verklaarden zich eensgezind met den Soldatenraad en gaven hun wapens over; de enkele uitzonderingen werden gevangen gezet.
1050 En steeds sloten meer soldaten en burgers zich bij de machtige menigte aan. Alle officieren, die zij tegen kwamen, wierpen de keizerlijke cocarde af, - van wie dit niet deden, werd zij afgerukt. Militaire auto's werden in beslag genomen. De leiders van den Soldatenraad namen de plaatsen der officieren in, plantten er een roode vlag op, en reden voorop. Inmiddels had de Soldatenraad een militairen ordedienst ingesteld van soldaten, die roode banden droegen. Zij zorgden, de geweren neerwaarts, voor de rust in de koffiehuisen en op straat, die trouwens nergens verstoord werd.
1060 Inmiddels werden op verschillende plaatsen monstermeetings gehouden, die in het teeken der verbroedering stonden. Van de Kommandatur wapperden de Deutsche en de Belgische vlaggen, met de roode vlag in 't midden. De militaire gouverneur, von Zwehl, stelde zich ter beschikking van den Soldatenraad. De directeur van het burgerlijk bestuur, senator Schramm, weigerde. In zijn plaats werd Ringwald aangesteld door den Soldatenraad. Ook cavaleriepatrouilles reden rond, om iedere rustverstoring aanstonds tegen te gaan. En in den stoet zag men steeds meer soldaten met roode strikken, roode armbanden, roode bloemen op het geweer. Na eenigen tegenstand van de post, werd ook de gevangenis geopend, en alle militaire en politieke gevangenen werden in vrijheid gesteld. Onder hen bevond zich een Engelsch soldaat, dien de Duitschers in triomf ronddroegen. Maandag werden op verschillende plaatsen Belgische vlaggen uitgestoken doch op verzoek van Belgische autoriteiten weer ingehaald, om niemand te tarten. Voortdurend werden meetings gehouden, in den Vlaamschen Schouwburg, de Vlaamsche Opera, op het stationsplein in het gebouw van "de Werker", waar weerzijds van "kameraden" werd gesproken. De prijzen der levensmiddelen zijn aanzienlijk gedaald, en er is nog in overvloed. Voortdurend bezweren de Deutsche sprekers hun hoorders, dat zij als vrienden wilden scheiden. In Esschen bij Roosendaal heeft de bezetting zich aan den Soldatenraad onderworpen. Hedenmorgen was alle spoorwegverkeer weer normaal.

1080 **Te Brussel en te Antwerpen.**

Ten gevolge van ons nog niet bekende redenen zijn de brieven van onze correspondenten in België uitgebleven. Wij ontleenen derhalve het volgende aan mededeelingen van de correspondenten der "N. R. Ct.":
1085 Brussel is in handen van den soldatenraad en de vier jaren aldaar verschenen "Belgischen Kurier", die tot dusverre sterk al-Duitsch getint was en in zijn nummer van 10 Nov. nog verklaarden zich niet maar zoo te kunnen neerleggen bij de veranderingen in Duitschland, deelde den 11en mede, dat de "Kurier" bij besluit van den Soldatenraad het officieel orgaan was geworden voor alle bekendmakingen van den raad. En het blad bevat dan de volgende proclamaties.

1090 Soldaten opgelet!

Het Noorder-station is voor de Belgische bevolking gesloten, opdat het transport van onze soldaten naar huis ongestoord kan gebeuren.
1095 Soldaten. Aangezien het transport georganiseerd is, kan een toeloop zonder plan naar de stations, vooral naar het Noorder-station schadelijk werken. Verdere mededeelingen over afreis, onderhoud, enz. worden in de kwartieren afgegeven. Het beste is dus zich in de buurt van die kwartieren op te blijven houden.
Soldaten, iets gewichtigs. Drinkt niet! Blijft rustig en nuchter.
1100 Soldaten, wij voeren geen oorlog tegen officiersepauletten en cocardes, maar voor een vrij Duitschland. Derhalve geen uiterlijkheden te zwaar opnemen, vooral daar het meerendeel der officieren een werkzaam aandeel neemt aan het doel dat wij nastreven. De Soldatenraad.

1105 Soldaten, kameraden en makkers!

In aansluiting op dé verandering in Duitschland, die met de vorming van Arbeiders-, Soldaten en Boerenraden en daardoor de uitroeping van zelfregeering van het Deutsche volk tot een besluit is gekomen, hebben de soldaten van Brussel een soldatenraad gesticht. Wij zenden aan het revolutionaire vaderland onze trouwe en

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

- 1110 kameraadschappelijke groeten en beloven de verbinding tusschen front en vaderland in den zin der nieuwe regeering in stand te zullen houden en het doorvoeren der demobilisatie met alle middelen te zullen verzekeren en bespoedigen. Daartoe is de strengste orde en discipline noodzakelijk, die dan ook door den soldatenraad met ijzeren hand zal worden gehandhaafd. Wij richten aan allen het verzoek ons in ons werk te steunen. Ieder, die het met de nieuwe orde eens is, is welkom. Ieder blijft op zijn plaats voortwerken. Alle wanverhoudingen worden opgeheven. Gij zult beter voedsel, beter onderkomen en mogelijkheid tot de huisreis verkrijgen. Leve de Soldatenraad van Brussel, leve de Duitsche republiek, leve de vrede. FREUND, 1e voorzitter van den S.R.
- 1120 Besluiten van den S. R. van Brussel.
In de op 10 Nov. 1918 gehouden stichtingsvergadering van den Brusselschen S. R. zijn de volgende besluiten genomen, die terstond in werking treden.
- 1125 1. de S. R. neemt de controle over alle civiele besturen en inrichtingen op zich, inclusief pers- en inlichtingsdienst.
2. de verkeers- en veiligheidsdienst gaat als tot nu toe door, maar wordt door eigen organen van den S. R. ondersteund en gecontroleerd.
3. Alle slachtoffers van het militarisme worden op vrije voeten gesteld. De S. R. zal scherp toezien op een menschelijke behandeling der overige gevangenen.
1130 4. Bijzonder gewicht moet gehecht worden aan voeding en verzorging. Een commissie is de desbetreffende maatregelen aan het uitwerken. Iedere vrije Duitsche burger heeft aanspraak op fatsoenlijk eten en onderdak. Er worden onmiddellijk eethuizen en slaapgelegenheden ingericht.
5. De gehoorzaamheid verplicht aan superieuren geldt alleen gedurende diensttijd. Voor en na den dienst is ieder een vrij burger en kameraad. Er bestaat geen
1135 verplichting om te groeten.
6. De demobilisatie wordt zoo spoedig mogelijk ter hand genomen. Een demobilisatie-commissie is belast met de voorbereidende maatregelen.
Freund, 1e voorzitter S. R.
- 1140 De "N. R. Ct." neemt verder uit een te Brussel verschijnend blad het volgende over omtrent de gebeurtenissen daar ter stede: Zondagmorgen was Brussel als gewoonlijk ontwaakt in een stemming van kalmte, die eerst niets bijzonders deed voorzien. Dienzelfden dag echter is den middag zou het nog een groot revolutionair bevrijdingsfeest zien losbarsten. Het was tegen twee uur in den middag, dat zich bij
1145 het Noorderstation een groote samenloop van Duitsche soldaten begon te vormen. Weldra werd er een stoet gevormd, een voorwaar sensationeele stoet voor de Brusselaars. De soldaten, zonder wapenen, schrijden namelijk in gelederen van tien man voorwaarts. Men ziet plotseling roode vlaggen uit hun midden. De stoet is al verscheidene duizenden man groot. Men ziet er ook een Fransche vlag. Het publiek, verbaasd en verrukt, begint de manifestanten toe te juichen. Leve België, Leve Frankrijk wordt geroepen. Uit de vensters wuiven de menschen met zakdoeken. De geestdrift, de vreugde, de ontroering nemen steeds toe. De stoet telt al wel 5000 man als men bij de Beurs aangekomen is. Op de treden van het gebouw is het zwart van menschen. Geweldig gejuich gaat op.
1155 Het volk komt ook al met vlaggetjes voor den dag. Op de balkons worden groote vlaggen aangebracht. Er gaat een ontzaglijke emotie en vreugde door de stad. Iedereen gevoelt, dat de dag der bevrijding afgebroken is. Op de place Poelaert bericht een Duitsch soldaat, in een auto staande, een toespraak. "Kameraden, de republiek is uitgeroepen. Vecht niet meer, schiet niet meer." Hij wordt met kolossale "hoch's" door zijn kameraden toegejuicht en de roode vladen worden gezwaaid.
1160 Is het werkelijk waar, vraagt de menigte zich nog af. En om dit te weten, richt de stoet der menigte zich naar de Rue de la Loi en de gebouwen van de Kommandantur. Er wordt blijkbaar door de revolutionaire soldaten onderhandeld met de autoriteiten. Een officier, dr. Freund, komt aankondigen, dat de gouverneur-generaal onder bewaking gesteld is, dat het volk vrij is, dat er volkomen vrijheid heerscht.
1165 Hij maant tot kalmte aan, opdat nergens bloed vloeie. Het volk gaat zijn vrijheid beproeven voor het koninklijk paleis. Er wordt luide Leve de Koning, Leve de Koningin geroepen en de vreugde is er geweldig. Op de matinee's in de schouwburgen wordt onder groote geestdrift de Brabançonne, het God save the King en de Marseillaise gespeeld
1170 en door allen meegezongen.
Intusschen hebben de revolutionaire soldaten-groepen alle belangrijke punten en ook de post- en telegraafkantoren bezet. Op een der pleinen is een affuit van een kanon, met Belgische vlaggen getooid, opgesteld en het volk gaat er juichend van vreugde rondom heen.

1175 Tegen 5 uur is er in de buurt nog een luchtgevecht waar te nemen, maar niemand
bekommerd zich er om. De soldaten zijn bezig alle officieren te ontwapenen en van hun
onderscheidingsteekenen te ontdoen. Het gaat in groote kalmte toe voor de oogen van
een nog geheel verbaasd, maar verheugd publiek. Men ziet keizerlijke auto's met
Fransche vlag getooid, waarin soldaten met een roode banier!

1180

FRANKRIJK.

Uit den Senaat.

Ook in den Senaat hadden volgens Havas dezelfde geestdriftige tooneelen plaats als in
de Kamer. Juist toen Dubost zijn openingsrede had geëindigd verscheen Clemenceau,
1185 die, nadat dat Pichon voorlezing had gedaan van de wapenstilstandsvoorwaarden, op
verzoek van alle senatoren een rede hield, die staande werd aangehoord. "Zulke
documenten", zeide hij o. a., "zijn daden. Daaraan valt niets toe te voegen". Henri
Chéron las vervolgens eenige gedeelten voor van de op 17 Febr. 1871 door Keller aan
de nationale vergadering te Bordeaux afgelegde verklaring, waarin namens alle E.-L.
1190 afgevaardigden geprotesteerd werd tegen de annexatie door Duitschland.

ENGELAND.

Besprekingen.

LONDEN, 12 Nov. (Reuter). Wij vernemen, dat het rijks-oorlogskabinet binnenkort zijn
1195 zittingen zal hervatten ter behandeling der vredesvoorwaarden en dat er bovendien te
Londen belangrijke besprekingen zullen worden gehouden tusschen vertegenwoordigers
van de rijksregeering en staatslieden uit de Britsche dominions.

RUSLAND.

Een verklaring van Balfour.

LONDEN, 12 Nov. (Reuter.) In antwoord op een vraag van King verklaarde Balfour in het
Lagerhuis: Nimmer is gezegd, dat Rusland een betaalde bondgenoot van Duitschland was,
1200 maar er zijn ernstige redenen om aan te nemen, dat, vele hooggeplaatste personen in
de sovjet-regeering bewuste agenten waren van de Duitsche militaire autocratie.

1205

Proclamatie van de Regeering.

De Regeering heeft uitgevaardigd eene door Minister (?) onderteekende proclamatie van
den volgende inhoud:

Regeeringsproclamatie.

1210 In deze, meer dan ooit moeitevolle tijden, ziet de Regeering zich genoopt een
dringend beroep te doen op de medewerking en den steun van alle medeburgers. De
oorlog behoort tot het verledene, maar hersteld is nog allermint de ontwrichting van
het economisch leven. Alleen met inspanning van alle krachten kan het tijdperk,
1215 waarvoor wij thans staan voorbijgegaan zonder de meest ernstige rampen met zich te
brengen. Mochten onlusten of erger den rustigen gang van zaken belemmeren, dan moet
het ergste worden gevreesd.

Het voorbeeld van Rusland is een onmiskenbare baken.

Last tot *demobiliseeren* voor zooveel zulks *slechts eenigszins mogelijk* is werd reeds
gegeven.

1220 Zorg is gedragen dat de gewezen soldaten *niet broodeloos zullen zijn*.

De militaire voorraden worden ter beschikking van de burgers gesteld. Daardoor zullen
tal van lictlooze gezinnen in het bezit van petroleum worden gesteld.

Vijfhonderd duizend militaire schoenen komen ter beschikking.

Goedkooper onder- en bovenkleederen worden dezer dagen op groote schaal verstrekt.

1225 Het broodrantsoen wordt over eenige dagen van 200 tot 280 gram verhoogd. Qualiteit en
voedingswaarde zullen verbeteren.

Vet en koloniale waren worden uit Indië spoedig verwacht. In ruime mate zal
afslachting van paarden en schapen ten behoeve van de vleeschvoorziening plaats
vinden.

1230 De handelsvloot is op het punt van uit te varen.

(Bij het ter perse gaan van dit blad zijn de verdere telegrammen betreffende deze
proclamatie nog niet ontvangen.)

OCHTENDBLAD. Tweede Blad.

1235

Om en bij den strijd.

De Duitsche Regeering protesteert...

(Van onzen bijzonderen verslaggever.)

Ergens in Frankrijk, 23 Oct. 1918.

1240 In den "Times" van gisteren vind ik het antwoord van Duitschland op de nota van

president Wilson, en ik lees daarin o.a. de volgende alinea: "De Duitse Regeering protesteert tegen de beschuldiging van onwettige en onmenselijke handelingen, welke gedaan is tegen de Duitse land- en zeestrijdkrachten, en daarmee tegen het

1245 Duitse volk. Vernietigingen (Zerstörungen) zullen steeds noodig zijn om een terugtocht te dekken, en in zooverre door de internationale wetten toegestaan. De Duitse troepen hebben de strengste bevelen het particulier eigendom te eerbiedigen, zooveel dat in hun macht is. Waar desnietteenstaande excessen voorvallen, worden de schuldigen gestraft." En nu weet ik eigenlijk niet waarom ik hier medeel dat ik dit gelezen heb, daar ik toch in het minst niet van plan ben op dit protest in te gaan of

1250 iets naar aanleiding ervan te zeggen. Ik wou ditmaal alleen maar vertellen van den tocht naar Douai, dien ik vandaag gemaakt heb. In een volgenden brief vertel ik u wellicht nog iets van de zeer interessante streken, verlaten slagvelden, waardoor ik gegaan ben op mijn tocht naar Douai, maar deze brief zal niets zijn dan een verhaal over Douai.

1255 Al dadelijk bij het binnenkomen van de stad zagen wij, dat Douai zwaar geleden heeft van den oorlog. Wij zagen het aan de verwoeste en ingestorte hulzen, maar wij zagen het vooral, en dat is altijd een zeker en onfeilbaar teeken, aan de uitgestorven leegheid van de straten. Zoodra je in een oorlogstad komt, en je ziet er niemand, maar ook letterlijk niemand, - dan misschien hier en daar een paar somber kijkende

1260 soldaten, - wees dan maar zeker dat de stad het te kwaad heeft gehad, en dat er weinig van over is, - óf dat er vreeselijk is huis gehouden onder de bevolking, Wel, in Douai kreeg men den indruk, - zoo beangstigend leg was het er, - dat én de stad én de bevolking zwaar hadden geleden. Er was niemand, niemand, niemand, - hoe ik zocht naar iemand die mij zou kunnen vertellen wat er gebeurd was, - ik ben gegaan tot in

1265 de meest verborgen kelder- en zolderhoekjes van huizen en huizenresten - niemand was er te vinden, en de Engelsche commandant van de stad verzekerde mij, dat ook hij en zijn menschen geen lovende Fransche ziel in de stad hadden gevonden, - alle burgers, oud en jong, groot en klein, man en vrouw, waren door de Duitschers weggevoerd. En zoo heb ik dus alleen maar kunnen zien. Het eerste wat ik zag was, zooals ik reeds

1270 zeide, verbrande en ingestorte huizen. Maar dat geeft meer een algemeenen indruk, je ziet het nauwelijks meer als je alweer zoo'n paar dagen om en bij den strijd bent. Maar wat wij zagen dan:

Wel, wij stopten bij de St. Petruskerk hadden er iets van gehoord, en gingen er dus binnen. Wij kwamen binnen onder het groote orgel door, de stoelen stonden scheef en

1275 overhoop, en rechts, even door den ingang, lag een groote hoop grauwig metaalafval, iets van lood of tin, een heele massa. Juist, dát was het o.a. waarvan wij hadden gehoord, - we keken naar boven, en zagen dat alle pijpen van het orgel waren afgesloopt...

Later hebben wij in de sacristie van de kerk een boekje gevonden, "Guide pour la

1280 Visite de l'église de Saint Pierre à Douai", en daarin vond ik omtrent het orgel verteld: "Cet orgue, un des plus puissants et des plus beaux qui existent, provient de l'ancienne abbaye d'Anchin, situé à Pecquencourt (12 kilomètres de Douai), détruite de fond en comble à la Révolution." En verder: "L'orgue construit par un facteur aminénois, Dalley (1754-1835), à part quelques aménagements indispensables,

1285 n'a jamais été retouché; il a conservé son caractère primitif, et est très apprécié, autant pour la puissance que pour la beauté de ses timbres"...

Van dat orgel, dat zelfs door de furie van de Fransche revolutie was gespaard, lagen nu de tinnen pijpen afgesloopt op een hoop, omdat de Duitschers behoefte hadden aan tin voor oorlogsdoeleinden... Zij hadden er behoefte aan, - enfin, c'est la guerre...

1290 Wij keken verder. Onder het orgel vonden wij een zwaar houten voetstuk met iets van een medeeling erop over een beeld van St. Petrus, - waarvan wij niets begrepen, omdat er geen beeld van Petrus te zien was. Later vonden wij in de "Guide" "Sous la tribune de l'orgue, statue en bronze de Saint Pierre, fac-similé de celle de Rome". O, een beeld van brons. Wij begrepen er alles van. Brons was noodig in Duitschland voor

1295 oorlogsdoeleinden... enfin. c'est la guerre... Wij kijken weer verder. Vonden de offerblokken vernield, de sloten stukgetrokken, de bussen opengereten, - de stukken en brokken lagen overal verspreid, houten spaanders en afgescheurde stukken ijzer... C'est la... Ja, maar er zijn toch grenzen! Er zijn, ja, waarachtig grenzen, en wij zijn niet zeker of die grenzen niet overschreden zijn waar men de kasten met de

1300 heilige sieraden opgebroken vindt, waar men de heiligenbeelden van de voetstukken gegooid en in stukken op den grond vindt, waar men de heiligenbeelden van de voetstukken gegooid en in stukken op den grond vindt, waar men de heiligheden van het altaar geroofd vindt liggen op den grond, waar men den rozenkrans, welke de Heilige Maagd sierde, aan flarden getrokken ziet, en haar beeltenis aan scherven gesmeten

1305 over den vloer, waar men geen belden van een heilige ziet, dat niet van het voetstuk is gegooid, of minstens toch geknauwd en gekneusd, waar de kerklampen zijn

weggeroofd, zoodat men nog de bij het ruwe werken afgescheurde plafondbrokken over den grond ziet liggen, waar de zerken zijn stuk gerameid, waar de pieuselijke afgesloten bewaarplaatsjes voor kerk- en gezangboeken in de ruggen der bidstoelen
1310 zijn vernield om te zien of er ook iets kostbaars verborgen zat, waar de stoelen zelve
zelve zijn stuk getrapt en opzij gesmeten, - altijd nog in de kerk, - waar de deuren van bewaarplaatsen voor Zondagschoolboekjes en bidprentjes zijn stukgetrokken en de armzalige boekjes zelve over den grond liggen, vertreden en bevuild...
1315 Het schijnt ietwat moeielijk, uit te maken waar beginnen en eindigen de vrijheid welke bedreven moge worden onder het motto "c'est is guerre", of, zoo men wil: "Krieg ist Krieg"...
Wij gingen verder, de stad in, de stad! Kwamen op de Grande Place. De Grande Place is, of was, een ruim plein, met twee lange en twee kortere zijden. De eene lange zijde is verdwenen, - wij zagen er geen spoor van granaten, enkel tot den grond
1320 afgebrande huizen, waar hier en daar nog wat rook opwolkte. 't Was zoo overduidelijk dat hier niet granaten waren, ellendige, onontkoombare noodzakelijkheden van den oorlog, maar dat de huizen in brand gestoken waren, - en... wij konden maar geen noodzakelijkheid zien of begrijpen. Langs de andere lange zijde van het plein, welke voor een groot deel wordt, - ach neen, werd, ingenomen door wat blijkbaar een soort
1325 van bazar was, de Galeries Douaisiennes, stonden de huizen nog, maar de deuren waren uitgerukt, de ruiten waren ingetrapt of ingeslagen, de inboedels, stoelen, tafels, kastjes, en allerlei gerei, lagen over de straat, de resten van het leven dat eens daarbinnen geweest was, gaapte naar buiten door groote afgrijselijke wonden, - de huizen waren geen huizen meer, zij waren nare skeletten, afgekloven en geschonden
1330 geraamten van huizen, waarin geen leven meer was, noch mogelijk scheen. In het midden van het plein stond een tramhuisje of iets dergelijks, vervallen en verveloos en innig verwaarloosd, en beplakt met Duitsche plakaten, - van een tram was heelemaal en blijkbaar al lang geen sprake meer, de rails waren geroest en volgeraakt met slik, en van de krom geramde, en soms zelfs op het midden afgebroken palen waren de draden
1335 weggesloopt, ruw en onbehouwen, zoodat de draadeinden, ietwat belachelijk nutteloos, nog even uitstaken aan de paalarmen, daar waar het kostelijke dikke koper was doorgeknipt. Even verderop stond iets als wat bij ons zou zijn een ijskarretje, maar veel grooter en met uitermate veel kermissierlijkheid; al het moois was er echter af, het hing scheef opzij, en het scheen door kogels geknauwd tot iets als een oude
1340 gescheurde zeef. Wij gingen in de huizen, - waarom niet, er waren deuren noch bewoners; wij liepen door de vertrekken, door gangen en portalen, wij kwamen in de kelders en op de zolders, en overal vonden wij den boel overhoop gesmeten en vernield, - niet tengevolge van onvermijdelijke gebeurlijkheden van den oorlog, maar opzettelijk vernield en uit elkaar geslagen, om te zien of er ook iets verborgen was
1345 dat de moeite van het stelen loonde, of zoo maar om het wilde plezier van het vernielen. En als had men zijn minachting voor de bewoners en hun eigendom nog te duidelijker willen demonstreeren dan door roof en vernieling alleen, had men overal in den chaos van stukgetrapte meubels en over den grond verspreide boeken en papieren en intieme huisdingen een walgelijk soort van souvenirs gedeponneerd, zooals wij bij
1350 ons dat kennen van het allerlaagste slag van inbrekers en ander diefachtig geboefte. In de Rue de la Mairie, vlak bij de Grande Place, zagen wij uit een der half afgebrande huizen rook en weer oplevende vlammen naar buiten komen; wij gingen den commandant van de stad waarschuwen, die er oogenblikkelijk een troepje Royal
1355 Engineers op af stuurde om het geval weer te gaan blusschen; en wij maakten van de gelegenheid gebruik om een praatje te maken met den commandant, die ons, nu alle ooggetuigen verdwenen waren, misschien iets zou kunnen vertellen van de manier waarop al de ellende in de stad was aangericht. Maar natuurlijk wist hij er ook niet veel van. Ook hij was van meening dat al de branden, in het bijzonder op en in de omgeving van de Grande Place, niet waren ontstaan door granaten, maar in brooddronken
1360 verwildering waren aangestoken. Trouwens, enkele in Douai achtergebleven en door de Engelschen gevangen genomen Duitschers hadden hem verteld, dat vóór het vertrek der soldaten - geen order was gegeven, neen, om den boel te vernielen, maar hun vrijheid was gegeven om te doen wat zij wilden, met de mededeeling erbij dat wat zij ook deden, er niets van zou worden gezegd. Ook hadden de gevangenen hem medegedeeld, dat
1365 de Duitschers alle inwoners hadden doen vertrekken, - waarom, dat was niet erg duidelijk. Het heette dat de bedoeling was de Douaisiens te beschermen tegen het granaat- en geweervuur, - ongetwijfeld zullen de ongelukkigen een aangename reis hebben gehad onder de beschermende zorg van hen die eerst hun huizen hadden verbrand, hun boeltjes hadden stuk geslagen en geroofd!
1370 Na 't bezoek bij den commandant gingen wij onzen tocht door de stad voortzetten. In de mairie, het grootsche gebouw, waarop de Douaisiens zoo trotsch waren, met haar hoogen, goudversierden toren en de vier kleinere torentjes eromheen, - van een

1375 waarvan de top was afgeschoten,— vonden wij de overhoop gehaalde herrie en de
walgelijke vuilheid niet minder dan in de particuliere huizen. Ook hier was geen kast
of kist heel gelaten, alles was op de meest ruwe manier opengebroken om te zien of er
nog iets in was dat meegeroofd kon worden. 't Zal waarlijk niet veel geweest zijn, na
jaren bezetting, met inbeslagnemingen, requisities en dergelijke. 't Was duidelijk
1380 dat alle vertrekken van het stadhuis in gebruik waren geweest bij de Deutsche
bezetting, 't zij als dienstlokalen 't zij ter bewoning. Trouwens, groote borden met
Duitsche opschriften aan de buitenzijde van het gebouw deden dat reeds zien. Maar ook
de vertrekken welke men niet voor den dienst had noodig gehad, droegen de sporen van
de aanwezigheid der Duitschers. In de groote bovenzaal, welke den Douaïssiens, naar
1385 wij uit papieren, welke in een rijks-[ka?]mertje voor een opengebroken kast op den
grond lagen verspreid, konden opmaken, had gediend als vergaderzaal voor een
aardrijkskundig genootschap en dergelijke, vonden wij een groot lichtbeeldenraam,
waaruit het linnen evenwel was weggesneden, en op bepaalde afstanden hingen aan de
stoelenrijen bordjes met opschriften: 1 Platz, 2 Platz, enz. Hier en daar op den
1390 grond lag afgebrokkelde kalk van het plafond, met ruw afgebroken stukken van rozetten
en anders versieringen, — dat was waar de Duitschers de "gerequireerde" lampen hadden
afgenomen. Het kristalversiersel van de lampen vonden wij in een kamertje naast en op
en hoop gegooid.
Op zolder kwamen wij in een groote ruimte, welke blijkbaar gediend had als archief
van den burgerlijken stand, althans dat maakten wij op uit de documenten die overal
op den grond te hoop lagen, verscheurd en vertrapt, en bevuild. In het geheele gebouw
1395 waren de lampen genomen, overal hingen afgesneden einden telefoon- en schellendraad,
hier en daar een gesloopt schakelbord, einden looden gaspijp, en overal was het een
ruïne van stukgeslagen meubelen, boeken, papieren, met eet- en drinkgerei ertusschen
door en er over, en walgelijk vuil. Wij kwamen daarna in de kerk van Notre Dame. Ook
daar waren de lampen weggenomen, lagen de heiligenbeelden stukgeslagen op den grond,
1400 waren de offerblokken gebroken en de orgelpijpen gestolen, (hier was men blijkbaar
tijdig genoeg geweest om de afgescheurde pijpen mede te nemen), ook daar hingen de
uitgetrapte deuren scheef en gescheurd in de kastkozijnen, en lagen de
priesterkleederen en versierselen voor oud vuil over den grond. En overal in de stad
was het 'tzelfde; geen huis of de ramen en deuren waren vernield, geen huis of de
1405 boel lag er overhoop en stukgeslagen, geen huis of men had er de beestachtige ruïne
bekroond met het walgelijkste vuil. En niet slechts in de woonhuizen was het zoo, —
in winkels en kantoren was het precies 'tzelfde. Zelfs de winkels van apothekers had
men niet gespaard, zelfs daar lagen de flesschen en potten en dingen vernield en
gebroken over den grond en over tafels en banken. Geen kantoor waar men boeken en
1410 brieven, — om van het meubilair niet te spreken, — ongeschonden zal terugvinden. In
het kantoor van het Credit Lyonnais vonden wij de brandkast onbeschadigd, in alle
andere bankkantoren waren zij met kennershand opengeprutst, of eenvoudig aan den
achterkant als conserveblikjes opengescheurd. Voor wij de stad van ellende en
verwoesting verlieten, zochten wij een plekje, ietwat buiten de grootste verwoesting
1415 om er ons meegenomen maakte nuttigen. Wij vonden een plekje, maar nauwelijks hadden
wij ons brood voor den dag gehaald of het bleek vrijwel levensgevaarlijk het daar te
verorberen — groote zwermen vliegen kwamen op ons af en zetten zich op ons eten, op
onze hoofden en handen. Wij dachten aan den met menschelijk vuil besmetten chaos,
dien wij overal in de huizen hadden gezien, — wij dachten ook aan de menschen die na
1420 verloop van korteren of langeren tijd toch weer in deze stad zouden komen wonen. Zij
zullen de ruïnes gaan wegruimen, zij sullen herstellen wat nog te herstellen is en
wat totaal vernield is, gaan herbouwen, maar zullen zij in jaren kunnen vernietigen
de kiemen van ziekte en dood, ontstaan op de door de Duitschers verspreide vuile
broedplaatsen, en verspreid door de millioenen vliegen! Ten slotte gingen wij weg. En
1425 net aan den uitgang van de stad, in de Rue de Canteleux, zagen wij dan eindelijk twee
burgers. Juist toen wij aankwamen gingen zij, als wat angstig voor onbekende
mensen, een huis in. Wij volgden hen daar, — het bleken te zijn twee Douaïsiens,
die in het begin van den oorlog naar Montreuil waren gevlucht. En juist dien dag
hadden zij zich voor het eerst weer in Douai gewaagd, om te zien hoe het met hun huis
1430 was en hun boeltje. Diep ongelukkig, snikkend bijna van verdriet en van haat, liet de
eigenaar ons zijn huis zien, met al de vernieling en baldadigheid en bevuiling. Och,
wij wisten er alles van, hadden het in al de huizen gezien, hoefden er niet meer naar
te kijken. Of wij dan eens aan den overkant wilden gaan kijken, daarginds, dat groote
huis. Wat daar was, hadden wij toch zeker nog niet gezien... Wij gingen kijken, —
1435 vonden een groot, weelderig huis, op de manier van vele Fransche huizen met een
ingangspoort door het huis heen naar den tuin. Wij gingen de kamers binnen, kamers,
welke, naar enkele vervallen sporen nog deden zien, destijds sierlijke salons waren
geweest. Maar op de vloeren van deze salons lag vuil oud stroo gespreid, bedekt hier

1440 en daar met paardenmest, en met ijzerdraad aan de muren en de plafonds waren balkjes bevestigd ter afscheiding van de paarden. Men had de salons ingericht tot paardenstallen. Den mesthoop had men gemaakt buiten het raam, tegen den muur; groote dotten stroomest waren blijven hangen in de embrasses van de gordijnen. Alleen de spiegels hingen nog aan de wanden, groote spiegels met rijke vergulde lijsten. Dat hadden wij trouwens allerwegen gevonden: ruiten en deuren en meubelen enz. waren 1445 stukgeslagen, maar de spiegels hingen overal onbeschadigd. Het schijnt dat de Duitsche soldaten nogal bijgeloovig zijn. En het schijnt ook dat, die bijgeloovigheid samengaat met de, overigens er bij behoorende vreesachtigheid. Tenminste, in Douai zoowel als in andere plaatsen waar wij kwamen, vonden wij overal duidelijke sporen van angst en vrees, vooral voor luchtaanvallen. Op tal van plaatsen hadden de 1450 Duitschers met zwaar beton versterkte schuilplaatsen ingericht, door de geheele stad waren tegen de huizen biljetjes geplakt met de mededeeling, dat er een kelder was met ruimte voor zoo- of zooveel man, en bovendien vonden wij op tal van plaatsen, tusschen allerlei andere Duitsche plakaten in, maar vooral goed in het oog loopend, roode plakbrieven; aldus:

1455 Fliegeralarm.
Bei Ertoenen der Sirenen oder der Abwehrgeschütze sind die saemtlichen Mannschaften befohlen, sofort Deckung aufzuzuchen, womoeglich in den Kellerraumlichkeiten. Jeder Dienst im Kasernehofe ist demgemaess sofort zu unterbrechen, bis Fliegergefahr beseitigt ist.

1460 Der Etappenkommandant
v. Hellingrath, Oberstleutnant.
Diezelfde paniekachtige angst was ons ook gebleken uit de sporen ervan elders in de stad, in en rond de oude Porte d'Armentières, waar in het wilde weg neergesmeten lagen granaten en handgranaten en hoopen patronen, en hier en daar een geweer, - 1465 alles "verbaasd van 't lijf gereten van ingebeelden schrik, of uit der hand gesmeten, om zonder hindernis te vlieden langs den weg"...

Nederland en de Oorlog.

De gewezen Deutsche Kroonprins.

1470 Men meldt ons uit Maastricht: Hedenmiddag is te Oud-Vroenhoven de gewezen Deutsche kroonprins Wilhelm over de grens gekomen. Met vier auto's kwam de Prins met zijn gevolg van Tongeren. Na de formaliteiten aan de grens is de Prins te Maastricht naar het ??gebouw gebracht, onder ontzaglijke in het publiek. De omgeving van het gebouw werd afgezet. Het Wolff-bureau meldt d.d. heden uit Berlijn, dat het bericht, dat de 1475 vroegere kroonprins zich met den ex-keizer naar Holland zou begeven hebben, onjuist is. "Hij bevindt zich bij de troepen aan het front." Wolff heeft ook betere dagen gekend. Gisteren in den namiddag seinde men ons uit Maastricht: In vijf auto's is de ex-kroonprins over Oud-Vroenhoven langs den Tongerschen Straatweg te drie uur Maastricht binnengekomen. Hij was vergezeld van majoor von Muller, adjudant 1480 ritmeester von Zobeltitz en eenige chauffeurs en kamerdienaars. Zij kwamen van het kasteel Roumont, waar hij van de troepen afscheid had genomen. Hij was in uniform. Men wacht hier instructies af waarheen hij moest vertrekken. De voormalige kroonprins werd ontmoet door een patrouille wielrijders, die hem hebben geïnterneerd.

Zeeuwsch-Vlaanderen.

1485 Sas van Gent, 12 Nov. 11½ u. v.m.
(Van onzen specialen verslaggever.)
Ik kom net terug van een wandeltocht naar Gent langs het kanaal. Gisteren morgen waren een collega van de "Maasbode", de verbannen Gentenaar Eduard Roszel en Alfred 1490 Aerens en ik tot aan de uiterste grens gegaan om na elven onmiddellijk de zone te overschrijden. Ik gaf een soldaat een telegrammetje mee om te melden, dat de Belgen in pontons het kanaal overstaken en met groot enthousiasme door de Belgen werden ontvangen. Toen gingen we tusschen de beide legers door in den hardnekkigen motregen naar de stad der Arteveldes.

1495 De Gentenaar Roszel, aan den Yser verwond Belgisch militair en reeds 3½ jaar in ons land verblijvende in afwachting van de gebeurtenissen, had zijn vrouw in al dien tijd niet gezien en liep als een postpaard. Wanneer bewoners van buurtschappen langs den weg ons vroegen of het werkelijk vrede was en een praatje wilden aanknoopen, zeiden wij nauwelijks een enkel woord of hij riep: "Voort! We moeten voort!" Voort gingen 1500 we. Na een kwartier oponthoud te Selzaete, werd te halftwaalf de tocht naar Gent voortgezet. Kwartier voor drieën waren we in de Gentsche voorstad Meulstede, om half vier in de binnenstad. De bevolking die krankzinnig was van blijdschap. Overal vlaggen, niets dan vlaggen, meest Belgische doch ook Fransche en Amerikaansche er tusschen, en een enkele Engelsche.

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

1505 In de etalages van groote en kleine winkels de portretten van koning Albert en
koningin Elisabeth in lijst en plakplaten in de Belgische kleuren, waarop "Vive la
Belgique", "Vive le Roi"! "Vive les Alliés". Aan draden gespannen, hingen over de
1510 straat nog de attributen van het Duitsche bewind: "Krachtwagenpark", adviezen in het
Duitsch en in het Vlaamsch. Twee jeugdige Duitschers hebben te 10 uur nog schoten
gelost op een groep burgers, die wanende dat de Duitschers reeds allen verdwenen
waren, met de Belgische vlaggen zwaaiden en jubelden als menschen die hunne vrijheid
hebben herkrege. Maar dat tweetal viel als offers van hun enthousiasme: zij werden
ernstig mishandeld en behooren thans tot het kleine groepje achtergebleven
1515 Duitschers, die niet vertrokken, omdat zij in het hospitaal moesten achterblijven.
Evenals voor Selzaete werd ook voor hen te 11 uur door de geallieerden nog een
laatste geweldig vuursalvo afgegeven. Het volk kwam op straat, een groote menigte
verzamelde zich voor het stadhuis, want de mare had zich verbreid, dat Anseele,
waarnemend burgemeester, spreken zou. Deze was er niet. Toen hebben er het woord
gevoerd minister Emile van de Velde, Van Helleputte, Zegers, ons Eerste Kamerlid Van
1520 Kol, en een Amerikaansche attaché. Aan het gejuich kwam geen einde en er werd door de
geheele stad verspreid, dat de oorlog uit was.

Ik heb die meeting niet bijgewoond, ik was er toen nog niet, maar 't zijn de
huisgenooten van mijn ouden vriend Eduard Anseele, dienstdoend burgemeester, die ik
in hunne woning heb opgezocht en die dat alles en nog veel meer hebben medegedeeld.
1525 Van de willekeur der Duitschers en van hunne kleinzielige opvatting bij het voeren
van het bewind over een stad als Gent. Anseele zou mij dat alles persoonlijk hebben
verhaald, maar hij was naar koning Albert met Emile Pauwel Janzoon, zoon van den
overleden leider der progressisten en den Spaanschen consul uit Gent. Ook de heer
Janson was gistermorgen door de Duitsche linie heengekomen om aan het gemeentebestuur
1530 van Gent te komen mededeelen, dat het Duitsche garnizoen van Brussel in vollen
aftocht was, den officieren de epauletten werden afgepakt en deze als gevangenen in
hunne kwartieren waren opgesloten. Anseele moest tevens met den koning bespreken,
wanneer het leger naar Gent zou komen, want de Gentenaren staan er op, voor eenige
dagen hunne armee in hun midden te hebben. Terwijl wij onze inlichtingen inwinnen,
1535 dringt van alle kanten het gejuich en gejoel tot ons door. Gisteravond stonden in den
motregen groepen van vele duizendje onder aanvoering van soldaten brandstapels
maakten van de meubelen der gevluchte bewoners en om de vuren werden "De Vlaamsche
Leeuw" en de Brabançonne gezongen.

1540 De bevrijding van Servië.

Onder zeer groote belangstelling heeft Maandagmiddag, op aanstichting van het
Koninklijk Servische Gezantschap te 's-Gravenhage, in de Russisch-Orthodoxe Kapel in
de Baresstraat, een plechtige dienst plaats gehad, ter herdenking van de bevrijding
van het Servische grondgebied. De gezant van het bevrijde koninkrijk, de heer Milan
1545 G. Miloyévitch, mocht, met de hem vergezellende leden zijner legatie, bij dezen
dienst aanwezig zien: den gezant van Italië, den Hertog de Calvello, deken van het
diplomatieke corps te 's-Gravenhage; den gezant van de Fransche republiek, den heer
Allize; Sir Walter Townley, Britsch gezant; baron Fallon, gezant van België: den
gezant van Japan Kentaro Otchini; den Rumeenschen gezant, den heer Metclineir; den
1550 gezant van Portugal, den heer De Sousa Santos Bandeira; den Russchen zaakgelastigde,
den heer Henri de Bach en voorts secretarissen of attachés van eenige gezantschappen
van neutrale landen. Voorts waren van Servië te Amsterdam, de heer Merens en zijn
collega te Rotterdam, de heer Wiltens; de consul-generaal van Rusland, de heer
Peterson; de Engelsche generaal Thompson, hoofd van den Engelschen
1555 interneeringsdienst in ons land, en verschillende Engelsche officieren, en eindelijk
tal van Nederlandsche dames en heeren, die, hetzij op het gebied van steunverleening
aan het Servische Roode-Kruis, hetzij op ander terrein vereenigd waren of nog zijn in
comité's, waarvan het doel is belangstelling jegens het koninkrijk Servië te
betoonen. Ook waren er enkele heeren, die vroeger in Servië vertoefd hebben, o.m. dr.
1560 Cramer te 's-Gravenhage; dr. Doornbos, terwijl de vader van dr. Van Tienhoven zijn
zoon, wiens naam aan de uitzending van de Ned.-Servische ambulance verbonden is, bij
dezen dankdienst vertegenwoordigde. De dienst, welke met een Te Deum eindigde, werd
geleid door den Russischen priester Rozanow, terwijl het zangkoor der kapel
medewerking verleende. Nadat de plechtigheid was afgelopen, verdrongen de
1565 aanwezigen, alvorens de kapel te verlaten, zich om den heer Miloyevitch, om dezen met
de bevrijding van het door hem vertegenwoordigde landd geluk te wenschen.

De Visscherij.

1570 Naar wij vernemen zijn hier te feilde?? teruggekeerde heeren Veltkamp, onderdirecteur
van de N. U. M. voor de afdeeling visscherijzaken en mr. D. H. Andreae te Haarlem,

die in opdracht der Export-Centrale in Engeland met de gedelegeerden van de geallieerde en geassocieerde regeeringen een overeenkomst hebben tot stand gebracht, waarbij toegestaan wordt, dat onze stopgezette treilervvaart weer zal kunnen plaats hebben. Naar Duitschland zal slechts een zeer beperkte hoeveelheid visch mogen worden
1575 uitgevoerd. De Engelsche regeering heeft voorts toegestaan dat de zes IJmuider treilers, van welke wegens het varen van contrabande voor het Prijzenhof te Londen veroordeeling was gevraagd, zullen worden vrijgelaten. Daar zij door de Engelsche regeering reeds waren gerequisitioneerd zal aan de reeders een voldoende huur worden toegekend. De vier andere treilers blijven in Engeland onder het z.g. contract De
1580 Boer visschen me[t] dien verstande echter, dat wanneer de reeders het met den heer De Boer niet eens kunnen worden over de voorwaarden, het bestuur der Reedersvereniging deze zal kunnen vaststellen en dat, wanneer de heer De Boer de voorwaarden aldus vastgesteld niet aanvaardt, de treilers naar Nederland zullen kunnen terugkeeren.

1585 Men seinde ons gisteravond uit IJmuiden: Het bestuur der vereeniging van visschersvaartuigen te IJmuiden heeft van het bureau "Uitvaren van schepen" een schrijven ontvangen, waarin medegedeeld wordt dat het uitvaarverbod der stoomvisschersvaartuigen is opgeheven. De vaart zal echter niet onbelemmerd kunnen hervat worden, daar daartoe de benodigde bunkerkolen niet kunnen worden verstrekt.
1590 Allereerst zal dus gewerkt dienen te worden voor de binnenlandsche vischvoorziening. Voor de regeling van het uitvaren der verschillende stoomvisschersvaartuigen zal het noodige overleg tusschen de belanghebbenden, bureau scheepvaart afdeling Crisiszaken, en de Rijkskolendistributie gepleegd worden. Het bestuur der reedersvereniging is naar Den Haag vertrokken teneinde aldaar besprekingen
1595 betreffende het uitvaren te houden. Tegen morgen zijn de leden van genoemde tot eene buitengewone vergadering bijeengeroepen.

De moderne arbeidersbeweging.

1600 Punt 12 van de eischen der moderne arbeidersbeweging eischt aanvaarding van het program Bern op het gebied der sociale wetgeving. Dit program van Bern bevat de door den voorzitter van den Deutschen Internationalen Gewerbschaftsbund, Legien, tot een algemeen program der vakvereenigingen uitgewerkte besluiten, welke in Juni '1916 te Leeds (Engeland) door eenige vakvereenigingsleiders uit Engeland, Frankrijk, Italië en België zijn genomen op initiatief van de Confédération du Travail te Parijs ten
1605 opzichte van eischen, welke bij de vredesvoorwaarden op het gebied der sociale verzekering moeten worden gesteld. Het program is in October 1917 te Bern vastgesteld op een congres, waar vertegenwoordigd waren Bulgarije, Denemarken, Duitschland, Hongarije, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Zweden en Zwitserland, benevens de separatistische groep der Tsjecho-Slowaken. De vertegenwoordigers der Entente landen
1610 hadden deels geweigerd te komen. (Amerika, Engeland en België), deels waren zij verhinderd door weigeringen der regeeringen om passen te verstrekken, ofschoon zij bericht hadden te willen komen (Frankrijk, Italië). Spanje was niet aanwezig, omdat de doorreis door Frankrijk of Italië waarschijnlijk geweigerd was. De in het program van Bern gesteld eischen zijn in 9 hoofdstukken gegroepeerd.

1615 Hoofdstuk I beoogt de vrijheid van vestiging, waaronder wordt verstaan geen verbod van emigratie, geen algemeen verbod van immigratie, verbod van werving van contractarbeiders voor het buitenland en toelating van dergelijke arbeiders, bewerking van de arbeidsmarkt-statistiek om de arbeider te behoeden voor het reizen naar landen met geringe arbeidsgelegenheid.

1620 Hoofdstuk II vraagt het vrije recht van vereeniging voor de arbeiders van alle landen en bevat bepalingen ter waarborging van dat recht.

Hoofdstuk III behandelt sociale verzekering. Doorvoering in den kortst mogelijken tijd van verzekering tegen ziekte, beroepsongevallen, invaliditeit, ouderdom en werkloosheid. Alle de sociale verzekeringen betreffende documenten en verklaringen
1625 moeten kosteloos worden uitgereikt en zijn vrij van fiskale rechten.

Hoofdstuk IV. Arbeidstijd:

a. De dagelijksche arbeidstijd mag voor alle arbeiders de 10 uur niet overschrijden. De contracteerende staten zijn verplicht, wettelijke bepalingen uit te vaardigen, volgens welke met bepaalde tusschenruimten een beperking van den duur van den
1630 dagelijkschen arbeidstijd in dier voege intreedt, dat na afloop van een nader overeen te komen termijn algemeen de wettelijke 8-urendag bereikt is.

b. De arbeidstijd in mijnen, continuebedrijven en in het bijzonder in de de gezondheid schadende industrieën moet verkort worden tot maximum van 8 uur daags.
c. Nachtarbeid tusschen 8 uur 's avonds en 6 uur 's morgens moet wettelijk worden
1635 verboden voor alle bedrijven, die niet volgens hun aard of uit technische overwegingen op nachttijd zijn aangewezen. De arbeidstijd mag in bedrijven, waarin

nachtarbeid is toegestaan, 8 uur per etmaal niet overschrijden.

- 1640 d. Den arbeider moet wekelijks een achtereen rustduur van minstens 36 uur wettelijk worden verzekerd, gelegen tusschen den Zaterdag en den Maandagmorgen. Uitzonderingen op deze Zondagsrust mogen alleen gemaakt worden voor de verrichting van werk, dat noodzakelijk is voor de wederopneming van het bedrijf op Maandag, zoowel als voor bedrijven, die uit technische overwegingen niet kunnen worden onderbroken en voor die werkzaamheden, die dienen ter ontspanning en ontwikkeling der bevolking op Zondag. In al deze gevallen moet de 36-urige ononderbroken rustduur op werkdagen worden
- 1645 verleend. De uitzonderingen moeten in de wet nauwkeurig worden omschreven. In continuebedrijven moeten, ter verzekering van den wekelijkschen, ononderbroken rustduur van 36 uur, reserveploegen worden ingesteld. De dagtaakverdeeling moet zóó worden ingericht, dat de arbeiders minstens elke derde week des Zondags vrij hebben.
- 1650 e. De voor de gezondheid meest schadelijke bedrijven moeten in ieder land bij verordening worden omschreven. Hoofdstuk V vraagt verschillende voorschriften in het belang der hygiëne, o.a. uniformiteit der hygiënische voorschriften voor de afzonderlijke industrieën. Hoofdstuk VI (huisindustrie) vraagt toepassing van alle wetten en verordeningen op het gebied der arbeidersbescherming op de huisindustrie, uitbreiding van de sociale
- 1655 verzekering tot de huisindustrie, verbod van de huisindustrie voor bepaalde werken, enz. Hoofdstuk VII houdt bepalingen in, in het belang van kinderbescherming (verbod van loondienst beneden 16 jaar, enz.). Hoofd VIII van vrouwenbescherming (wekelijk arbeidstijd van 44 uur enz.).
- 1660 Hoofdstuk IX houdt de maatregelen in ter doorvoering van de arbeidersbescherming. Krachtige arbeidsinspectie enz. Dat het program als een in het vredesverdrag op te nemen regeling is gedacht, blijkt nog eens duidelijk uit de in dit hoofdstuk gewaagde erkenning van de Internat. Vereeniging voor wettelijke bescherming van arbeiders, zetel te Bazel, als orgaan voor de doorvoering en bevordering van de internationale
- 1665 arbeidersbescherming door de bij dat verdrag betrokken staten.

De demobilisatie.

- 1670 Naar aanleiding van blijkbaar bestaand misverstand over de bedoeling van het officieele communiqué omtrent de voorgenomen gedeeltelijke demobilisatie met name nopens de vraag of o. a. landstormklasse 1908, die, hoewel ouder in jaren, desniettemin jonger in diensttijd is dan de lichte 1916, eveneens met onbepaald (klein) verlof zou kunnen gaan, is ons gebleken dat deze landstormjaarklasse inderdaad behoort tot de vertrekkenden, zoodat met het communiqué bedoeld is de jaarklasse 1908 tot en met 1916.

1675

Duitsche vliegmachines.

- Omstreeks twaalf uur zijn in Zuid-Limburg meer dan een dozijn Duitsche vliegmachines gepasseerd, één met witten wimpel. Gistermiddag daalde nabij Roermond een Duitsche vliegmachine. De inzittenden, een officier en een onderofficier werden door de
- 1680 Maasbrugwacht geïnterneerd.

Een straatbetooging te Enschede.

- 1685 Door twee à driehonderd personen, vroeger werkzaam bij Krupp, is heden een straatbetooging gehouden. Zij begaven zich naar het steuncomité en naar de burgemeesters van Enschede en Lonneker, waar besprekingen werden gehouden. Tevreden gesteld heeft de troep zich verspreid. Van "Ons Huis" wappert de roode vlag.

Nog geen materieel.

- 1690 De directie der Kon. Maatschappij "De Schelde" deelt mede nog steeds niet over materieel te beschikken om haar 400 thans in militairen dienst zijnde werklieden weder aan het te werk te stellen. Zij raadt daarom deze werklieden aan gebruikt te maken van de vergunning om nog geen ontslag te nemen uit den militairen dienst.

De revolutie in Duitschland.

- 1695 Men meldt uit Oldenzaal dat het treinverkeer Bentheim-Berlijn gisteren volkomen was hersteld.

Krijgsgevangenen.

- 1700 Sinds gistermorgen kwamen te Roermond vele honderden Russen, Franschen en Engelschen aan uit Duitsche interneringskampen. Daar alle andere groote localiteiten door vluchtelingen uit België en Noord-Frankrijk in gebruik zijn genomen, werden ze voorloopig in de burgerschool onder dak gebracht. Het Britsche consulaat te Rotterdam

1705 heeft bericht ontvangen dat honderdduizend uit de krijgsgevangenschap ontslagen Engelschen gereed staan uit Duitschland over Rotterdam naar hun vaderland terug te keren. Gisteravond arriveerden te Zevenaar per trein, als gewoon passagier, twee Fransche officieren, komende van Friedrichsfeld. Het zijn de eerste der bevrijde gevangenen. Zij verklaarden, dat ruim 300.000 krijgsgevangenen op weg zijn naar Nederland, die al zingende de wegen in Duitschland vullen.

1710 **Het grensverkeer.**

Men meldt ons uit Maastricht, dat men te Canne gewoon over de grens kan. De Duitschers zijn ongewapend, zij pakken hun boeltje om huistoe te gaan. Thans heeft men den pas noodig van het Belgisch consulaat om over de grens te komen.

1715 **Vervoerverboden.**

1720 Minister v. Landb., gezien de wet van 3 Aug. 1914 (Stbl. 344), gelijk deze laatstelijk gewijzigd werd bij de wet van 3 Juni 1918 ("Stbl." 326), heeft bepaald, dat de uitgevaardigde en uit te vaardigen vervoerverboden niet van toepassing zijn voor zooverre het vervoer gedekt is door eene verklaring, geteekend door de voorzitter of een der leden van den Centralen Gezondheidsraad te Utrecht. ("St.-Ct.")

Manufacturen.

1725 De Min. v. Landb., gezien zijn besch. van 29 Aug. no. 21 (N. ??), heeft bepaald, dat het onder 2o. bepaalde als volgt moet worden gelezen: Onder manufacturen worden in deze besch. verstaan textielgoederen, niets uitgezonderd, in ruwen, half bewerkten en afgewerkten staat (ook geconfectionneerd) vervaardigd uit dierlijke, plantaardige en/of kunstvezels, benevens papiergaren en de daarvan vervaardigde goederen. ("St.-Ct.")

1730 **De Hollanders te Essen.**

Naar wij vernemen is bij het departement van Buitenlandsche zaken een telegram ontvangen van den consul te Essen, meldende dat daar orde en rust heerschen, dat er geen buitensporigheden hebben plaats gehad en dat men zich niet bezorgd behoeft te maken over het lot der daar vertoevende Nederlanders.

1735 **Het Kasteel Amerongen.**

Van het Departement van Buitenlandsche Zaken vernemen wij dat het kasteel Amerongen als verblijf van den gewezen Duitschen keizer door den eigenaar, graaf van Aldenburg Bentinck, op verzoek der Regeering is beschikbaar gesteld.

1740 **PERS.**

Tegen de Bolsjewiki.

1745 In zijn weekblad "Recht voor Allen" schrijft het syndikalistische Kamerlid Kolthek: Ons komt het nog altijd voor, dat de staatsgreep der Bolsjewiki een domheid was goed bedoeld, doch veroordeeld tot mislukking, echter niet dan nadat stroomen bloed nutteloos vergoten zullen zijn steeds weigeren wij te gelooven, dat in Lenin, Trotzki c.s. betaalde handlangers van Duitschland zijn, die door den schandelijkken vrede van Brest-Litowsk het Midden-Europeesch imperialisme de gelegenheid gaven al zijn kracht te concentreeren tegen de geallieerden aan het Westfront. Wij zien in ons eigen land
1750 immers ook betrouwbare en te goedertrouw zijnde revolutionnairn met enthousiasme een Bolsjewistische propaganda voeren. We lezen ook in een Nederlandsch revolutionnair tijdschrift een met overtuiging geschreven artikel, waarin het uiteenjagen van de konstitueerende vergadering in Rusland wordt verdedigd, ofschoon zelfs geep poging wordt gedaan om een nieuwe nationale vertegenwoordiging bijeen te roepen. Waarom
1755 zouden we dus aannemen, dat de leiders der Russische Bolsjewiki omgekochte schurken zijn, zoolang ons daarvoor niet afdoende bewijzen worden overlegd? Neen wij allen willen aannemen de goede trouw, de beste bedoelingen, doch niettemin blijven wij ons hoofd schudden en staren ongeloovig en soms met ontzetting, op het bloedige drama in het Oosten. Smart gevoelen we, als we pogen een denkbeeld te vormen van het
1760 ontzettende leed dat daar geleden wordt als gevolg van het geweld-regiem, dat, wat ook de bedoelingen der tegenwoordige heerschers mogen zijn, in elk geval met democratie niets uitstaande heeft.

1765 Wij, revolutionairen, vormen in Nederland nog steeds een minderheid; wij eischen niettemin onze democratische rechten op in staat en maatschappij. Mogen we dat doen, als we goedkeuren wat in Rusland door de Bolsjewiki wordt gedaan? Geven wij, door ons solidair te verklaren met een geweldsregiem dat niet door de meerderheid des volks is gesanktionneerd, niet aan onze eigen heerschers een vrijbrief voor onderdrukking van de minderheid? "Burgerlijk gedacht!" roepen de Nederlandsche Bolsjewiki, doch wij

1770 laten ons door dat stopwoord geen vrees aanjagen, omdat wij de gebeurtenissen enkel en alleen beschouwen van socialistisch standpunt en met de burgerlijke democratie dus niets uitstaande hebben. Zoodra wij echter de democratie als zoodanig laten vallen, maken wij van de sociale revolutie een karikatuur omdat zij zonder democratie niet meer kan zijn een omvorming der maatschappij, overeenkomstig de behoeften en verlangens der gemeenschap, doch een arbitraire, een willekeurige actie van wie door
1775 toevallige omstandigheden zich van de meester te maken. Als wij niet vasthouden aan de democratie is ons moeizaam werken aan de organisatie en zelfstandige machtsvorming van de arbeider op elk gebied, alsook ons geduldig propageeren van de socialistische ideeën, overbodig. Dan is een agitatie om de machtsmiddelen heerschende klasse
1780 onbetrouwbaar te maken, voldoende, louter negatieve actie onze voornaamste taak, het zaaien van haat en wantrouwen ons hoogste doel. Maar laat ons dan ook goed beseffen, dat onze macht – gesteld dat we die langs dien weg veroveren – gebaseerd is op een onbewuste, van haat en wantrouwen vervulde massa, die vandaag "Hosanna! roept en morgen "Kruisigt hem!" Wij willen aan een zoodanige actie geen aandeel hebben.

1785 **De Spaansche griep.**

Te Buiksloot zijn de scholen gesloten.
– Te Maastricht is de sluiting der scholen en openbare vermakelijkheden verlengd tot 14 November.
– In Strijen, met ruim 4500 inwoners, doen zich 2000 gevallen van Spaansche griep
1790 voor.
De vacantie voor leerlingen der openbare lagere scholen te Alkmaar is verlengd tot 18 November; ook de Handelsschool is tot dien datum gesloten. Aan de H. B. S. en het gymnasium blijven de lessen gegeven worden.

1795 De burgemeester van Utingeradeel (Fr.1 heeft aan de kerkeraden verzocht om, wegens het heerschen van de Spaansche griep ook de Zondagscholen, catechisaties en godsdienstoefeningen voorloopig stop te zetten. Door verschillende kerkeraden is besloten aan dit verzoek te voldoen.

1800 Te Arnhem is de ziekte aan het afnemen. De scholen zullen 18 dezer weder geopend worden. Als hygiënische maatregel zullen de schoolgebouwen worden gelucht gedurende eenige dagen. Ontsmetting werd door de medici niet alleen onnoodig, maar ook zonder doel geacht.

Oranjestein.

1805 Niet in het "Hotel Oranje", maar in het hotel Oranjestein is een deel van het gevolg van den gewezen Duitschen Keizer geïnterneerd. Dit deelen wij op verzoek mede.

De negende Duitsche oorlogsleening.

1810 Van Duitsche zijde wordt meegedeeld, dat het resultaat der negende oorlogsleening grooter dan M. 10 milliard is. Kleinere inschrijvingen staan nog uit, evenals inschrijvingen te velde, waarvoor de inschrijvingstermijn nog niet afgelopen is.

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 29331]

AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit drie bladen.

1815 **Niet gerechtvaardigd.**

Wanneer de zaak niet zoo diep ernstig en zoo vol rampzalige mogelijkheden voor ons volk was, zou zij belachelijk zijn. Wij bedoelen de zaak van mr. Troelstra's revolutie. Ziet daar een vergadering van enkele leiders die uitspreken: wij gaan een
1820 revolutie maken. Wij hebben hoop op den steun van de soldateska, wij hebben dus macht, en ofschoon wij de minderheid van het volk vertegenwoordigen, willen wij van de gelegenheid gebruik maken om onzen Troelstra tot dictator van Nederland te maken, om de vertegenwoordigers der sociaal-democratische werklieden Nederland te doen regeeren en hun denkbeelden en wenschen, hoewel zij niet de denkbeelden en wenschen
1825 van het Nederlandsche volk zijn, te verwezenlijken. Aanstaaenden Zondag of Maandag zal het gebeuren. En het revolutionaire volk kijkt nauwelijks op, en praat over de gevangenneming van den ex-keizer, en de verhooging van het broodrantsoen. En de overige burgerij, de meerderheid van het land, die niet meer mag spreken en wier wenschen en willen op het landsbestuur geen invloed meer mogen hebben, ook zij kijken
1830 nauwelijks op. Och, kom – revolutie! De eens groote partij der liberalen – zij laat haar stem niet hooren. Beraadslaagt zelfs niet wat haar te doen staat, nu men alle liberalen in Nederland, waartoe de meerderheid of althans een sterke minderheid der intellectuelen behoore, waartoe zoovelen behooren, die door hun kennis en kunde, hun

1835 weten en doen, leiders – zij het niet politieke leiders – van ons volk moeten blijven
 – wijl zij haast onmisbaar zijn – als een stemlooze en rechtloozen ondergeschikte
 klasse naar beneden wil duwen. Weinigen schijnen zich er rekenschap van te geven, dat
 er bittere ernst in het revolutie-dreigement van Troelstra is en dat de *mogelijkheid*
 1840 van slagen allerminst is uitgesloten, wanneer niet duidelijk blijkt dat de groote
 meerderheid van ons volk zich niet aan een zich als door wapengeweld tot machthebbers
 proclameerende minderheid wil onderwerpen, wanneer niet duidelijk blijkt dat ons volk
 geen dictatorschap van mr. Troelstra lust, maar een democratische regeering wenscht,
 steunende op een eerlijk volksvertegenwoordiging en een duidelijken volkswil – op de
 eenige gronden waarop thans een regeering *kan* berusten.

1845 Meer nog dan wat in het ongelukkige en door de revolutie geslagen Rusland geschied
 is, is het gebeurde in Duitschland het voorbeeld dat hier volgen doet. De schijnbare
 rechtvaardiging: wat daar in Duitschland met instemming van zoo velen geschiedt, is
 1850 blijkbaar goed – dus is het hier ook goed. Wij willen nog eens op de groote verschil
 en wijzen. In Duitschland wenscht de groote meerderheid, van het volk een anderen
 regeeringsvorm -- een democratisch kiesrecht ook in de bondsstaten. De pogingen om
 deze langs wettigen weg op voldoende wijze te krijgen waren zóó lang tegengewerkt,
 waren gedeeltelijk ook zoodanig mislukt dat groote en zeer algemeene verbittering
 ontstaan was. Zonder een staatsgreep *kon* de hervorming niet geschieden en de groote
 meerderheid van de bevolking keurde een staatsgreep goed en keurde goed dat de
 1855 revolutie geschiedde onder leiding van de meest revolutionaire partijen. Het
 kenmerkende van de revolutie in Duitschland is juist de instemming, die zij in alle
 kringen ook b.v. bij vele officieren vond, wijl ieder haar als een noodzakelijkheid
 om tot goede toestanden te komen beschouwde. Daarom, en dat is het groote verschil:
 in Duitschland ging het om een wijziging in den *staatsvorm* die zonder revolutie niet
 te verkrijgen is.

1860 In Nederland zeer bepaald niet. De betrekkelijk onbeteekenende wijzigingen in den
 Staatsvorm, die gevraagd worden, zijn een absolute bijzaak. Het algemeen
 vrouwenkiesrecht kan door de wet, zonder wijziging van de grondwet verkregen worden
 en zoodra de meerderheid van de kiezers het wenscht, kan het er komen. En de heer
 Troelstra zelf heeft zich herhaaldelijk op zeer geringschattende wijze over de
 1865 politieke beteekenis van algemeen vrouwenkiesrecht uitgelaten. De afschaffing van de
 Eerste Kamer? De Eerste Kamer is een zuivere volksvertegenwoordiging, door getrapte
 verkiezingen verkregen. Haar nut en noodzakelijkheid, maar ook en juist *daarom* haar
 beteekenis zijn, volgens velen twijfelachtig. Wordt die meening meer algemeen, dan
 verdwijnt de Eerste Kamer vanzelf. Er kan echter geen sprake van zijn dat afschaffing
 1870 van de Eerste Kamer een zaak is, waarom men "met goed fatsoen" revolutie maken kan.
 Neen, de revolutie die de heer Troelstra wil, gaat *niet* om het eenige dat een
 revolutie rechtvaardigen kan: om het wijzigen van den staatsvorm die zonder revolutie
 niet geschieden kan. En dus ontbreken aan mr. Troelstra's misdadigen opzet de twee
 eenige factoren die hem zouden kunnen rechtvaardigen: de instemming van de
 1875 meerderheid van het volk en het wijzigen van een staatsvorm die zonder revolutie niet
 gewijzigd worden kan. De aangekondigde en behoorlijk geadverteerde revolutie van den
 heer Troelstra wil niets anders dan den wetgevenden wil van een minderheid der
 bevolking doordrijven tegen den wil van de meerderheid in. Er is nog een onderscheid
 met Duitschland. In Duitschland voelde men dat de vrede niet komen kon, niet komen
 1880 kon althans op de voorwaarden die de Duitschers hoopten te bedingen, zoolang het oude
 regime, dat verantwoordelijk was voor den oorlog, het regime dat al de ellende en
 vernedering en smart over Duitschland gebracht had, aan het bewind was. President
 Wilson wilde met de regeering van den keizer niet afrekenen. En de keizer trad niet
 af, trad eerst af toen de onvermijdelijke en naar veler meening noodzakelijk geworden
 1885 revolutie haar intrede had gedaan en niet meer te stuiten was. Voor de goede
 verhouding met het buitenland was de revolutie gewenscht, werd zij bevorderlijk
 geacht.

In ons land is het juist omgekeerd. Natuurlijk zullen de regeeringen der Entente
 landen zich met omwentelingen en met wijzigingen in den staatsvorm in ons land niet
 1890 bemoeien. Maar zij hebben, wanneer zij overeenkomsten met ons sluiten, het recht te
 eischen, dat er een regeering is, die het volk vertegenwoordigt, wier macht op iets
 anders berust dan op tijdelijke gunst van de soldateska. Dat zou met mr. Troelstra's
 onwettige en onrechtmatige geweldsregeering niet het geval zijn. De rechtmatige
 regeering, die de meerderheid van het volk achter zich heeft, zou blijven bestaan,
 1895 zou nooit medewerken met des heeren Troelstra's knokploeg-regeering. Er zou een met
 den dag groeiend verzet zijn, de onverschilligen zouden ophouden onverschillig te
 zijn en het gezag van die sociaal-democratische heeren, die zich met voorbijgaan van
 alle wettig gekozen gemeente- en volksvertegenwoordigingen tot regeerdersbaasjes
 hadden geproclameerd, zou weldra verminderen. Wij begrijpen dat dit verzet moeilijk

- 1900 zou worden gemaakt. Wij weten dat het Bolsjewisme geen vrije meeningsuiting toelaat, dat alle liberale vrijheden, alle verdraagzaamheid, waardoor de heer Troelstra en de zijnen hebben kunnen groeien en zich ontwikkelen, zullen ophouden, zullen moeten ophouden, wil een regeering, die op een minderheid steunt en zich alleen door geweld handhaaft, haar positie behouden. Maar de strijd zal er niet minder fel om zijn.
- 1905 De heer Troelstra heeft zich wèl gewacht over de toekomst te spreken. Hij zegt, dat het nieuwe regime nieuwe verkiezingen zal uitschrijven. Goed – en als die nieuwe volksvertegenwoordiging, wat toch wel zeer waarschijnlijk is, zich krachtig tegen de heerschers met geweld uitspreekt, wat dan? Zal dan de heer Troelstra zijn stellingen handhaven, dat hij de macht neemt, alleen omdat hij de macht *kan* nemen? Zal dan nog
- 1910 dezelfde stelling worden verkondigd, dat zijn recht, het recht van noodzaak is? Dan zal zijn "nood breekt wet" hetzelfde zijn, dat tot het onrecht van den inval in België dreef, zijn "nood" deze, dat hij zijn gewenschte hervormingen niet langs rechtmatigen weg kan verkrijgen, dat hij onmachtig is de meerderheid van het volk van de juistheid van zijn denkbeelden te overtuigen. Dan zal hij met behulp van des
- 1915 heeren Wijnkoop's knokploegen die hervormingen brengen. Maar als nu de nieuw gekozen volksvertegenwoordiging die revolutionaire hervormingen nog niet wil? Wat dan? Wil de heer Troelstra ons dat eens mededeelen? Wij hebben nu het revolutie-program, gekregen – mogen wij ook weten hoe lang bij welslagen van mr. Troelstra's revolutie wij op een nieuwe volksvertegenwoordiging moeten wachten? En
- 1920 welke zekerheid wij hebben, dat een nieuw gekozen volksvertegenwoordiging, wanneer zij den heer Troelstra, *en den heer Wijnkoop*, even onwelgevallig zal zijn als de tegenwoordige, erkend zal worden en en niet evenals in Rusland, weer naar huis gezonden? Wij vragen verzekeringen – maar wij willen wel dadelijk verklaren, weinig vertrouwen te hebben in eenige daad en verklaring van een man, die zich democraat
- 1925 noemt en in strijd met den uitgesproken wil van de bevolking een op geweld berustende regeering wil instellen. De regeering heeft een zeerwaardige en toch zeer krachtige proclamatie tot ons volk gericht. Wij hebben er vertrouwen in, dat die proclamatie haar uitwerking niet zal missen, wij hebben er vertrouwen in, dat, mocht mr. Troelstra zijn misdadig opzet willen uitvoeren, zal blijken dat hij zich deerlijk
- 1930 verrekend heeft en dat de meerderheid van ons volk zich niet door een brutale luidsprekende, met geweld dreigende minderheid zal laten intimideeren.

BINNENLAND.

Het rapport Muysken.

- 1935 De Commissie van Tien uit de vijf erkende Vakvereenigingen van Spoor en Tramwegpersoneel ter rapporteering over het verslag der Staatscommissie-Muijsken deelt mede; Op Maandag 11 November kwamen de vijf voorzitters der organisaties voor de tweede maal bijeen, teneinde de samenstelling van een concept rapport op het
- 1940 Verslag der Staats commissie-Muijsken voor te bereiden. Medegedeeld werd, dat op 6 Nov. aan den Minister van Waterstaat is verzocht op grond van het verslag der bedoelde Staatscommissie geen loonregeling voor het geheel of voor een gedeelte van het Spoorwegpersoneel te willen goedkeuren of vaststellen, terwijl het rapport der Commissie van Tien zoo spoedig mogelijk in ieder geval vóór het einde der maand in uitzicht wordt gesteld. Op 6 Nov. is verder aan den heer Muijsken gevraagd
- 1945 schriftelijk of langs den weg van een onderhoud met twee Commissieleden inlichtingen te willen verstrekken ten aanzien van zijn opvatting met betrekking tot de Toepassing van de nieuwe loonregeling ten aanzien van het bij de invoering in dienst zijnde personeel. Ter tafel waren rapporten van alle vijf samenwerkende Vereenigingen. Men kwam tot volledige overeenstemming ten aanzien van de hoofdlijnen voor een hieruit te
- 1950 vervaardigen verzamelrapport. Dit zal op Woensdag 20 Nov. door de vijf voorzitters worden behandeld en spoedig daarna door de volledige commissie van Tien definitief worden vastgesteld. Dit rapport zal als dan het onderwerp van bespreking uitmaken op een tegen het einde dezer maand in den Haag te houden Congres. De afdeelingen van alle vijf bonden zullen hiertoe nader per speciale oproep worden uitgenoodigd. Men
- 1955 benoeme alvast zijn vertegenwoordigers en plaatsvervangers, opdat het Congres worde tot een machtige manifestatie van de eenswillende begeerte van het geheele georganiseerde Nederlandsche Spoorwegpersoneel naar een redelijke loonregeling welke een behoorlijke vermeerdering van inkomsten brenge.

Nederland en de Crisis.

Proclamatie van de Regeering.

(Reeds opgenomen, in een deel onzer vorige oplaag.) [...]

De ex-Keizer.

- 1965 PARIJS, 13 Nov. (Reuters bijz. dienst.) De "Bond der Neutrale Landen" meent, dat,

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

indien Wilhelm von Hohenzollern uit zijn land gejaagd is door zijn vroegere onderdanen en in Nederland moet blijven, een militair concentratie-kamp de eenige plaats is die hem op het oogenblik kan worden aangewezen in afwachting van verdere beslissingen. Het stuk is geteekend door het bestuur van den Bond en door de leden der Nederlandsche sectie. Reuter seint uit Londen: De diplomatieke medewerker van de "Daily Graphic" schrijft: Er heerscht een algemeene verontwaardiging over het feit, dat een neutraal land een toevluchtsoord biedt aan den ex-keizer. Daar dit voorbeeld waarschijnlijk door andere oorlogsmisdadigers gevolgd zal worden moesten de geallieerden een waarschuwing richten tot de neutralen hen niet op te nemen. Indien Holland weigert hem te interneeren, is hij vrij naar België terug te keeren of daarheen, waar het Duitsche leger zich mocht bevinden. Holland beheert hem te interneeren en, indien het dit doet, zal het hem aan ons uitleveren, wanneer een der vredesvoorwaarden luidt, dat hij aan ons moet uitgeleverd worden. In een brief aan de "Daily Graphic" gericht stelt iemand voor den ex-keizer naar Kian Tsjan te verbannen. De "Daily Express" zegt, dat een keizer-herstel in Holland een verzamelplaats zou wezen voor Nederlandsche antidemocratische machten en een centrum voor militaristische samenzweringen, "de geallieerden moeten de uitlevering van den keizer vragen op grond van de voor misdadigers vigurende verdragen. Hij moet dan voor een rechtbank der naties gebracht worden. Niets minder zal het rechtvaardigheidsgevoel van de wereld bevredigen." De "Daily Telegraph" zegt, dat indien den keizer toegestaan wordt in Holland te blijven, dit slechts kan geschieden onder de voorwaarden, dat hij zich als burger gedraagt en niets doet om de wereld te herinneren aan "de gepantserde vuist" of "het glinsterende harnas". Onze berichtgever seint uit Parijs: Tery verwondert er zich in "l'Oeuvre" er over dat uit die 70 millioen Duitschers niet één kreet van verontwaardiging opgaat niet een opwelling van trots te constateeren is. De devies schrijft dat hij naar Holland vlucht met de meest walchelijken lafheid en zijn onderdanen vernederen zich in hun nederlaag even diep als zij vroeger, toen zij de overwinning zeker achtten aanmatigend waren. De houding van den keizer die op de vlucht sloeg heeft hier overigens evenwel verbazing als walging veroorzaakt, men dacht hem toch flinker dan dat. Wat zijn aanwezigheid in Holland betreft zegt de "Matin", dat, wat den aanvoerder der misdadigers, was den keizer, die met zijn wreeden en laffen in het uur des gevaars, gevlucht is, betreft, de naties der entente niet zullen gedogen dat deze een vreedzaam leven vinden zal in een naburige staat en dat hij daar intriges begint, die de nabijheid der grens onduldbaar maakt.

De gewezen Kroonprins.

De ex-Kroonprins en zijn gevolg zijn vannacht om 12 uur in vier auto's uit Maastricht vertrokken. Volgens een V. D.-bericht is de Kroonprins met zijn gevolg geïnterneerd en het kasteel van graaf Metternich onder Swalmen (bij Roermond).

Spaansche griep en inkwartiering.

Men schrijft ons uit Roermond: Te Roermond, waar de Spaansche Griep al sinds eenige weken zóó ernstig heerscht, dat vrijwel alle scholen gesloten moesten warden, werd voor eenigen tijd een troep militaire wielrijders bij de burgerij ingekwartierd. Daargelaten nu dat inkwartiering in dezen tijd, nu er in bijna ieder gezin zieken zijn, aan de burgerij hoogst onwelkom is, omdat vrijwel overal de logeerkamer tot ziekenvertrek is ingericht, schijnt ook door de wijze waarop de inkwartiering plaats vindt, het gevaar voor onnoodige uitbreeking van de epidemie niet gering. Want om ieder gezin zoo eerlijk mogelijk zijn aandeel in de lasten te geven, worden` de ingekwartierden telkens om de twee of drie nachten naar een anderen hospes verwezen, waardoor smetstoffen gemakkelijk, althans gemakkelijker dan anders het geval zou zijn, kunnen worden overgebracht, terwijl de bij het geval betrokken soldaten natuurlijk ook telkens opnieuw veel kans loopen om geïnfecteerd te worden. Dit wijst wel op de wenschelijkheid van spoedige demobilisatie opdat er in de kazernes ruimte beschikbaar komt voor de soldaten, die men thans door gebrek aan plaats genoodzaakt is bij de burgerij onder dak te brengen.

Grensverkeer.

Een V. D.-bericht meldt uit Maastricht: Op het oogenblik is hier alle grensverkeer weer door de Hollandsche militaire macht opgeheven. Hedennacht arriveerde het 13e regiment ter versterking aan de grenzen. Zoolang de grens open was, werd Maastricht overstroomd en de winkels bestormd. Men verwacht hier nog duizenden krijgsgevangenen en men spreekt ook van verscheidene andere ex-vorsten, die naar Nederland zullen vluchten. De stad is geheel in feestdos als bij een groot nationaal [f]eest.

Uit het mijndistrict.

Men schrijft ons uit Limburg: Onder de groote sociale en economischen eischen, door de S. D. A. P. en het Ned. Verbond van Vakvereeningen aan de "bezittende klasse" en de regeering gesteld, behoort ook de eisch van een 6-urigen werkdag voor de Nederlandsche mijnwerkers. Het bekend worden van dezen eisch, zal zelfs in de kringen der directe belanghebbenden, met name van de Limburgsche mijnwerkers, met verbazing, naar het ons voorkomt, worden gevolgd. Immers, zij die met de toestanden van het mijnbedrijf in Zuid-Limburg van nabij bekend zijn, zullen er van overtuigd wezen, dat het invoeren van een 6-urendag weinig minder zou beteekenen dan de ondergang van het thans tot bloei gekomen inlandsche mijnwezen. Het is voorloopig niet duidelijk, of de eisch alleen geldt voor de ondergrondsche mijnwerkers, doch ook aangenomen, dat de eischende partijen genoeg zoudten nemen met een 8-urendag voor de bovengronders, dan nog lijkt doorvoering van het gevraagde absoluut ondoenlijk. Zelfs de moderne Nederlandsche Mijnwerkersbond, wiens leiders toch eenigszins ter zake kundig mogen worden geacht, heeft tot op 't oogenblik 't nimmer gewaagd, het verlangen naar een 6-urendag voor de mijnwerkers ook maar uit de verte aan te geven.

Deze organisatie nam tot dusver genoeg met den 8-urendag, welke feitelijk, althans op de meeste mijnen, voor de ondergrondsche arbeiders reeds bestaat. Over het algemeen wordt zelfs in de ondergrondsche werken niet gedurende de volle acht uren per dienst gearbeid, daar met de af- en opvaart en het gaan naar en van de kolenposten, meestal nog heel wat tijd gemoeid is. Het Mijnreglement schrijft voor, dat dezelfde arbeiders nimmer langer dan 8½ uur per etmaal in de ondergrondsche werken mogen verblijven. Dat de eisch van een 6-urendag voor de ondergrondsche mijnwerkers, vooreerst hier te lande absoluut onuitvoerbaar is, valt reeds af te leiden uit het feit, dat momenteel nog in geen enkel kolenrevier ter wereld een dergelijke werkdag werd ingevoerd. Waar nu het jeugdige Nederlandsche mijnbedrijf, na het herstel van de huidige politieke en economische verwickelingen, zeker weer de concurrentie met het buitenland zal hebben aan te binden, valt het duidelijk te verstaan, dat die concurrentiestrijd nooit met goed gevolg volstreden zal kunnen worden, indien reeds thans de werktijden met 1/4 van het normale worden verminderd. Om tot een zelfde productie als thans te komen, zou – en dit blijkt ons vooral een gewichtig punt – het aantal mijnwerkers bij de Ned. mijnen, gesteld dat men tot den 6-urendag kwam, met meer dan een kwart van het tegenwoordig aantal moeten worden vermeerderd. Waar men deze vierduizend arbeiders vandaan zou moeten halen, is ons niet duidelijk. Reeds nu vreest men na den oorlog voor een uittocht van bij de mijnen in Limburg werkzame arbeiders, naar buitenlandsche groeven. En waar zou men gedurende de jaren dit grooter aantal arbeiders met hun gezinnen moeten onderdak brengen? De woningtoestanden in het Limburgsche mijndistrict zijn bij het tegenwoordig aantal mijnwerkers reeds thans van dien aard, dat er een tekort is aan duizenden woningen. Een onbevooroordeelde beschouwing van den gestelden eisch, zal o. i. moeten leiden tot de conclusie, dat hij ten eenenmale, althans binnen afzienbaren tijd, onuitvoerbaar is en inwilliging ervan neerkomt op vernietiging der mijnexploitatie in Zuid-Limburg, tot schade ook van de circa 16000 arbeiders, die er nu een goed stuk brood bij verdienen. A[an]ders staat het met de vraag, of niet het lot der Limburgsche mijnwerkers nog te verbeteren valt. Vooral na de staking van verleden jaar zomer, werd reeds veel in die richting gedaan en het komt ons voor, dat in dit opzicht meer kan en zal geschieden. De werktijden der meeste mijnwerkers die op eenigen afstand van de mijnen woonachtig zijn, worden thans onnoodig lang verlengd ten gevolge van het zeer ondoelmatig verkeer der arbeiderstreinen. Het is geen zeldzaamheid, dat deze mijnwerkers 15 à 16 uur per etmaal uit hun woonplaatsen afwezig zijn, voor zoover zij b.v. te Maastricht of Roermond en omgeving hun domicilie hebben. Op deze misstanden is reeds, ook door de betrokken organisaties, herhaaldelijk gewezen, zonder echter veel resultaat. Toch zou verbetering van en vlugger vervoer naar en van de mijnen, aan de meeste mijnwerkers heel wat welkomeer zijn dan de begeerde 6-urendag, welke nadelen zij spoedig zouden ervaren. Ook het loonsvraagstuk eischt de aandacht. Dit wordt trouwens ook door de mijndirecties ingezien, die reeds van af 1 Oct. j.l. een beduidenden toeslag van 50 ct. per dienst hebben verleend en tegen 1 April a.s. en geheel herziene loonregeling in uitzicht stelden. Deze herziening zal niet anders dan een beduidende verhooging kunnen zijn, waartoe de gunstige conjunctuur van het bedrijf gedurende de laatste jaren trouwens wel in staat stelt. De particuliere mijn "Laura en Vereeniging" te Eygelshoven, maakte b.v. over het laatstverloopen boekjaar een netto winst van ruim twee millioen gulden. Een zoo gunstige stand van zaken dient ook op het peil der loonen van eenigen invloed te zijn, hoewel de misschien slechts tijdelijke gunstige conjunctuur van eenig bedrijf uitteraard niet in evenredige verhouding is te brengen met den loonstandaard in dat bedrijf.

Verbond neutrale Vakverenigingen.

2100 Het Nederlandsch Verbond van Neutrale Vakverenigingen richt zich tot alle
werknemers, zoowel in particulieren als overheidsdienst, om hen op te wekken in deze
kritieke tijden zich voor overijlde stappen te hoeden. Het Verbond is van oordeel,
dat de oplossing der tegenwoordige voor de arbeiders uiterst zorgelijke
2105 omstandigheden slechts gevonden kan worden in georganiseerd overleg en dat niets voor
het Nederlandsche volk noodlottiger zou zijn dan een onbekoofd optreden. Met name
komen voor het oogenblik minder politieke eischen op den voorgrond, maar vragen de
sociaal-economische problemen oplossing, maar dan ook onverwijld en in voor de
werknemers bevredigenden zin. Daarom is het van het grootste belang, dat worde
2110 voortgegaan op den reeds ingeslagen weg om bij de verdere voorziening van
levensbehoeften, de werkloosheidsverzorging in verband met de demobilisatie, de
bepaling van maximum-arbeidsduur en minimumloon, de verdere regelingen van het
economisch leven (ongevallenverzekering, woningtoezicht en ouderdomsverzorging),
gebruik te maken van de vakverenigingen in den ruimsten zin. Alleen op deze wijze
2115 opgezonden grondslag door te voeren. Op alle neutraal georganiseerden rust in dezen
ernstigen tijd de plicht hun invloed aan te wenden bij Rijks- en Gemeente-overheden,
opdat met deze wenschen rekening worde gehouden; dat bovendien ruime openbaarheid
worde gegeven aan het geheele economisch en sociaal regeeringsbeleid, omdat daardoor
alleen het vertrouwen in de deugdelijkheid van dat beleid kan worden gewekt en
2120 behouden. Dat dus slechts met en door de vakorganisaties de verdere sociale en
economische ontwikkeling geleid worde. Anderzijds hebben de neutraal georganiseerden
tot taak zich te verzetten tegen alle ondoordachte pogingen, om naar het elders
gegeven waarschuwend voorbeeld verwarring te stichten, waardoor het economisch leven
in nog heviger en dan hopelooze mate ontwricht zou worden. Van krachtig maar
2125 verstandig optreden alleen is heil te verwachten.

Het kasteel Amerongen.

Het landgoed, dat thans den gevallen keizer van Duitschland, Willem von Hohenzollern,
tot verblijfplaats dient: het kasteel Amerongen, wordt reeds genoemd in de charters
2130 van graaf Floris V als bezitting van het geslacht Borre van Amerongen. Het landgoed
is weliswaar ouder nog, doch de historie er van voor de 13de eeuw is niet duidelijk.
Nadat het kasteel achtereenvolgens in het bezit is geweest van de Van Swietens en de
Van Hemerts, ging het in 1557 over in handen van Goert van Reede, echtgenoot van
Geertruid van Nijenrode, wier grafmonument men in de kerk te Amerongen vindt. Een der
2135 meest bekende leden der familie van Reede was de staatsman Godard Adriaen. Tijdens
diens leven kwam ook het naburige landgoed Zuylenstein door huwelijk aan het
geslacht. Godard Adriaen van Reede had, als gezant der Nederlandsche gewesten,
getracht een bondgenootschap tegen Frankrijk tot stand te brengen en daarom werd het
kasteel Amerongen, evenals Middachten in 1672 door de Franschen verwoest. (Zie v. d.
2140 Mende, Tijds. 2e S. VI 143: Vergoeding van landswege aan den heer van Amerongen,
wegens de devastatie van het huys en de bosschen van Amerongen door de Franschen in
1672.) In 1678 werd het huis herbouwd. Een dubbele boogbrug geeft van het door
stallen en paviljoens omgeven bassecour toegang tot het huis. De hooge voorgevel van
het massale gebouw, met eenvoudige kroonlijst, is geheel van gebakken steen
2145 opgetrokken, met balkon onder het middenraam. In de vestibule, met prachtig plafond,
leidt een dubbele trap naar de bovenvertrekken; in de groote zaal zijn twee mooie
schouwen, in de gobelinzaal is veel oud porselein, terwijl overal portretten van
vorstelijke personen en familieleden, antieke voorwerpen en kunstschaten worden
aangetroffen. (Zie "Per Auto en te voet uitgave van den A. N.W. B.). Het kasteel
2150 Amerongen is tot 1879 in het bezit geweest van afstammelingen van voornoemden Godard
Adriaen van Reede (of Rheede), gezant, bekend veldoverste en persoonlijk vriend van
prins-koning Willem III, die hem om zijn verdiensten tot graaf van Athlone benoemde.
Deze van Rheede was ook eigenaar van Middachten. In 1879 ging het landgoed over in
het bezit der Bentinck. Eigenaar van het goed is thans G. I. G. C. graaf van
2155 Aldenburg Bentinck. Deze tak der Bentincks is de zuiver Nederlandsche. Amerongen
heeft door deze gebeurtenissen opnieuw wereldvermaardheid verkregen. In 1672 was het
bekend, omdat, vóór de "devastatie", Lodewijk XIV, de "Zonnekoning" er eenigen tijd
vertoefde. Het kasteel Zuylenstein, vlak bij het landgoed Amerongen gelegen en
eveneens een bezitting van genoemden graaf van Aldenburg Bentinck, was evenzoo een
2160 paar malen bekend in onze historie. Daar hebben n.l. de gezanten der Republiek der
Nederlanden de Fransche ministers Louvois en Pomponne ontmoet om de vernederende
vredesvoorwaarden van den Franschen koning te vernemen; daar heeft ook de aanbieding
plaats gehad van het Hertogdom Gelre en het Graafschap Zutphen aan prins Willem III;

2165 deze laatste gebeurtenis is in een allegorie van Romeyn de Hooghen op het kasteel in beeld gebracht.

Het Belangrijkste Nieuws.

Binnenland.

2170 De Regeering vaardigt een proclamatie uit waarin wordt gewezen op de verlichting in den toestand, die weldra intreedt, doch die op losse schroeven wordt gezet als het wettige gezag wordt aangetast. De Regeering doet een beroep op de medewerking van alle medeburgers. De kroonprins geïnterneerd op het kasteel Swalmen.

Buitenland.

2175 De A. en S. raad heeft het Nieuwe Paleis te Potsdam, waar de keizerin en de kroonprinses zich o.a. bevinden, onder zijn bescherming genomen. Een nieuw politiek kabinet voor Pruisen is door den A. en S. raad benoemd. Lord Robert Cecil zet zijn opvatting uiteen over den volkerenbond.

2180 **Laatste Berichten.**

(Ontvangen na het ter perst gaan van dit nummer.)

De demobilisatie.

2185 Men meldt ons uit Den Haag: x Er zijn tal van militairen, hoofdzakelijk Katholieke arbeiders, welke zich hebben aangemeld om onder de wapenen te blijven. Ook hebben velen zich voor den vrijwillige landstorm opgeheven.

Engelsche krijgsgevangenen.

2190 x Er worden maatregelen genomen om de in Den Haag verblijvende krijgsgevangenen zoo spoedig mogelijk te doen repatriëren. Zij zijn echter niet in zoo'n stadium, dat reeds de datum kan worden vastgesteld.

De vrede gevierd.

2195 Dinsdagavond heeft te Laren (N.-H.) in hotel Hamdorff een drukbezochte bijeenkomst plaats gehad, waartoe prof. Hector Treub en heer Henri Polak "alle Ententevrienden" hadden opgeroepen. Prof. Treub hield een rede, waarin hij zijn vreugde over het tot stand komen van een vrede en wel van dezen vrede uitsprak; hij eindigde met "Leve België, leve Frankrijk!" Ook Henri Polak verheugde zich over de zegepraal van het recht over de macht, over den terugkeer van hen die thans uit den oorlog thuis kwamen, over het nieuwe Duitsche volk, dat na den oorlog zal geboren worden. Beide sprekers werden luide toegejuicht.

Het Verdun-monument.

2205 De secretares van het Verdun-Comité, mevr. A. L. v. Bevervoorde-v. Rappard, die thans met een tiental Nederlandsche verpleegsters in het Fransche militaire hospitaal te Sens-sur-Yonne zich aan de gewonde soldaten wijdt, schrijft ons dat er onder leiding van den heer Benedite, directeur van het Museum du Luxembourg hard gewerkt wordt aan de centrale groep van het monument. Deze groep, bestaande uit een gevleugelde vrouwenfiguur, die een gewonden krijger beschermt, zal op viermaal de natuurlijke grootte vervaardigd worden. Het zal naar alle waarschijnlijkheid nog wel zes maanden duren voordat het geheel gereed is. Klaarblijkelijk hecht men in Frankrijk zeer veel waarde aan het geschenk, want hoeveel geld ook reeds voor liefdadige doeleinden ter beschikking werd gesteld door verschillende landen werd toch een dergelijk bewijs van sympathie en hulde nog niet gegeven. Er komt voor het monument veel geld binnen, toch zijn de vereischte honderdduizend francs nog niet bijeen. Eventueele giften zullen 2215 gaarne door den penningmeester dr. v. Leeuwen, 's-Gravendijkwal 4 Rotterdam en door de penningmeesters der plaatselijke comités in ontvangst genomen worden.

Aangehouden.

2220 Gisteravond zijn aan de grens te 's Heerenberg aangehouden zeven uit Dieren gevluchte Duitsche officieren, die in gezelschap van een Hollandsch militair uit Dieren en een burger uit Ellecom trachtten naar Duitschland uit te wijken. De vluchtelingen waren niet in uniform.

Tocht naar Gent.

2225 *(Van onzen specialen verslaggever.)* I.

Sas van Gent, 12 Nov. 1918.

't Was zelfs tot dit van alle nieuwsbronnen afgesloten plaatsje doorgedrongen dat gistermorgen te elf uur de vijandelijkheden zouden worden gestaakt, al leek het er nog niet veel op in den nacht van Zondag op Maandag. Maandagmorgen verspreidde zich

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

- 2230 het gerucht dat de Duitschers van Selzaete waren teruggetrokken, 't bleek slechts ten deele waar want het getiktak van machinegeweren op den oostelijken kanaaloever, het schieten op een vliegmaschine en het gebrom van het kanon had nog niets van vrede. Het
- 2235 ééns de tijd der bevrijding komen zou. Een hunner, de heer Edouard Rossel, wonende Muinkdreef 9 te Gent, vertoefde reeds 3½ jaar te Sas. Hij had bij het uitbreken van den oorlog vrijwillig dienst genomen, was aan den IJser verwond, kwam in burger kleeren naar ons land en had in 3½ jaar zijn vrouw en zijn zoontje niet gezien. Alle middelen werden aangewend om eenig teeken van zijn gezin te ontvangen, eenige
- 2240 honderden francs gaf hij voor het overbrengen van een briefje.
- Toe meneer Rossel ga mee, we gaan naar Gent.
- Goed!
- Hij bezon zich niet lang, zei in onvervalscht Vlaamsch: 'k Ben 't accoord!... Een
- 2245 ander Gentenaar, de heer Alfred Aerens uit de Keizer Karelstraat, sloot zich bij ons, een collega van "De Maasbode" en ondergeteekende aan, de twee Gentenaren voorzien van een soort van legitimatie van den hier vertoevenden burgemeester van Selzaete, het tweetal journalisten kregen een briefje mee van den volgende inhoud:
- De ondergeteekende Jos. De Tilloux, burgemeester der gemeente Selzaete, verleent aan de heeren Louis Schotting en C. A. A. C. Dietvors toelating om zich naar Gent te
- 2250 begeven. Selzaete, 11 Nov. 1918. De burgemeester. w. g. J. De Tilloux.
Dit bewijsje was niet voldoende, we moesten het op het gemeentehuis van Selzaete van het gemeentestempel laten voorzien.
Vooruit, naar Selzaete, naar onze uiterste grens althans om onmiddellijk na elven te zien wat kon worden gedaan.
- 2255 Een vreeselijk bombardement van Belgische zijde, vijf minuten voor elven begonnen, deed de in Selzaete gebleven bewoners naar de kelders vluchten, elf uur, nog een schot.
- Toen werd het eenige oogenblikken rustig al klonk uit de verte nu en dan het geluid van ontploffingen. We hielden even krijgsraad; resultaat: er in. We meden het kanaal
- 2260 doch nauwelijks vijf minuten op den weg in het stadje, klonk gejuich tot ons door en het geestdriftig zingen van "De Vlaamsche Leeuw". Geweldig klonk dit lied in dit Vlaamsche land onder deze omstandigheden, onze Gentsche vrienden zongen het geestdriftig mee en wuifde het volgend oogenblik naar de Belgische vlaggen die als bij afspraak op hetzelfde oogenblik uit alle huizen werden gestoken.
- 2265 Uit de woningen der meergegoeden, uit de bescheiden stulpen van 't kleine volk. Uit alle hoeken van het plaatsje klonken hoera's en gejuich. Aan den wallekant van het kanaal kwamen de Belgische soldaten in pontons over, verwelkomd door ouden en jongen als hunne bevrijders.
- Daar was een geest in deze voor enkele minuten nog onder kruisvuur liggende gemeente,
- 2270 die zelfs den journalist de tranen in de oogen brachten. Wij joelden mee, wij wuifden de inwoners van Selzaete toe waaronder menigeen vroeg of 't nu werkelijk zoo was, of het vrede zou zijn. En in de straat genaamd "Den Hoek" dropen enkele ongewapende Duitse soldaten stiekem af, de hoofden gebogen, bevreesd wellicht dat de bevolking hun niet ongemolesteerd zou laten gaan. De Sslzaetenaren namen van de menschen geen
- 2275 notitie, de Belgische soldaten bleven bij het kanaal... Gekomen bij het stadhuis plakte een groep inwoners saam meewarig luisterende naar het verhaal van één hunner, dat tot grondtoon had: "'t Mag vrede zijn maar 't laatste schot heeft mijn oude moeder gedood". Wij journalisten bleven er even bij, één enkele minuut, tot onze drijver kwam, die brave meneer Hossel, verlangend naar vrouw en kind.
- 2280 Kom mannen, ons niet ophouden, voort! Dat deden we. Eerst naar het gemeentehuis. De secretaris herkende het handschrift van den ouden burgemeester, ... cacheteeren, waarom niet. De gemeentestempels kwamen er op, de secretarie gaf order de nationale vlag op het raadhuis te planten, men gunde ons geen tijd de uitwerking op de inwoners af te wachten want ons doel lag vier uren verder, Gent, de groote stad die vier jaren
- 2285 den gespoorden hiel van den overweldiger had gevoeld. We waren in de gelegenheid een blik te werpen op de door het krijgsbedrijf verwoeste huizen, op de vernielde brug en hoorden van de menschen dat het laatste salvo met scherp was geweest omdat twee Duitschers, even vóór elven in de kerktoren waren geklommen en in de richting der Belgen, naar den overkant hadden gezwaaid bij wijze van verbroedering met hun
- 2290 vijanden. De Belgen moesten daar niets van hebben, vertrouwden het niet, zagen er een soort spionage in, vandaar het laatste vuur dat nog menig slachtoffer had geëischt. Want ook bij de Duitschers waren nog mannen gesneuveld. Dóór Selzaete, aan het kanaal, staat het deerlijk gehavend "Zottenhuis" en het klooster. Broeders stonden langs den weg, eenige Duitse militairen bij hen.
- 2295 - Is 't dan toch vrede?

– Ja, ten minste wapenstilstand.

– Schade! zeide een militair, het laatste schot heeft nog een mijner kameraden en een officier gedood.

2300 De broeders bevestigden het. In het gesticht was het lijk van den Duitscher binnengedragen en van de krankzinnigen kwam, even te voren, iemand om het leven door het spelen met een handgranaat, door hem in het park gevonden. Verderop lag het kadaver van een paard en nóg verder hielden eenige Duitschers zich onledig met het op den weg brengen van een paard, in een loopgraaf gestort toen zijn berijder, enkele

2305 minuten voor den wapenstilstand, door een gewerschot werd gedood. Deze griezelige bewijzen voor den hier gevoerden strijd waren niet noodig ons te toonen hoe warm het hier was toegegaan. De weg lag bezaaid met handgranaten, geweerpatronen, al of niet uitgewerkte contactmijnen, 't was zaak de uiterste voorzichtigheid in acht te nemen, een trap op een niet uitgewerkte mijn, het schoppen tegen een handgranaat... We

2310 kregen een aanschouwelijk voorbeeld van 't gevaar toen een der jongens, op de heuvels, ook hier ontstaan bij het graven van het kanaal, aan 't zoeken naar handgranaten, zoo'n gevaarlijk ding liet vallen en een volgend oogenblik onder hevig gekerm van den knaap door zijn makkers werd opgenomen. We hadden meelijden met den knaap, wilden helpen. Voort! riep de heer Hossel, en we stapten verder alhoewel ik mij heilig heb voorgenomen nooit weer zoo'n tocht te aanvaarden met iemand die, na

2315 zoo'n lange scheiding, zijn gezin gaat opzoeken. Er waren nog Duitschers aan dezen kant van den weg, van den heuvel kwamen er eenigen naar ons toe, vragende: Sind Sie die Friedendelegation! Wij antwoordden: 't is toch maar gedaan! – Ga dan maar verder! Aan de overzijde van het kanaal stonden Belgische soldaten. Zij hadden waarschijnlijk ons korte gesprek met de Duitschers gezien en riepen in onvervalscht Vlaamsch: Drink

2320 de gij nog een pils! – "Nee," schreeuwde de heer Rossel terug,... "nee"-je. Drinken wij geen pils nie meer. Vivala Belgique!"... De overkant antwoordde: Vive la Belgique!"... Toen wij weer: Leve het Belgische leger! – Ga de gij naar Gent! – Jaaaa!!! – Hier zijn al jongens van Gent, van 't eerste linie, doe de groeten aan de vrinden! – 'k Zal ;t doen jongens! We zijn ook van Gent! riepen de beide Belgen en

2325 de heer Rossel zette het Belgische volksliedje in: Wij zijn de jongens van Gent, De jongens van Artevelde!...

't Sloeg in. Die groep van veertig, vijftig militairen antwoordden met 't refrein: Hoera, hoera! – Hoera! Hoera! juichte de oude Belgen terug, zij zwaaiden met de hoeden, riepen: "Leve ons vrij België!" Nog een herhaling aan dan overkant. Toen gingen we, vriendelijk nagewuifd door de mannen van het 1e linie.

2330 In de heuvels aan deze en gene zijde van het kanaal hadden de Duitschers partij getrokken van de sterke defensieve stelling. In de glooiingen hadden zij onderstanden gemaakt waarvan de toegangen achter struiken waren verborgen, bij de opgeblazen 2335 bruggen van het kanaal, werken die vele millioenen hebben gekost, waarvan de aanblik de beide Gentenaren de verzuchting slaken deed: 't Is toch wreed! hadden de Duitschers dwars over het kanaal torpedobootjagers doen zinken, en alsof dat nog niet voldoende was waren de hellingen van de oevers van prikkeldraadkruising voorzien.

2340 Dat was den geheelen langen weg langs, zooals ook, op den ganschen tocht, de munitie, was voor het oprapen en 't moeilijk werd niet te struikelen over het ijzerdraad. Enkele dagen geleden, toen het artillerieduel voor Selzaete gaande was en het

2345 Belgische 21ste linie probeerde den westoever van het kanaal te naderen, heb ik als de meening van deskundigen meegedeeld, dat toch niet daar, te Selzaete, zou worden gepoogd het kanaal te forceeren doch zuidelijker bij Bagatelle en Terdonck. Wat wij op onzen tocht van Terdonck zagen, heeft dit volkomen bevestigd.

2350 De rijen arbeidershuizen langs de oostzijde van het kanaal, de gebouwen in het dorp, de huizen bij de naar alle regelen der vernielingskunst beschadigde brug, ze waren alle finaal verwoest. En 't was leeg in 't dorp, geen sterveling te zien. Eerst later kwamen eenige vrouwen uit het volk. Zij zouden gaan zien of van onder de puinhoopen nog iets van hun goed te redden was.

– 't Is gedaan!

– Is 't heusch waar, heeren. Smeert de Dutsch 'em?

– Ja; sedert vanmorgen elf uur is 't wapenstilstand.

– En begint 't dan heusch niet meer?

2355 – Zeker niet, antwoordden de Belgen, de Dutsch is tot mosterd geslagen, ze zijn er onder, de Boches!... De vrouwen geloofden het maar half; toen hebben wij hen gewezen op de Belgische soldaten aan den overkant die op hare informatie antwoordde dat het gedaan was, en bij wijze van vreugdeuiting de geweren in de hoogte staken met de kolven naar boven en het lied aanhieven, waarvan we opvingen:

2360 Wij zetten het geweer aan kant, Wij gaan naar onze huizen.

Toen te Gent, in de voorstad Meulestede. Daar was 't een gejuich. Vlaggen uit de huizen, portretten van het koningspaar in de étalages, zelfs van de kleinste winkel. En tusschen al dat Belgisch en geallieerd nationaal vertoon, vielen op de nog niet
2365 verwijderde attributen van den verdreven overweldiger, plakaten aan draden hangende over de breedte der straat: "Electriciteitscentrale, gummi"; "kraftwagenpark". Aan de muren de Deutsche biljetten met mededeeling aan de bevolking met de echte Deutsche methode: Verboden op straffe van dit, op straffe van dat!... De juichende Gentenaren zagen er niet naar, joelde om de bevrijding, zongen "Marseillaise", "Tipperary",
2370 "Brabançonne" en "Vlaamsche Leeuw". Maar tegenover de activisten was de stemming zeer gespannen. 's Avonds werden, onder aanvoering van militairen, brandstapels gemaakt op de Place de Lievenbouwers bij de Zuid-Statie, van de meubelen van den gevluchten activist, den oogarts dr. Stockee, in de Keizer Karelstraat, voor het huis van advocaat Jongs; op de Vlasmarkt met het ameublement van den gevluchten professor aan
2375 de Gentsche Universiteit, den heer Roy. De politie hield zich op den achtergrond en de militaire patrouilles kwamen bij de brandstapels niet. Maar morgen, zei me een officier, zou 't andere zijn. Je moet ten minste één dag het volk, na een periode van zoo'n onderdrukking de vrije hand laten; dat heeft ons Brugge geleerd. (Wordt vervolgd.)

2380

Berlijnsche beurs.

De Berlijnsche beurs, die op Vrijdag en Zaterdag wegens storingen in het tramweg- en postverkeer gesloten is gebleven, zal ook verder voor het doen van zaken gesloten blijven, ofschoon de verkeersmoeilijkheden aanzienlijk zijn verbeterd. Terwijl tot nu
2385 toe de beurs om technische redenen gesloten bleef, zijn de politieke verhoudingen zoodanig, dat de handel weder kan worden opengesteld. Het beursbestuur zal de hervatting van het verkeer bij tijds aankondigen. Dit zal niet eerder geschieden, dan wanneer er uitzicht bestaat, dat zich geen nieuwe storingen zullen voordoen.

De fusie-geruchten in de Engelsche [scheepvaart].

De vorige week vermelde geruchten omtrent fusie in de Engelsche scheepvaart, waarbij ook de Furness Line werd genoemd, zijn door de directie dezer m.pij., voor zoover haar onderneming betreft, ontkend.

BUITENLAND.

Vervolg

ITALIË.

Dalmatië voor de Zuid-Slaven?

WEENEN, 13 Nov. (H. N.) Uit Laibach wordt gemeld, dat gisteren de koning van Italië te Triest vertoefde Minister Barzilai verklaarde in een rede, dat Italië niet zooveel Zuid-Slaven zou kunnen opnemen, weshalve de I[t]alianen Dalmatië aan den Zuid-Slavischen staat zouden afstaan, maar Istrië voor zichzelf zou opeischen.

2400

ENGELAND.

Lloyd George en de verkiezingen.

LONDEN, 12 Nov. (Reuter's bijz. dienst.) De liberale leden van het parlement en de aanstaande liberale kandidaten uit alle deelen van het land, die aanhangers zijn van de politiek van den premier, kwamen in zijn woning in Downing Street bijeen om de algemeene verkiezingscampagne te bespreken. Lloyd George die hartelijk werd
2410 toegejuicht toen hij binnentrad hield een rede waarin hij wees op het succes van de coalitieregeering, en beval de handhaving ervan gedurende het tijdvak van wederopbouw aan. Hij was niet bang, zeide hij, voor het bolsjewisme, maar voor de reactie. Wanneer het volk van dit land vereend bleef, zou het niets te vreezen hebben. Lloyd George voorspelde een groote vermeerdering der productie en een groote ontwikkeling
2415 der transportmiddelen. Hij sprak niet over den datum der algemeene verkiezingen, maar wees erop dat hij zonder den steun der liberalen niet in zijn ambt zou kunnen blijven. Een motie van vertrouwen in den premier werd met enthousiasme aangenomen. Toen de premier het huis verliet, werd hij hartelijk door het volk toegejuicht.

BELGIË.

De ontruiming.

Wij vernemen uit goede bron dat de volgende beslissingen genomen zijn langs Belgische en geallieerde zijde: De geallieerden zullen in 't geweer blijven in hun huidige politie gedurende drie dagen. Van den derden dag af zullen zij geregeld 16 K.M.
2425 ontruimen. De Duitschers moeten dus 16 K.M. per dag ontruimen. Men kan dus verwachten dat de Belgen Zondag voor hun koningsfeest te Brussel en te Antwerpen zullen zijn. Wij kunnen hierbij voegen dat de grootste eensgezindheid heerscht onder het Belgische

leger, dat blijde te moede zijn geheele land gaat inrukken.

2430 **OOSTENRIJK-HONGARIJE.**

Het einde van den Rijksraad.

WEENEN, 12 Nov. (H. N.) Heden vindt de laatste zitting van het Huis van Afgevaardigden plaats. Na de herdenking door den president van dr. Victor Adler en een politieke sluitingsrede, werd de zitting gesloten, waarmede een eind is gemaakt
2435 aan den Oostenrijkschen rijksraad.

Viktor Adler. †

Wij hebben reeds melding gemaakt van het overlijden van den Oostenrijkschen sociaal-democratischen leider Viktor Adler, die thans in de nieuwe regeering van Duitsch Oostenrijk het ambt van minister van buitenlandsche zaken bekleedde. Blijkens een
2440 bericht van het Korr. Bur. was Adler reeds jarenlang lijdende aan een hartkwaal en Maandag is hij ten gevolge van beroerte overleden. Viktor Adler werd op 24 Juni 1852 te Praag geboren. Hij studeerde te Weenen in de medicijnen en in het bijzonder in de
2445 psychiatrie. Al vroeg inter[es]seerde hij zich voor de politiek. Hij werd Duitsch democraat en sloot zich later bij de sociaal-democraten aan. In 1883 vatte hij het plan op, inspecteur van den arbeid te worden, maar van dat plan kwam niets en Adler ging voor goed in de politiek. De Oostenrijksche soc.-dem. partij, zoo vertelt de
2450 "Vorwärts", verkeerde toen, kort na haar oprichting, weer in verval. Een gematigde richting lag in strijd met een anarchistische, die voor terroristische middelen niet terugschrikte. Tengevolge daarvan kwam in 1884 de Oostenrijksche socialistenwet. Adler bestreed het terrorisme en bracht in 1888 de vereeniging tot stand. En gesteund door de nu vereenigde sociaal-democratische partij streed hij tegen den
2455 Oostenrijkschen politiestaat en voor het algemeen kiesrecht, waarvoor bij eerst de "Gleichheit", later de "Arbeiterzeitung" stichtte, die zooals de "Vorwärts" zegt, "onder zijn leiding het beste socialistische blad in de Duitsche taal verschijnend werd". Herhaaldelijk werd Adler tot gevangenisstraf veroordeeld. In 1894 mislukte een poging om Adler in het parlement te brengen, maar later slaagde de poging en sedert nam Adler hier een belangrijke plaats in. Ook de tegenstanders toonden er eerbied voor zijn kennis en oprechtheid van overtuiging. Adler, die een groot deel van zijn
2460 vermogen voor zijn partij en haar orgaan heeft opgeofferd, moest wegens zijn hartkwaal zich al sedert jaren van de leiding van de "Arbeitersztg." terugtrokken. Maar hij bleef de leider van de Oostenrijksche partij. De opwinding van de laatste jaren, de meeningsverschillen met zijn zoon, dr. Friedrich Adler, de moordenaar van minister Stürgkh, deden zijn kwaal verergeren. Hij heeft nog juist zijn ideaal, de
2465 aansluiting van Duitsch Oostenrijk bij Duitschland, verwezenlijkt gezien, de voltooiing van het begonnen werk heeft hij echter niet mogen beleven.

HONGARIJE.

De wapenstilstand met de Entente geteekend.

BOEDAPEST, 12 Nov. (H. N.) Na den ministerraad verschenen alle leden der regeering voor den nationalen raad, waarop minister-president Karolyi verklaarde, dat in dit voor Hongarije beslissende uur de regeering had besloten, de belangrijkste vragen van
2470 buitenlandsche politiek voor den nati[on]alen raad te brengen. Gelijk bekend, heeft de Hongaarsche delegatie te Belgrado de voorwaarden van een wapenstilstand niet onderteekend, maar van de Entente waarborgen voor het niet schenden van Hongaarsche gebied, tot aan het sluiten van den vrede verlangd. Nu heeft minister-president Clemenceau aan generaal Franchet d'Eperey een telegram gezonden, om met Karolyi slechts over vraagstukken van militairen aard, met uitsluiting van alle andere
2480 kwesties, te onderhandelen. Dit bevel moet als definitief worden opgevat. Hoewel het antwoord noch ontkennend noch bevestigend is, moet het naar de meening der Hongaarsche regeering als een afwijzing warden beschouwd. De regeering staat nog steeds op het standpunt niet genoeg moreele kracht te bezitten, om een verdrag onder zulke omstandigheden te teekenen, en verlangt daarom een direct bevel van den nationalen raad. In verband daarmee moet de minister-president er op wijzen, dat
2485 Servische troepen in Ujvidek staan, en krachtig landinwaarts dringen. Op dit oogenblik hebben zij reeds de linie Pancsova-Verseo-Antalfalva bereikt. De Duitschers breken de spoorlijnen op en trachten het opdringen der Serviërs te verhinderen. Tusschen de Servische en Duitsche troepen bestaat feitelijk oorlogstoestand. Indien de wapenstilstand niet zou onderteekend worden, zou Hongarije tot een oorlogstooneel
2490 worden gemaakt en in het Zuiden zou gestreden worden tusschen Duitschers en Ententetroepen. Ook wat betreft Roemenië is de toestand zeer moeilijk. In het bewustzijn van ons recht en onze fysieke zwakheid kunnen wij slechte steunen op ons recht, en derhalve zouden de wapenstilstandsvoorwaarden moeten worden onderteekend,

2495 in welk geval een verdere inbreuk gewelddadigheid zou beteekenen. De nationale raad besloot, dat de regeering de wapenstilstandsvoorwaarden moest onderteekenen, maar verklaarde tegelijkertijd, dat de bewerkers van het onheil rechtens, moreel en materieel verantwoordelijk zullen moeten worden gesteld. Minister Lindner begaf zich naar Belgrado, om de voorwaarden te onderteekenen.

2500 **VEREENIGDE STATEN.**

De meerderheid in den Senaat.

WASHINGTON, 12 Nov. (Reuter.) De uitslag der verkiezingen voor den Senaat is nog twijfelachtig. De republikeinen zullen mogelijk een meerderheid van 2 leden hebben.

2505 **AVONDBLAD. Tweede Blad.**

Om en bij den strijd.

Ergens in Frankrijk, 29 October.

Het Museum van Lille.

2510 Bij een tweede bezoek aan Lille had ik gelegenheid, meer en beter dan dat in de opgewonden drukte van de allereerste dagen der bevrijding mogelijk was, een overzicht te krijgen van de geschiedenis van het museum van Lille en zijn zeer belangrijke bezittingen gedurende de vier jaar der bezetting. Ik heb het zeer de moeite waard geacht een juist relaas van dia geschiedenis te geven, in het bijzonder voor

2515 Nederlanders, die, voor zoover zij zelve het museum nooit bezochten, het toch zeker kennen, althans behooren te kennen uit de hoofdstukken, welke Huët eraan heeft gewijd in zijn "Land van Rubens". Trouwens, het museum van Lille was beroemd over de geheele wereld om zijn buitengewoon belangrijke verzameling kunstwerken, en gold na het Louvre als het voornaamste museum van Frankrijk. De volgende mededeelingen zijn

2520 samengesteld uit aantekeningen naar opgaven van den conservateur général, M. Théodore, die al die vier jaar het museum om zoo te zeggen niet verlaten heeft; en die voortdurend met de meeste hardnekkigheid gevochten tegen alle maatregelen, welke tot schade van de verzameling konden strekken, totdat hij ten slotte toch voor de overmacht heeft moeten bukken.

2525 Wanneer ik zeg dat M. Théodore zijn museum, al dien tijd niet verlaten heeft, dan is dat zeker gezegd par moyen de dire voor zoover het al de vier jaar betreft, maar een feit is het, dat hij de eerste dagen van de ernstigs bedreiging, althans van 4 tot 13 October 1914, niet uit het gebouw is geweest, dat hij zich zijn maaltijden er liet brengen, dat hij er sliep, — alles om de schatten, waarvoor hij zijn

2530 aansprakelijkheid zoo sterk voelde, te bewaken. Dat was in den tijd dat Lille door de Duitschers beschoten werd. Om de een of andere strategische reden hadden de Duitschers juist het stads gedeelte waarin het museum ligt, gekozen als doel voor hun kanonnen, en menige granaat beschadigde het museum en de daarin bewaarde kunstwerken. Zoo hevig was het, dat M. Théodore een dag noteerde waarop 17 granaten op en in het

2535 museum vielen. Eindelijk hield de beschieting op en waagde de conservator het naar huis te gaan. In dien tusschentijd waren de meest belangrijke schilderijen, in overleg met het stadsbestuur, waarmede de conservator voortdurend confereerde, opgeborgen in de zekere kelders van het museum, welke erop zijn ingericht om er de schilderijen in tijden dat eenig gevaar dreigt, een veilige schuilplaats te geven. Op

2540 den 17en October, de Duitschers waren toen meester van de stad, kreeg M. Théodore bezoek van twee Deutsche officieren, vergezeld van twee Deutsche gendarmen. De oudste der beide officieren eischte dat hem alles getoond zou worden, en stelde vooral belang in munten en miniaturen. Deze waren echter geborgen in vitrines, waarvan niet de conservator, maar iemand anders, die op dat oogenblik niet aanwezig was, de

2545 sleutels had.

Op bevel der Duitschers werd gezonden om de sleutels te halen, maar het wachten werd hun te lang, — de oudste officier gaf den gendarmen last de vitrines met geweld te openen. Met een sabel werd de miniaturen-vitrine opengebroken, en zonder er verder over te spreken, pakte de heeren 19 miniaturen in papieren winkelzak. Daarop werd

2550 met het handvat van een sabel de glasbescherming van de muntenvitrine ingeslagen, de heeren grasduinden naar hartelust in den muntenvoorraad, en namen in een tweeden papieren zak verscheidene honderd munten mede, in het bijzonder zoekend naar gouden munten, al waren die ook van mindere waarde, terwijl zij verschillende bronzen munten van hooge waarde lieten liggen. Zoodra zij vertrokken waren, begaf de heer Théodore

2555 zich naar de Kommandantur om tegen dezen groven diefstal te protesteeren. Onderweg ontmoette hij een Deutschen militair dokter, die een paar dagen te voren het museum had bezocht en zich op den meest hoffelijken toon had uitgelaten over de hooge aesthetische waarde der verzamelingen. Hem vertelde de conservator wat geschied was, — de Duitser toonde zich in de hoogste mate verontwaardigd, ronduit dat de

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

2560 gepleegde daad diefstal was en toonde zich onmiddellijk bereid den heer Théodore naar de Kommandantur te vergezellen en alles te doen wat hij kon om te maken dat de gestolen voorwerpen terug kwamen. Op de Kommandantur werden zij te woord gestaan door een stafofficier, die, waarschijnlijk tegenover de diepe verontwaardigdheid van den dokter, zich wel genoodzaakt zag van het geval nota te nemen; hij maakte enkele
2565 aantekeningen en beloofde dat hij van de zaak werk zou maken. Blijkbaar heeft hij dat inderdaad ook gedaan, zonder dat echter zijn bemoeiingen ten volle het gewenschte resultaat hadden; – in December werden in verzegelde pakketjes aan het museum teruggebracht 17 miniaturen en 158 munten. De rest bleef zoek en is nooit meer terug gekomen.

2570 Den 3en November 1914 kwam een stafofficier officieel in beslag nemen de Maria Hemelvaart van Piazzetto, – dat intusschen in de partijen rond het hoofd van Maria beschadigd was door een granaatsplinter, welke beschadiging de conservator zoo goed mogelijk had getracht te herstellen door het linnen aan de achterzijde met papier te beplakken. De Duitscher motiveerde de opeisching door te releveeren dat deze Maria
2575 Hemelvaart een van de schilderijen was, welke tijdens de Napoleontische oorlogen uit Duitschland naar Frankrijk waren gebracht. De heer Théodore stelde daar tegenover, dat in 1871 Bismarck de opgave had geëischt van alle in het begin van de negentiende eeuw uit Duitschland naar Frankrijk gebrachte kunstwerken, dat bij de besprekingen daarover elk kunstwerk afzonderlijk was genoemd, ook deze Maria Hemelvaart, – die
2580 afkomstig was uit Frankfort – maar dat niettegenstaande Duitschland al zijn eischen, ook te dien opzichte, had ingewilligd gekregen, het schilderij in Frankrijk was gebleven, waaruit men mocht opmaken, dat in gemeen overleg de juiste gronden waren gevonden om het in Frankrijk te laten. De Deutsche officier aanvaardde evenwel deze redenering niet en gaf bevel het schilderij af te nemen en te emballeeren voor
2585 verzending naar Duitschland. En toen de heer Théodore hiertoe niet al te bereidwillig toonde, werd het werk eenvoudig opgedragen aan Deutsche soldaten. Het schilderij werd uit Lille weggevoerd den 15en December 1914; de heer Théodore kreeg er kwitantie voor, geteekend door Von Heinrich, commandant van Lille.

2590 Daarna gebeurde er langen tijd niets van gelijken aard. Wel echter was er een voortdurende, min of meer scherpe correspondentie tusschen den heer Théodore en verschillende Deutsche autoriteiten. De commandant van de stad gelastte hem in de eerste plaats alle weggenomen en opgeborgen kunstvoorwerpen weer op hunne plaatsen te brengen, opdat de Deutsche soldaten ze zouden kunnen zien. De conservator voerde dit bevel slechts ten deele uit en wel in dien zin, dat hij de meest beteekenende
2595 schilderijen nog verborgen hield, en vooral liet ophangen wat door de granaten was beschadigd, opdat de soldaten zouden zien welke verwoestingen hun vuur in de schatten van oude kunst had aangericht. De Deutsche overheid gaf echter laat dit weer te veranderen en de beschadigde schilderijen te verwijderen. Natuurlijk moest de conservator ook dit bevel opvolgen, maar hij deed dan ook niets meer dan hem gelast
2600 was, alle andere sporen van granaten en geweld, tot zelfs de opengebroken vitrines, liet hij zooals zij waren. Eindelijk, in Mei 1917, kreeg de heer Théodore een brief van prof. Clemen uit Bonn, die door de Deutsche regeering was aangesteld als intendant voor de kunstwerken in het bezette gebied, waarin aangedrongen werd op het in veiligheid brengen tegen alle eventualiteiten van de meest belangrijke Rijsselsche
2605 kunstwerken door verzending naar een plaats waar zij zeker waren. De conservator antwoordde dat zij een alleszins veilige schuilplaats konden vinden in de daartoe ingerichte kelders van het museum, en dat overigens het stadsbestuur hem strikt had verboden toe te stemmen in de verwijdering van eenig voorwerp uit het museum.

2610 Reeds voor dien tijd was de quaestie van het wegvoeren der schilderijen ter sprake gebracht; op 1 Maart 1917 had de heer Théodore bezoeken gehad van prof. Dehmler uit München, die hem kwam spreken over de verhuizing der schilderijen naar Duitschland. Prof. Dehmler stelde in het licht de groote gevaren waaraan de schilderijen bloot stonden, vooral door Engelsch geschutvuur, en drong er in gemoede op aan dat de conservator zou toestemmen in de overbrenging. Deze beriep zich echter ook nu op de
2615 bevelen van het stadsbestuur, en wees erop dat de Engelschen nu reeds drie jaar voor de stad gelegen hadden zonder dat er ooit van beschieting was sprake geweest. Toen prof. Dehmler merkte dat zijn aandrang geen succes had, werd zijn toon wat minder gemoedelijk en ging hij over tot een meer bevelende manier van spreken. De heer Théodore bleef echter op zijn stuk staan, en verklaarde dat hij zich tot het laatst tegen wegvoering zou verzetten. Echter kwam er weer een brief van prof. Clemen, waarin hij vroeg dat de in bezit van het museum zijnde teekeningen van Rafaël naar
2620 Berlijn zouden worden gezonden, waar men ze nodig had om er reproducties naar te maken voor een voorgenomen kunstuitgave. Het was maar een quaestie van veertien dagen, verzekerde prof. Clemen. De heer Théodore antwoordde dat hij er niet aan dacht de zeer kostbare teekeningen te wagen aan het risico van het transport, en dat er

2630 toch wel geen bevaar zou bestaan om de reproducties in Lille te komen maken. Waarop prof. Clemen weer antwoordde, dat het voor den heer Théodore "zeer raadzaam" zou zijn toe te geven. Hij gaf echter niet toe, en toen begon blijkbaar den Duitschers het lange praten te vervelen, – prof. Dehmler kondigde aan dat de schilderijen enz. naar Valenciennes zouden worden overgebracht, en eindelijk, den 19en Mei 1917, begon, wat de heer Théodore noemde "l'enlèvement systématique", dat werd voortgezet zelfs nog tot den 4 October 1918. De juiste data waarop de kunstwerken werden weggevoerd, zijn 19 Mei 1917, 5 Juni en enkele dagen in November van dat jaar, en 4 October 1918. Bij de laatste gelegenheid waren de Duitschers van plan de weggehaalde schilderijen per schip langs het kanaal te verzenden, met een groot aantal andere dingen, cantine-goederen en dergelijke. Slechts na zeer dringend protest van den heer Théodore zijn zij van dat voornemen terug gekomen, en hebben zij de museumstukken op andere wijze vervoerd. De hoofdzaak der weggevoerde stukken bestaat uit schilderijen. Voor elk weggevoerd stuk werd den heer Théodore een quitantie gegeven. Weggevoerd zijn in het geheel 1550 teekeningen, 480 schilderijen, 518 "objets d'art". Daarbij zijn o. a. *De symbolische fontein* van Bouts, een landschap van Ruysdael, *Het verdeelen van het varken* van Van Ostade, een Christus aan het kruis en een portret van Van Dijck, een portret van Maria de Medici van Tintoretto, en een *Jager met honden* van Jordaens. Merkwaardig, vooral met het oog op de oordeelkundigheid, waarmede de met het werk belaste Duitschers de te "beschermen" kunstwerken uit[ge]kozen is, dat zij het over de geheele wereld beroemde en door alle musea aan het Rijsselsche benijde Italiaansche "Tête de cire" – een overschoon wassen kopje – hebben laten staan. Blijkbaar vonden zij dat de bescherming niet waard. Of wisten zij er de hooge waarde niet van?

2650 **BUITENLAND.**
Een verzoenende rede.

In een hooggestemde redevoering heeft president Wilson in het Amerikaansche Congres mededeeling gedaan van de wapenstilstandsvoorwaarden aan Duitschland opgelegd. Hij wees er op, dat het doel van den oorlog, het doel waarvoor Amerika op zijn initiatief ten strijde ging is bereikt, dat het imperialisme van de Duitse militaire kaste met deze is vernietigd. Maar hij deed daarop ook uitkomen, dat nu de groote taak moet worden volbracht om een vrede tot stand te brengen, "die zal voldoen aan het verlangen van geheele wereld naar belangelooze rechtvaardigheid, vervat in overeenkomsten, die beter en duurzamer zijn dan de zelfzuchtige en wedijverende belangen van machtige Staten."

Het is een schoon vooruitzicht dat aldus aan de menschheid wordt geopend. Het is nu slechts de vraag, op welke wijze deze plannen zullen worden verwezenlijkt. Van president Wilson vernemen we, dat "het erkend en gemeenschappelijk doel" van de overwinnaars is "om de zwakken te beschermen en den sterken hun rechtvaardige rechten te verzekeren". Het eerste zal ongetwijfeld door de zwakken met groote verheugenis worden vernomen, maar welke zijn de rechtvaardige rechten van de sterken, die nu zullen worden verzekerd? Wie de sterken zijn weten we, maar voor de duurzaamheid van den komenden vrede komt alles aan op de opvatting van de rechten, die deze sterken, nu zij in den wereldoorlog de overwinning hebben behaald, zich willen verzekeren. Echter de verdere uitingen van president Wilson geven recht tot de verwachting, dat de overwinnaars bereid zijn en voornemens om een verzoenende houding aan te nemen. Dat blijkt uit zijn mededeeling, dat de vertegenwoordigers van den oppersten oorlogsraad te Versailles hebben besloten om al het mogelijke te doen teneinde de bevolking van de centrale rijken te voorzien van de noodige levensmiddelen. Men is van plan de bevoorrading van Duitschland te doen geschieden op dezelfde wijze als met België is geschied. En de bedoeling is dan daarbij gebruik te maken van de scheepsruimte der centrale rijken, die tot dusver ongebruikt in de havens ligt. Zoo blijkt dus wat eigenlijk de bedoeling was toen men in de wapenstilstandsvoorwaarden bepaalde dat de blokkade nog zou voortduren en Duitse schepen ook voortaan nog aan inbeslagneming zouden zijn blootgesteld. Men wenscht de beschikking over de Duitse schepen, wil beletten dat deze ongebruikte scheepsruimte alleen Duitschland zal ten goede komen – welks onbepaalde duikbootoorlog de wereldscheepsruimte zoozeer heeft verminderd – wil daarentegen dat deze handelsvloot zal worden gebruikt ter voorziening van de nooden die de geheele wereld teisteren.

2685 Niet de voortzetting van de uithongering van Duitschland, waartegen de Duitse regeering – dr. Solf bij president Wilson, het sociaal-democratisch opperbewind bij het proletariaat der oorlogvoerende landen – krachtig protesteerde, is dus het doel van de overwinnaars. En nu uit de rede van president Wilson deze geest van verzoening en tegemoetkoming blijkt, mag men wellicht verwachten, dat ten slotte ook die andere bepalingen de wapenstilstandsvoorwaarden, die de gemoederen in Duitschland met zoo

2690

ernstige zorg voor de voorziening van het volk vervult, de eisch tot uitlevering van een aanzienlijk deel van het spoorwegmateriaal, ook wel zal worden verzacht, zoo dat de gevaren die het Deutsche volk wat de levensmiddelenvoorziening betreft bedreigen, zullen worden opgeheven. Zeer juist immers heeft president Wilson opgemerkt, dat honger geen hervormingen voortbrengt, maar slechts waanzin en alle slechte hartstochten die het geordend leven onmogelijk maken. Hij beseft volkomen de gevaren van een revolutie, die alles op losse schroeven zet en waarvan men als ze eenmaal is ontketend, het einde nimmer kan vooruitzien en zijn woorden zijn een waarschuwing aan het Deutsche volk en aan alle volken waar de revolutionaire beweging het hoofd opsteekt, dat alleen een welgeordende, krachtige regeering in het internationaal verkeer zich kan doen gelden. Uitspattingen brengen niets tot stand, zeide hij, met verwijzing naar het ongelukkige Rusland en zijn waarschuwing dat het heden behoort aan de natiën en volkeren, die hun zelfbeheersching bewaren en een ordelijk regeeringsstelsel handhaven, en de toekomst aan hen, die zich de ware vrienden der menschheid toonen, hoewel in het bijzonder aan Duitschland gericht, verdient ook zeker behartiging en overweging in al die landen waar thans de revolutiekoorts in breede kringen is uitgebroken.

2710 **DUITSCHLAND.**

Verzaching der wapenstilstandsvoorwaarden.

BERLIJN, 12 Nov. (Eigen bericht.) Th. Wolff schrijft in het "Berl. Tagebl.": Met zekerheid valt niet te zeggen of het beroep, dat dr. Solf uit naam der regeering op Wilson heeft gedaan, de aanleiding is geweest tot de thans toegestane verzachtingen. Het lijkt echter of de Entente onder den invloed van Wilson en de democratische partijen in de geallieerde landen bereid is tegenover het democratische Duitschland, het Duitschland der revolutie, niet de aanvankelijkbetoonde onmededoogendheid aan den dag te leggen. Toen de wapenstilstandsvoorwaarden te Parijs werden opgemaakt, had Wilhelm II nog geen afstand van den troon gedaan. De duidelijke wenken, waarmede Wilson in zijn nota's op de noodzakelijkheid van het aftreden had gewezen, waren niet opgevolgd. Omdat Wilhelm II niet tijdig kon besluiten afstand te doen van den troon, werden aan het Deutsche volk deze noodlottige, de moeilijkheden der levensmiddelenvoorziening ontzaglijk verergerende, waarden opgelegd. Wij onthouden ons er ook thans van den man, die nu in Nederland gastvrijheid zoekt, verwijten na te slingeren, zelfs al zijn die verwijten nog zoo rechtmatig. Degenen echter, die in hun hart zijn verdwijnen nog betreuren, moeten uit het onloochenbare feit, dat zijn dralen het geheele volk aan het gevaar van verhongeren blootgesteld heeft, toch langzamerhand de juiste gevolgtrekking maken. Tot dusver schijnt de Entente slechts een deel der eischen te hebben ingekrompen, het is echter duidelijk, dat deze beperkingen nog niet voldoende zijn ter verzekering van de voedselvoorziening in Duitschland en tot wegneming van de zwaarste zorgen. Het belangrijkste is, dat de voortdoring van de blokkade de voorziening van Duitschland met levensmiddelen niet langer zal verhinderen. Er wordt echter aan de mededeeling toegevoegd, dat de geallieerden voor de levensmiddelenvoorziening in Duitschland slechts zooveel zullen geven als zij noodig achten. Zal die zooveel zijn, dat Duitschland over zee nog voldoende voorzien kan worden? Er is nog geen sprake van dat het Deutsche volk ontslagen wordt van de verplichting om de vreemde bezettingstroepen te voeden en dat het een groot gedeelte van zijn spoorwegmaterieel moet afgeven. Het is te hopen, dat men deze eischen zal laten varen en dat de reeks van verzachtingen en concessies met de thans vermelde nog niet afgesloten is. Wilson verklaart in een proclamatie, dat het de gelukkige plicht van hem en zijn bondgenooten is thans mede te helpen aan de vestiging van een rechtvaardige democratie in de geheele wereld en daarbij vriendschappelijken raad te geven en materieelen steun te verleenen. Daarmede verklaart hij, dat hij bereid is tot een eerlijke samenwerking met ons, wanneer Duitschland niet vervalt tot het bolsjewisme, dat hij altijd heeft afgekeurd, maar een régime van rechtvaardige democratie weet in te voeren."

De wapenstilstand.

Het Persbureau Vaz Dias heeft de volgende draadlooze afgezonden door de Eifeltoren ongevange[n] [ontvangen]: Van den maarschalk van Frankrijk, opperbevelhebber van de geallieerde legers aan commandant Siseron, chef van de Fransche missie te Spa. 10. Deel den Duitschen autoriteiten mede dat ter uitvoering van artikel 1 van punt twee der wapenstilstandsvoorwaarden, gevolmachtigde vertegenwoordigers van het Deutsche leger zich 15 November om 14 uur (twee uur Fransche tijd) zich moeten vervoegen om van vertegenwoordigers der geallieerde legers instructies te ontvangen, betreffende de bezetting van telegraaf en telefooncentra respectievelijk: station Brugge voor het Belgische leger, station Mons voor het Britsche leger, station Nancy voor de

2760 Franschen en Amerikanen. 2o. Deze vertegenwoordigers van Duitsche zijde moeten
voorzien zijn van informaties betreffende den staat van de betrokken gebieden, het
personeel dat belast is met de opdrachten der chefs van dienst en de maatregelen die
in voorbereiding zijn, t.w. in de zone begrensd door de Nederlandsch-Duitsche en
Nederlandsch-Belgische grens, den Rijn en de linies Koblenz-Mézières, voor de
gedelegeerden te Brugge en Mons en voor 't gebied begrensd door de linie Charlerois,
2765 Bonn tot ten Zuiden van den Elzas, voor de gedelegeerden te Nancy. Van den maarschalk
van Frankrijk, opperbevelhebber van de geallieerde legers, aan commandant Siseron,
chef van de Fransche missie te Spa. 1. Deel den Duitschen autoriteiten mede, dat ter
uitvoering van het eerste artikel van het tweede punt van het wapenstilstandsverdrag
gevolmachtigde vertegenwoordigers van het Duitsche leger zich moeten vervoegen bij de
gedelegeerden van den Belgischen koning 15 November om 14 uur (twee uur Fransche
2770 tijd) aan het station Brugge om zijn instructies te ontvangen. Deze
vertegenwoordigers moeten voorzien zijn van alle aanwijzingen betreffende de
algemeene organisatie, spoorwegen en Belgische waterwegen, het personeel, dat belast
is met de opdrachten der voornaamste chefs van dienst, en de vernielingen gepleegd of
voorbereid op deze verkeerswegen. 2. Gevolmachtigde vertegenwoordigers van het
2775 Duitsche leger moeten zich 10 November 14 uur vervoegen aan het station Nancy,
respectievelijk bij den president van de inter-geallieerde commissie voor de
spoorwegen en den president van de intergeallieerde commissie voor de
binnenscheepvaart om instructies te ontvangen, overeenkomstig die betreffende de
Duitsche en Luxemburgsche spoorwegen en de waterwegen van den Rijn, de Moezel en de
2780 Saar tusschen Elzas Lotharingen en de Nederlandsche grens. Duitsche moeten voorzien
zijn van aanwijzingen betreffende dezelfde gebieden als hierboven omschreven. Het
Persbureau Vaz Dias heeft het volgende draadlooze telegram opgevangen. Van het
Geallieerde opperbevel aan het Duitsche opperbevel. Er kan thans geen enkele
verandering gebracht worden in de voorwaarden die aangegeven zijn in de teksten der
2785 aanvullingen welke bij de onderteekening van den wapenstilstand zijn vastgesteld.
Bovendien is een supplementair uitstel van 24 uur voor de ontruiming van België,
Luxemburg en Elzas-Lotharingen toegevoegd aan het uitstel van 14 dagen als
vastgesteld in den oorspronkelijken tekst, om het Duitsche groote hoofdkwartier in
staat te stellen de definitieve teksten op tijd te ontvangen.

2790

Het protest der Duitsche gedelegeerden.

Reuter seint uit Parijs dat bij het teekenen van den wapenstilstand de Duitsche
gevolmachtigden protesteerden, dat de korte periode voor de ontruiming en de
uitlevering der transportmiddelen de nakoming der voorwaarden onmogelijk zou kunnen
2795 maken, en verder dat de uitvoering van het verdrag het Duitsche volk in anarchie en
hongersnood moest storten.

De actie tegen plunderslaars.

HANNOVER, 12 Nov. (W. B.) Bij het station, in de Kachstrasse en in Linden kwam het
2800 gisteren tot hevige schietpartijen tusschen bewakings-, patrouilles en rooverbenden,
die [met] handvuurwapenen en mitrailleurs uitgerust waren en over twee auto's
b€schikten. De patrouilles brachten 34 personen naar de wacht; de drie voornaamste
misdadigers werden hedenmorgen standrechtelijk doodgeschoten.

2805 **De quaestie der krijgsgevangenen.**

BERLIJN, 11 Nov. (W. B.) Het lid van den S.-raad Schlesinger is in het M. v. O.
gedetacheerd teneinde in de quaestie der krijgsgevangenen zelfstandig de noodige
regelingen te treffen.

2810 **De Duitsche revolutie.**

De A. en S. raad en de demobilisatie.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) De A. en S. raad doelt mede: Het demobilisatiedepartement,
leider dr. Koeth, is door den A. en S. raad bezet; de demobilisatiecommissarissen in
het rijk werken voortaan in opdracht en in het belang van den A. en S. raad. De A. en
2815 S. raden in het rijk moeten de aanwijzingen van de commissarissen opvolgen. (get.)
Centraal Comité van den A. en S. raad.

Een S. raad in het M.v.O.

2820 BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Naar wij vernemen, is ook in het departement van oorlog een
S. raad gevormd.

Het nieuwe Pruisische kabinet.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Naar de "Vorwärts" meldt heeft de Uitvoerende Raad uit den

2825 A. en S. raad de volgende partijgenooten benoemd tot leden van het politieke kabinet voor Pruisen: Paul Hirsch en Heinrich Ströbel als voorzitters, verder Otto Braun, Eugen Ernst, Adolf Hoffmann; een zesde lid zal nog worden benoemd. Met de waarneming van de zaken van het vroegere ministerie van landbouw zijn belast de partijgenooten Otto Braun en Adolf Hover, voor dat van binnenlandsche zaken partijgenooten Paul
2830 Hirsch en Emil Eichhorn, als hoofd van de politie te Groot-Berlijn Eugen Ernst, voor financiën dr. Albert Südekum, voor het vroegere ministerie van eeredienst pg. Hoffmann en Konrad Haenisch. Zoo spoedig mogelijk zal de regeering volledig worden gemaakt.

De keizerin onder bescherming van den A. en S. raad.

2835 BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Naar verschillende bladen berichten is sinds de vorming van den arbeiders en soldatenraad het nieuwe paleis in Potsdam onder de bescherming daarvan gesteld. De keizerin, de kroonprinses en andere prinsessen bevinden er zich met hare kinderen in volkomen veiligheid. De keizerin heeft den vertegenwoordiger van deze soldatenraad dank gezegd voor de tot nu toe ondervonden bescherming.

2840

Vijandige houding der Elzassers tegen de Duitsche troepen.

2845 PARIJS, 13 Nov. (Reuters bijz. dienst.) Het Duitsche opperbevel deed in het begin van den namiddag aan het opperbevel der geallieerden een radio-telegram toekomen van den volgenden inhoud: De Fransche bevolking van Elzas-Lotharingen neemt op zekere punten een vijandige houding aan tegenover de Duitsche troepen. Om betreuenswaardige botsingen te vermijden verzoek ik de Fransche Regeering, de bevolking van Elzas-Lotharingen radio-telegraphisch tot kalmte aan te manen.

Het groote hoofdkwartier.

2850 BERLIJN, 13 Nov. (V. D.) Het groote Hoofdkwartier is met toestemming van de Regeering door generaal veldmaarschalk von Hindenburg van Spa naar Homburg a/d Höhe overgebracht.

In Berlijn.

2855 BERLIJN, 12 Nov. (H. N.) De "Voss. Ztg." meldt, dat het verbod om zich 's avonds na acht uur op straat op te houden, is opgeheven. Men verwacht natuurlijk dat niemand zich doelloos op straat zal begeven, en dat degenen, die door hun beroepsbezigheden gedwongen zijn laat in den nacht over straat te gaan, zich onmiddellijk naar huis zullen begeven. Het schieten op bepaalde plaatsen in de stad, dat slechts veroorzaakt
2860 werd door pogingen om opstootjes te verwekken, die niet met de zaak in verband stonden, zal spoedig ophouden, daar de organisatie der militaire politie in de eerstvolgende uren, uiterlijk echter morgen, in werking zal treden.

De keizerlijke familie in veiligheid.

2865 BERLIJN, 12 Nov. (V.D.) De keizerin, de kroonprinses en de overige prinsessen uit het Huis Hohenzollern bevinden zich met de kleine prinsjes en prinsesjes in veiligheid in het Neue Palais te Potsdam.

De Duitsche vlag hersteld.

2870 BREMEN, 12 Nov. (V. D.) In eene te Brunsbüttelkoog bijeengeroepen vergadering van de zeeweer der matrozen, artillerie en onderzeebooten werd besloten de Duitsche oorlogs- en nationale vlag weder te hijschen en de officieren weder in hun rechten te zetten.

De koning van Beieren.

2875 BERLIJN, 12 Nov. (Eigen bericht.) Uit München wordt aan het "Berl. Tagebl." geseind, dat volgens een mededeeling van den gewezen minister van oorlog v. Speide de koning van Beieren op het oogenblik nergens te vinden is.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

2880 **Keizer Karl.**

BERLIJN, 12 Nov. (V. D.) De "Voss. Ztg." meldt uit Weenen: Keizer Karl heeft met zijn familie Schönbrunn in een automobiel verlaten. Vermoedelijk begeeft hij zich naar Zwitserland.

2885 **Karolyi aan Wilson.**

BOEDAPEST, 12 Nov. (K. B.) Karolyi heeft aan Wilson, in antwoord op diens manifest aan de bevrijde volken in O.-H., een radiogram gericht, waarin hij uit naam der volksregeering den president verzoekt te willen bewerken, dat de jonge Hongaarsche democratie van geen enkele zijde bedreigd worde door onwettige handelingen of

2890 gewelddaden, daar dit den vrede zeer zou benadeelen. Voorts vraagt hij den president niet te gedoogen, dat opnieuw volken worden onderdrukt, aangezien dan de vreedzame arbeid der natiën voortdurend zou worden bedreigd door de verdeemoedigde volkeren.

De Beieren verlaten Tirol.

2895 INNSBRUCK, 11 Nov. (K. B.) De Beiersche troepen hebben heden Tirol verlaten. Het vervoer der troepen heeft thans geregeld plaats. Het spoorwegverkeer naar Z.-Tirol wordt spoedig hervat. Tusschen 12 en 14 Nov. worden de Italiaansche gevangenen via Zwitserland naar hun land teruggezonden.

2900 Actie der arbeiders.

WEENEN, 11 Nov. (K. B.) De avondbladen melden, dat heden in alle districten van Weenen arbeidersvergaderingen gehouden worden. Morgen zal in alle bedrijven te Weenen de arbeid rusten en zullen de trams in de stad gedurende drie uur stilstaan. Morgenmiddag houden de arbeiders eeg groote betooging voor het parlamentsgebouw, in
2905 hetwelk de nationale vergadering een zitting zal houden. De staatsraad besloot onmiddellijk een algemeen alcoholverbod uit te vaardigen.

De beslissing over den toekomstigen staatsvorm.

BUDAFEST, 11 Nov. (W. B.) De Hongaarsche nationale raad heeft gisteren onder
2910 voorzitterschap van president Johann Hock een zitting gehouden, waarin aan alle steden en dorpen en de boeren gevormde nationale raden de volgende oproep werd gericht: De wereldgebeurtenissen maken het voor Hongarije tot dringende plicht over den vorm van het toekomstige staatsleven reeds thans een besluit te nemen. Duitschland is een republiek, Duitsch-Oostenrijk proclameerde de republiek. Hongarije
2915 vermocht tot dusverre tengevolge van fouten en het verzuim in het verleden begaan, nog geen beslissing te nemen. Een definitief besluit kon nochtans niet langer worden uitgesteld, zelfs niet tot de bijeenroeping van de constituanten. De tijd dringt. De Hongaarsche nationale raad wendt zich tot de in de steden en dorpen gevormde nationale raden met het verzoek onmiddellijk een besluit te nemen of zij het eens
2920 zijn met de beslissing van den Hongaarschen nationalen raad, volgens welke de toekomstige staatsvorm van Hongarije een republiek zal zijn. Noodig is een snel besluit en overeenstemming met den nationalen raad. Het land moet zich verklaren, opdat wij in de komende dagen welke belangrijke beslissingen noodig zullen maken, de eensgezindheid en onwrikbaar vasthouden[d]heid van het geheele land op onze zijde
2925 hebben.

De Duitsche troepen.

BERLIJN, 12 Nov. (W. B.) Volgens mededeeling van den Duitschen verbindingsofficier te Boedapest heeft de Hongaarsche regeering aan het elfde leger en aan het leger van
2930 generaal Mackensen elk zes treinen dagelijks voor het vervoer ter beschikking gesteld.

In Weenen.

WEENEN, 12 Nov. (Korr. Bur.) Gisterenmiddag werd de Kommandantur, het vroegere M. v. O., den Hoffburg, Scharnbrumer Slot bezet door den volksweer en andere garden. Volgens de bladen had deze bezetting plaats in overeenstemming met het
2935 staatsdepartement voor het legerwezen, daar geruchten over een monarchale contrarevolutie waren verspreid. De bezetting der genoemde gebouwen maakte bijzonderen indruk, slechts voor de Kommandantur verzamelde zich een groote
2940 menschenmenigte, die juichte, toen de dubbele adelaar op de toren van het gebouw werd omhuld en de roode vlag geheschen werd. Overigens is de toestand op straat dezelfde.

WEENEN, 12 Nov. (H. N.) Hedenmiddag zou het vormen van de Duitsch-Oostenrijksche republiek onder aansluiting aan de Duitsche republiek in de nationale vergadering
2945 worden besproken, en dan van de pui van het parlement af plechtig aan het volk verkondigd worden. Eene politieke staking in alle bedrijven begeleidt deze plechtige handeling. De stormachtige ontwikkeling die van Duitschland is uitgegaan, heeft alles overhoop geloopen, wat zich uit zelfzucht of uit vrees voor het nieuwe aan den gang der dingen in den weg wilde stellen. Zelfs de conservatieve partijen achten
2950 aansluiting aan Duitschland met het oog op de verhouding tot de Slavische staten als een noodzakelijkheid, en de nationale raad heeft tot den overgang naar eene republiek besloten, om erger te voorkomen. Want de sociaal-democratie kan de bolsjewistische beweging slecht remmen, als zij haar den meesten wind uit de zeilen neemt.

2955 **Distributie-nieuws.**

Extra-voedsel voor zieken.

Het Geneeskundig Bureau voor Distributie verzoekt ons, naar aanleiding van nog dikwijls bestaande onwetendheid bij het publiek, het volgende mede te deelen: Aanvragen tot verstrekking van extra voedsel aan zieken kunnen uitsluitend geschieden op daartoe aan het bureau, Keizersgracht 587 b/d Vijzelstraat, af te halen formulieren. Aanvragen kunnen niet geschieden per brief of op een doktersrecept. Slechts bij plotseling opgetreden noodgevallen kan de behandelende arts ten behoeve van zijn patiënt aanvragen. Elke nieuwe aanvraag moet worden onderworpen aan een medisch onderzoek in een of anderen vorm, waarna toe- of afwijzing volgt. Elke aanvraag wordt op den dag van inkomst in behandeling genomen, echter spreekt het van zelf, dat voor controle en eventueele toewijzing, die per post wordt toegezonden, enkele dagen noodig zijn. Men wordt dus verzocht, na het invullen van het aanvraagformulier niet den volgenden dag te schrijven of te telefoneeren, dat nog geen bericht is ontvangen. Geen enkele aanvraag, die op bovenaangegeven wijze is geschied, blijft onbehandeld of onbeantwoord.

2970 **Duitsch-Oostenrijk.**

WEENEN, 12 Nov. (Korr. Bur.) De Duitsch-Oostenrijksche Staatsraad besloot aan de voorloopige Nat. Vergadering het volgende voorstel voor te leggen: Wet betreffende den staats- en regeeringsvorm van Duitsch-Oostenrijk. Art. I. Duitsch-Oostenrijk is een democratische republiek; alle openbare autoriteiten worden door het volk benoemd. Art. II. Duitsch-Oostenrijk is een bestanddeel van de Duitse republiek. Bij speciale wetten wordt de deelneming van Duitsch-Oostenrijk aan de wetgeving en het bestuur der Duitse republiek vastgesteld en bepaald in hoeverre de wetten en instellingen van de Duitse republiek voor Duitsch-Oostenrijk gelden. Art. III. De rechten, die de keizer had volgens de grondwet, om de in den Rijksraad vertegenwoordigde koninkrijken en landen, gaan voorloopig, tot de constitueerende Nat. Vergadering de grondwet definitief vastgesteld heeft, op den Duitsch-Oostenrijkschen Staatsraad over. Art. IV. De ministeries worden ontbonden. Huisrechten gaan over de Duitsch-Oostenrijksche Staatsdepartementen. De andere nationale staten, die op den bodem van de O.-H. monarchie zijn ontstaan, behouden hunne aanspraken op de genoemde ministeries en op het door deze beheerde Staatsvermogens. [Art. V.] Alle wetsbepalingen, waarbij aan den keizer en de leden van het keizerlijke huis voorrechten zijn verleend, zijn opgeheven. Art. VI. De ambtenaren, officieren en soldaten zijn van hunnen eed aan den keizer ontslagen. Art. VII. De overneming der kroongoederen wordt bij de wet geregeld. Art. VIII. Alle politieke voorrechten zijn opgeheven. De delegaties van het Heerenhuis en van de vroegeren Landdag zijn afgeschaft. Art. IX. Een Constitueerende Nat. Vergadering wordt in Januari 1919 gekozen. Dan volgen eenige bepalingen omtrent het kiesrecht. Het H. N. seint uit Weenen dat ter gelegenheid van de uitroeping der republiek voor heden een algemeene staking is bevolen. Ook de Weenske beurs en de banken blijven gesloten. Over de toekomst van den hofstaat en de hofbeambten is nog geen beslissing genomen. Tamelijk zeker is het echter reeds, dat het hoftheater, het hofmuseum, de bibliotheken, de instituten, de tuinen en ook alle kroongoederen als bijv., Schoenbrunn, aan het staatsbestuur zullen worden overgedragen. De regeling van het familie- en het privaatbezit wordt aan de toekomst overgelaten. Overeenkomstig het besluit van den staatsraad is een aantal openbare gebouwen in Weenen door afdelingen van de volksweerbaarheid bezet en ook in den Hofburg bevindt zich de volksweerbaarheid. Schoenbrunn is door 600 man Roode Gardisten bezet en eenzelfde aantal bezetten het militaire hoofdkwartier, op welk gebouw rood vlaggen werden geheschen. Deze maatregelen worden gemotiveerd door de mogelijkheid van monarchistische tegenbewegingen.

3000 **D. O. persstemmen.**

Het Korr. Bur. uit Weenen meldt, dat de bladen de voorwaarden van den wapenstilstand voor Duitschland zoo mogelijk nog harder en drukkender achten dan die welke Oostenrijk zijn opgelegd. Vooral de eisch tot uitlevering van een groote hoeveelheid verkeersmiddelen en de handhaving van de blokkade worden onmenschelijk genoemd. De beteekenis echter van den wapenstilstand treedt op den achtergrond tegenover de omwenteling, welke zich in Duitschland voltrekt. De "N. Fr. Presse" schrijft o.a.: De vreugde over de overwinning en de uitbuiting daarvan is den Franschen en Engelschen duchtig bedorven. De wereldrevolutie kan zich zeer gemakkelijk uitbreiden en Engeland, Frankrijk, Amerika zullen zeer zorgvuldig moeten nagaan, of het niet hoog tijd wordt weder tot menscheijkheid terug te keeren. De mededeeling over keizer Karl's verklaring betreffende zijn afstand van elk aandeel aan de

staatsaangelegenheden, evenals van de wet betreffende den nieuwen staatsvorm van D. O., bereikte de avondbladen zoo laat, dat slechts enkelen daaromtrent hun meening konden zeggen. De "N. Fr. Presse" merkt op, dat de keizer niet aftreedt, dat de hem grondwettig toekomende rechten zullen rusten, maar dat tusschen het afzien van de
3025 uitoefening dier rechten en aftreden een practisch onderscheid is, dat nochtans bij den tegenwoordigen gang van taken niet groot is.

De "Arbeiter Ztg." over de revolutie.

De wereldoorlog is ten einde, aldus de "Arbeiter Zeitung", het hoofdorgaan der
3030 Oostenrijksche socialisten, en de sociale revolutie in Duitschland is begonnen. In Duitsch-Oostenrijk heeft een weliswaar onbloedige, maar daarom niet minder belangrijke revolutie plaats gehad, doordat de Staatsraad besloot bij de at. Vergadering een wet in te dienen, waarbij Duitsch-Oostenrijk tot een republiek wordt
3035 geproclameerd. En het blad vervolgt dan: Op het oogenblik hebben wij nog geen socialistische regeering en kunnen die ook niet hebben, Oostenrijk kan het voorbeeld van Duitschland niet zoo maar volgen. In Duitschland vormen de arbeiders de groote meerderheid der bevolking, in Oostenrijk, zelfs met inbegrip van de landarbeiders even de helft. In Duitschland kan een soc. regeering het economische leven aan den gang houden en de voorziening van de bevolking met al het noodige verzekeren, in
3040 Duitsch-Oostenrijk zou dit op het oogenblik nauwelijks mogelijk zijn. Hier heerscht nog een veel grooter nood dan in Duitschland. Wanneer de soc. minderheid zich tegen den wil van de boerenmassa meester maakt van de regeering, dan zouden de steden, en de industriegebieden door de boeren uitgehongerd worden, wat de grootste troebelen tengevolge zou hebben. Wanneer het geheele volk over twee maanden aan de stembus
3045 wordt geroepen om zijn Staatsorde te beslissen, dan zal het geheele volk uitmaken, of de Duitsch-Oostenrijksche republiek burgerlijk of socialistisch zal zijn. Aan de uitspraak van de meerderheid des volks zal zich dan ieder moeten onderwerpen. Het blad verklaart ten slotte: "Onze toekomst behoort aan het socialisme. Volgens besluit van den Staatsraad, dat heden door de nationale vergadering zal worden bevestigd zal
3050 Duitsch-Oostenrijk zich bij de socialistische Duitsche republiek aansluiten. Dit besluit verzekert niet alleen ons nationaal zelfstemmingsrecht, maar het waarborgt tevens, dat wij als deel van de groote socialistische republiek mede zullen opbouwen aan de nieuwe maatschappij.

3055 Verschillende berichten.

WEENEN, 12 Nov. (Corr.-bureau.) Naar de bladen melden, had 's keizers afzien van de uitoefening der macht ook het aftreden van den gemeenschappelijken minister van oorlog en van het kabinet-Lammasch tengevolge. Verder melden de bladen, dat het voorstel omtrent aansluiting van Duitsch-Oostenrijk bij Duitschland in den Staatsraad
3060 met algemeene stemmen werd aangenomen, terwijl het voorstel om Duitsch-Oostenrijk tot een Republiek te verklaren bij verscheiden leden op bezwaren stuitte, omdat zij liever hadden gezien, dat de vraag van de toekomstigen staatsvorm aan de constitueerende nationale vergadering was voorbehouden. Een ander bericht uit de bladen meldt, dat gisteren onder presidium van den staatskanselier Renner een
3065 kabinetsraad van drie uren werd gehouden, die zich met alle actueele vragen bezig hield. De demobilisatie verloopt gunstig. Dagelijks worden vele duizenden soldaten naar huis gezonden. Er bestaat kans, dat de demobilisatie in weerwil van de steeds grooter wordende moeilijkheden in ongeveer acht dagen zal zijn volbracht. De kabinetsraad hield zich ook bezig met de sociale voorzorgen: voor bestrijding van den
3070 woningnood werden 10 millioen kronen ter beschikking gesteld, voor zorg voor de jeugd een à twee millioen.

ENGELAND.

(Van onzen eigen berichtgever.)

3075 LONDEN, 24 Oct.

De rechten der vrouw en die der Pers.

Schier geen dag gaat voorbij in de veel-bewogen tijden, die wij doorleven of hij brengt ons te staan tegenover een feit, waarvan de mogelijkheid ons nog maar en groote vier jaar geleden iets onmogelijks toegeschenen zou hebben. Wat beduiden vier
3080 jaar in des werelds loop en toch, hoeveel ingrijpende veranderingen, op welk gebied mag men gerust zeggen, hebben wij in dat korte tijdsverloop gezien en hoevele zullen er nog niet volgen moeten dag na dag, week na week. Heeft niet het Britsche Lagerhuis gisteren een beslissing genomen, die wij hier nog maar een paar maanden vóórdat de oorlog uitbrak, onmogelijk zouden hebben geacht voor onafzienbaren tijd en die nu
3085 gistermiddag werd genomen na een debat, dat maar een paar uur in beslag nam en met een meerderheid van stemmen zóó overweldigend, dat men er zelfs verbaasd over stond.

Die beslissing ging over de vraag of vrouwen verkiesbaar zullen zijn tot leden van het Lagerhuis.

3090 Het Parlements lid Herbert Samuel en enkele andere leden van het Lagerhuis hebben een voorstel ingediend om de Regeering te verzoeken onverwijld een wetsontwerp ter tafel te brengen, waardoor aan de vrouwen in het Verenigd Koninkrijk het recht van verkiesbaarheid voor het Huis der Gemeenten zou worden toegekend. Die voorstellers waren van meening dat men, nu de eerste stap was gedaan en den vrouwen het stemrecht voor de Commons was gegeven, de tweede stap, harer ook de gelegenheid te openen

3095 zitting in het Lagerhuis te geven, moet worden gezet. Het scheen twijfelachtig of het Lagerhuis geneigd zou zijn thans reeds, zelfs vóór de vrouwen gelegenheid hadden gehad, zich ter stembus aan te melden, dien tweeden stap te zetten en in elk geval, niemand heeft verwacht dat een groote meerderheid der Parlementsleden voor het voorstel-Samuel c.s. te vinden zou zijn. Maar wat is de uitslag geweest - dat een

3100 geweldige méerderheid er voor te vinden was - dat van de 274 leden, die over het voorstel stemden, slechts 25, zegge vijf-en-twintig maar, er zich tegen verklaarden. Ik herhaal nog eens, wat ik boven zeide, denk u eens terug in de maanden vóór Augustus 1914. Wij bevonden ons toen in de "suffragetten"-dagen: in den tijd van allerlei zonderlinge, gevaarlijke, misdadige feiten, gepleegd door de militante

3105 kiesrecht-vrouwen, die meenden dat zij door dat allen het Parlement vrouwenkiesrecht konden afdwingen en bezig waren hun goede zaak wanhopig te bederven; die velen van zich vervreemden, die vroeger haar warme medestanders waren geweest. In die dagen achtten wij de kansen voor vrouwenkiesrecht in Engeland slechter te staan dan ooit te voren. Dat het toch eens komen zou, was niet twijfelachtig, maar 't zon nog wel

3110 eenige jaren uitblijven, en in elk geval, had men toen de meening geuit dat bij eventueel tolgeven [toegeven] aan den eisch van kiesrecht voor de vrouw, ook logisch zou moeten volgen haar verkiesbaarheid voor het Lagerhuis, men zou beslist uitgelachen zijn.

En toen is de oorlog gekomen; is de strijd der militante vrouwen dadelijk gestaakt en hebben zij het bewijs gegeven dat de zaak van het vaderland haar boven alles ging. Daarna is gevolgd al de arbeid der vrouw op velerlei gebied in de plaats der mannen, die onder de wapenen moesten, en zulk een eerbied dwong hun arbeid af dat bij de

3115 herziening der Kieswet de wetgevers moesten erkennen dat de vrouw zich het onomstootelijk recht verworven had medezeggenschap uit te oefenen over 's lands zaken - het kiesrecht, waarvoor zij meer dan een halve eeuw gestreden, eerst met de kracht van het woord, later met geweld, werd haar nu gegeven als iets dat haar volkomen toe kwam. Maar haar ook dadelijk de deur te openen tot 's lands vergaderzaal, scheen velen nog te machtig. En nu is sedert gisteren de overwinning volkomen. Het verzet dat bij het korte debat is getoond was onbeteekenend en kwam van den meest

3120 conservatieven kant in het Lagerhuis. De tegenstanders wisten geen bezwaren tegen het voorstel in te brengen, die diepen indruk konden maken. Zij achtten het vreeselijk dat een vrouw, bijaldien haar sekse-genooten in het Huis zouden komen, de kans zou hebben den zetel in te nemen van den Speaker, den voorzitter van het Huis, blijkbaar vergetende dat wèl vrouwen hebben mogen zitten op den Britschen troon; zij beweerden dat de kiezers niet op vrouwen in het Parlement gesteld zijn, die bewering grondende op het feit dat in landen, waar de vrouw verkiesbaar is, het aantal vrouwelijke

3130 Parlementsleden nooit beduidend is geweest; zij meenden dat het niet aanging een zoo belangrijke beslissing te nemen zonder dat leger en vloot daarover waren geraadpleegd - allemaal tegenwerpingen, die zéker uit erg overtuigend waren, wat het best blijkt uit den inslag der stemming over het door den heer Samuel gedane voorstel.

3135 Die uitslag is van dien aard dat de Regeering er aanleiding in zal vinden zoo spoedig mogelijk een wetsontwerp in te dienen omtrent de verkiesbaarheid der vrouwen voor het Lagerhuis en is dat aangenomen, dan zullen bij de eerstvolgende algemeene verkiezing, misschien dit jaar reeds of in het begin van het volgen jaar vrouwen als kandidaten

3140 voor het Lagerhuis kunnen worden gesteld en gekozen. Interessant zal het nu zijn te zien wat het Hoogerhuis zal doen. Het zal zeker het ontwerp dat vrouwen recht van verkiesbaarheid geeft voor het Lagerhuis aannemen, maar zal het nu ook een beslissing nemen die vrouwen tot hun Huis toe laat? Zooals het Hoogerhuis thans nu nog is ingericht, wordt het gevormd door erfelijke Peers - de oudste zoon van een Peer volgt van rechtswege zijn overleden vader in het Hoogerhuis Maar er zijn in Engeland ook

3145 eenige vrouwen - heur aantal bedraagt slechts 24 - die Peeressen zijn "in her own right" en wier titel even goed erfelijk is als die van de Peers. Die vrouwen zijn tot dusverre van het recht zitting te hebben in het Hoogerhuis, alleen buiten gesloten, omdat zij vrouwen zijn, ofschoon feitelijk uit het Engelsche recht, noch in de

3150 Engelsche geschiedenis een enkele reden zou zijn aan te wijzen, waarom zij niet zouden mogen mede praten in den Engelschen "Senaat". Er gaan dan ook, zoowel in als buiten het Hoogerhuis stemmen op, om die Peernesses tot het Hoogerhuis toe te laten

3155 en het heet zelfs dat een dier dames, bij aldien men haar niet vrijwillig toegang verleent tot de banken der Peers, langs gerechtelijken weg zal doen uitmaken of men al dan niet het recht heft haar in de "gilded Chamber" te weren. Mogelijk dat dit niet eens noodig zal wezen en dat de Lords naar het voorbeeld van de wetgevers aan den anderen kant van den Central Hall in het Huis van Westminster, ook vrouwen in bun midden zullen toelaten. Waarom ook niet, dadelijk – als het Hoogerhuis hervormd wordt in een niet-erfelijken Senaat of Eerste Kamer, zal een dier hervormingen natuurlijk 3160 moeten zijn dat vrouwen er zitting in kunnen hebben. Terzelfder tijd heeft het Lagerhuis gisteren nog een andere beslissing genomen. Het heeft den Speaker verzocht voortaan ook de gaanderijen voor het publiek, dat de zittingen van het Lagerhuis komt bijwonen, open te stellen voor vrouwen. Tot dusverre werden daar en in de z.n. "Distinguished Strangers Gallery" geen leden van het 3165 schoone geslacht toegelaten. Zij hadden vroeger toegang tot de Ladies Gallery, die aan den anderen kant der vergaderzaal, tegenover de publieke tribune, zich bevond. Dames, die toegangskaarten tot die gaanderij hadden gekregen, zaten er opgeborgen achter` de z.g. "griller", een koperen traliewerk. Jarenlang hebben vrouwen zich de vernedering laten welgevallen door de zittingen van het Huis bij te wonen. Want een 3170 vernedering, een bewijs van minachting voor de vrouw, dagteekenend uit vroeger eeuwen, heeft mij die grille altijd toegeschenen; 'k vond het steeds als ik op de openbare tribune zat een ergerlijk gezicht, de dames daar als wilde dieren opgeborgen te zien achter traliewerk en heb mij nooit kunnen begrijpen hoe een vrouw, die zich voelde, zich ooit kon laten welgevallen daar te "mogen" zitten. Dat traliewerk is 3175 verdwenen – gelukkig. Ook al een gevolg van den oorlog, toen men heeft leeren waardeeren de beteekenis der vrouw in ons maatschappelijk leven. En nu mogen de dames niet alleen dáár zitten zonder dat koperdraad voor zich, doch is ook de publieke tribune voor hen open gesteld, a.s. week kunnen zijer reeds de zittingen van het Huis bijwonen, als ze zoo gelukkig zijn plaats te vinden, want de gaanderij biedt 3180 slechts ruimte voor honderd menschen. Zoo heeft de Engelsche vrouw het politiek feit ganschelijk gewonnen – de overwinning kwam haar toe en het Lagerhuis mag trotsch zijn op zijn besluit. Maar nu de vrouwen gekregen hebben wat haar toekomt, zou ik wenschen, dat eens gedacht werd aan een 3185 andere categorie van stervelingen, wien, ik zou durven zeggen, nog meer dan de dames, een behoorlijke zitplaats toekomt bij de vergaderingen van het Britsche Parlement – ik bedoel de vertegenwoordigers der buitenlandsche pers te Londen. Wij moeten nog altijd om een toegangskaart vragen om een zitting bij te wonen en wanneer er iets 3190 bijzonders aan 't handje is, moet men er erg gauw bij zijn, want de gereserveerde ruimte voor buitenlandsche journalisten – en die bestaat ook pas sedert het uitbreken van den oorlog – is uitermate gering. In geen geval bestaat er behoorlijk gelegenheid om te schrijven. 't Wordt tijd, nu wij leven is zulke gewichtige internationale 3195 dagen, dat er een tribune voor de buitenlandsche pers wordt opengesteld, waar de correspondenten steeds toegang zullen hebben. Desnoods kan de geheele ruimte, die nu publieke tribune heet, daarvoor dienen – het publiek, zou men zoo zeggen, kan de handelingen van het Parlement in de kranten lezen. Wie weet, wat ook in deze de oorlog nog voor gevolg zal hebben!

Een rede van Bonar Law.

3200 LONDEN, 12 Nov. (Reuter.) Bij de indiening van de laatste credietaanvraag voor het loopende financieele jaar, ten bedrage van 700 millioen, herinnerde Bonar Law in het Lagerhuis er aan, dat de vorige aanvraag een gelijk bedrag betrof en dat men verwacht had, dat deze laatste 750 millioen zou beloopten. Toch verwacht men, dat de uitgaven 3205 nog minder dan 700 millioen zullen bedragen. "Wij kunnen niet rekenen op een onmiddellijke daling van het uit te keeren loon en de demobilisatie zal ook onkosten medebrengen. Voor de marine zullen de uitgaven verminderd worden, zoodra dit veilig kan geschieden, om alles te gebruiken voor den bouw van handelsschepen. Wij en de 3210 andere geallieerden zullen levensmiddelen naar Europa moeten voeren, hetgeen meer-uitgaven beteekent, maar geen blijvende schuld voor het land. "De uitgaven gedurende 98 dagen tot 19 Oct. waren geschat op £6,936,000 per dag, zij bedroegen £6,398,000 3215 per dag. De uitgaven gedurende 202 dagen tot 19 Oct. waren geschat op £1,411,000,000, zij bedroegen £1,351,000,000. Er werd dus 60 millioen bespaard, of £298,000 per dag, waarvan slechts £37,000 bespaard werd op legeruitgaven. De vermindering der leeningen aan de geallieerden bedroeg £276,000 per dag. De totale uitgaven voor het leger namen toe met 39½ millioen, daar veel meer troepen op de been gebracht zijn, dan bij de 3215 indiening der begrooting werd verwacht. "De leeningen aan de geallieerden tot 19 Oct. bedroegen 1465 millioen, die aan de dominions tot denzelfden datum 218½ millioen. In 't geheel is 568 millioen geleend aan Rusland, 425 millioen aan Frankrijk, 345 millioen aan Italië, 127 millioen aan de andere kleine staten." Bonar Law uitte zijn

3220 voldoening over het feit, dat het Britsche actief veel hooger was dan hij bij de
begroting had geraamd. "Wat de staatsschuld betreft, behoeven wij niet bevreesd te
zijn. Wij kunnen redelijkerwijze aannemen, dat onze buitenlandsche staatsschuld aan
het eind van den oorlog niet meer zal bedragen dan één milliard."
Het feit besprekende, dat de oorlog waarschijnlijk uit is, zeide Bonar Law: "De
3225 belangrijkste factor voor de overwinning was de nauwe aaneensluiting der
geallieerden. Dat deze voortduurt is een levensbelang voor de wereld." Bonar Law
hoopte, dat een der goede resultaten van den oorlog zou zijn, dat de geallieerde
volken elkaar beter zouden begrijpen. "Onlangs zei Clemenceau in een rede: "Wat de
Engelschen betreft, wij houden veel van hen". Wij weten wat Frankrijk heeft
3230 meegemaakt en kunnen hetzelfde van Engeland zeggen. Als de verstandhouding met
Amerika beter gemaakt kan worden dan ooit te voren, dan zou dit voor ons land van
groot belang zijn en ook voor den vrede. Een der dingen, die Engeland het meest
gevoelde, was het lijden van Servië en België. Wij verheugen ons, dat Servië het
grootste aandeel kon nemen in het neerwerpen van Bulgarije, hetgeen het eerste
3235 stadium was van het eind van den oorlog." Bonar Law bracht hulde aan den koning van
België, die evenals koning George, veel gedaan had en zijn aanspraken grondde niet op
het goddelijk recht, maar op zijn betrekkingen met het volk. Omtrent Italië
verklaarde Bonar Law: "Ik heb in het Lagerhuis wel eens redevoeringen gehoord, waarin
beweerd werd, dat de Italianen er alleen aan denken, met imperialistische bedoelingen
3240 gebied te vermeesteren, maar we moeten bedenken, dat Italië, toen de oorlog uitbrak,
tot het verbond onzer vijanden behoorde. Het was een idealistische beweging, die
Italië aan onze zijde in den oorlog bracht." Na te hebben herdacht, wat het Britsche
rijk heeft gepresteerd, eindigde Bonar Law met de verklaring: "Terwijl Frankrijk de
eerste twee oorlogsjaren de zwaarste lasten droeg, heeft de twee laatste jaren geen
3245 leger in Europa zooveel gedaan als het onze. Wij hebben en groote overwinning
behaald, maar tegen een hoogen prijs en dat moeten wij niet vergeten."

LONDEN, 12 Nov. (Reuter.) Het Lagerhuis heeft het voorstel om 700 miljoen pond
crediet toe te staan aangenomen. Bij het debat deelde Addison, de minister van
reconstructie mede, dat de waarde van de overgebleven oorlogsvoorraden geschat wordt
3250 op £500.000.000.

Northcliffe treedt af.

LONDEN, 12 Nov. (Reuter.) Northcliffe heeft zijn functie als leider der propaganda in
de vijandelijke landen neergelegd. De eerste minister nam zijn ontslag aan, daar het
3255 ambt niet langer noodig is.

Een benoeming.

LONDEN, 12 Nov. (Reuter.) Gave, de secretaris van binnenl. zaken is benoemd tot
rechter in het Hof van Appèl. Hij wordt peer maar blijft voorzitter van het
3260 departement voor krijgsgevangenzaken.

Lord Cecil over den volkerenbond.

Lord Robert Cecil heeft blijkens een Reutertelegram een rede gehouden in de
universiteit van Birmingham. Hij zeide, dat Engeland in den oorlog was gegaan om de
3265 Pruisische poging om de wereld te beheerschen tegen te gaan, en om zulke pogingen in
de toekomst onmogelijk te maken. Sommige menschen, betoogde hij, verwachtten
onmiddellijke resultaten van onze verpletterende overwinning, en eischten de
vernietiging van Duitschland. De Duitschers moesten hun nederlaag voelen. Alleen
daardoor konden zij overtuigd worden, dat zij volgelingen waren geweest van verkeerde
3270 profeten. Maar het is meer dan twijfelachtig of een duurzame vrede kon worden
verkregen op den grondslag van de wereldheerschappij der Entente of van eenige andere
groep van mogendheden. Wereldheerschappij was alleen een ander woord voor
internationaal despotisme, en hoe welwillend zulk despotisme ook mocht zijn, het was
onvereenigbaar met de vrijheid, zonder welke alle andere politieke voordeelen
3275 smakeloos en niet zelden onteerend zouden worden. Alleen door den volkerenbond kon de
vrede worden gewaarborgd. Het was absoluut noodzakelijk dat de bond niet zou zijn een
groep van natiën, maar open behoorde te staan voor elke natie, die door de anderen
kon worden vertrouwd de voorwaarden voor den grondslag van zulk een gemeenschap
oprecht te zullen aanvaarden. Zulk een bond zou zelfs onvolledig zijn wanneer niet
3280 alle beschaafde natiën ertoe waren toegetreden, en het verdiende zelfs overweging of
de onwilligen niet door econ[o]mischen of anderen druk tot toetreding zouden worden
gedwongen. Na gewezen te hebben op het groeiende bewustzijn dat de menschheid meer
recht op de trouw van allen had dan zelfs het nationaliteitsgevoel, zeide Cecil dat
steeds meer de waarheid werd erkend dat alle beschaafde staten deel uitmaken van een

3285 economisch geheel. Onder den druk van den oorlog vestigden de Entente-natiën een
uitgebreide economische organisatie, controle van scheepvaart, financiën, inkoop-
verdeling van grondstoffen, ten algemeenen bate van het verbond. Een dergelijke
3290 organisatie zou aangewend kunnen worden om alle natiën zoo noodig te dwingen tot den
voorgenomen bond toe te treden, die het gemakkelijker zou maken om een agressief land
in bedwang te houden, en internationale coöperatie zou bevorderen, alsook de
voornaamste oorzaken van internationalen strijd uit den weg zou ruimen.
Indien dit mogelijk was, bestond de hoop, dat de natiën ook een organisatie zouden
tot stand brengen om den vrede te handhaven. Daartoe was meer noodig dan een
3295 internationaal hof. Een middel van grooter gezag van de georganiseerde en
geconcentreerde publieke opinie. Allen zouden zich herinneren hoe de centralen vóór
den oorlog weigerden deel te nemen aan een internationale conferentie die het hun
onmogelijk had gemaakt tegenover eigen volkeren te beweren dat zij een
verdedigingsoorlog voerden. De belangrijkste stap dien thans kon worden genomen was
3300 een organisatie in het leven te roepen, om het uitbreken van den oorlog in geval van
internationaal geschil te vertragen, en openlijke besprekingen te verzekeren van de
oorzaken van den twist. Als dat noodig was, zou er een verdrag zijn, waarbij de
partijen zich verbinden nooit oorlog te voeren, of anderen toe te staan oorlog te
voeren, alvorens een formeele conferentie van natiën is gehouden om het geschil te
3305 onderzoeken en zoo mogelijk te beslechten. Het verdrag zou van elke natie eischen al
haar kracht, economisch zoowel als militair, aan te wenden tegen de natie die den
oorlog zou verklaren voordat de conferentie was gehouden. Cecil hechtte bijzonder
veel gewicht aan het economische wapen. Het vraagstuk der ontwapening was moeilijk.
Bij gebreke van een praktisch uitvoerbaar plan moest worden vertrouwd dat de natiën
geleidelijk zouden ontwapenen, aangezien de noodzaak voor nationale bewapening zou
3310 verdwijnen. De bond zou de bestaande verdragen van tijd tot tijd kunnen herzien, om
ze in overeenstemming te brengen met de tijdsomstandigheden. De controle der
achterlijke rassen en zekere sociale vraagstukken waren van internationaal belang.
Deze plannen, zeide Lord Cecil, zijn vrij van de bezwaren, welke tegen soortgelijke
3315 schema's worden aangevoerd, en vormen een praktische poging om het grootste vraagstuk
van den dag op te lossen. Ten slotte waarschuwde hij de totstandbrenging van den bond
bij het vredesverdrag, niet zou leiden tot veronachtzaming van de andere
vredesvoorwaarden. Het was een experiment en op het succes mocht niet worden
vooruitgelopen. Maar een goede vrede moest tot stand komen om den bond een
behoorlijke kans te geven.

3320

Lord Northcliffe.

Lloyd George heeft de ontslagaanvraag van Lord Northcliffe aangenomen onder
dankzegging voor de bewezen diensten.

3325

FRANKRIJK.

Verskillende berichten.

PARIJS, 12 Nov. (Eigen bericht.) De "Echo de Paris" schrijft, dat op verzoek van de
Duitschers eenige kleine wijzigingen zijn aangebracht in de voorwaarden voor den
wapenstilstand. Zoo beloofden de geallieerden: levensmiddelenvoorziening van
3330 Duitschland; vermindering van het aantal gevraagde locomotieven en wagons om de
Duitsche demobilisatie te bespoedigen enz.; inkrimping van de neutrale zone op den
rechter Rijnover. Bij de onderteekening wist Erzberger zijn kalmte te bewaren, maar
Winterfeld schreide. Hutin voegt hier aan toe, dat het Fransche hoofdkwartier
waarschijnlijk binnen een dag of tien zal worden overgebracht naar Metz. De "Petit
3335 Parisien" zegt, dat de eerste minister der geallieerden binnenkort te Versailles
bijezen zullen komen, om te beraadslagen over de vredesvoorwaarden, hetgeen wel
bewijst, dat het te Versailles zijn zal, dat de vredesconferentie zal worden
gehouden. De "Humanité" maakt enkele critische opmerkingen over de voorwaarden van den
wapenstilstand en is bevreesd, dat de geallieerden van plan zijn tusschenbeide te
3340 komen in Rusland, waarvan de socialisten niets willen weten. De "Humanité" voegt
hieraan toe dat men niet moet vergeten, dat de geheele oude klik van reactie thans
uit Duitschland weggeveegd is en dat men de republiek in vrijheid moet laten leven,
bestudeerd door arbeiders en soldaten, die den keizer zijn opgevolgd.

3345

De levensmiddelenvoorziening van Duitschland.

De Fransche regeering heeft, naar Havas meldt, de protesten van de Duitsche
gevolmachtigden gepubliceerd. Deze zoowel als het beroep op Wilson schijnen te willen
doen geloven dat de geallieerden het Duitsche volk in de anarchie en hongersnood
willen drijven. Nooit was dit de bedoeling. Maar men moet niet vergeten, dat de
3350 geheele wereld thans na vier jaar oorlog een levensmiddelen crisis doormaakt, en niet

3355 Duitschland alleen. Clemenceau wees dezer dagen de pers erop, dat de geallieerde weliswaar de blokkade zullen handhaven gedurende den geheelen duur van en wapenstilstand, maar dat, daar de toestand in Duitschland en O.-H. wanhopig is, men alle krachten zal inspannen om hen van het noodige te voorzien, voor zoover dit mogelijk is in verband met de eigen behoeften. De quaestie van de transportmiddelen beheerscht den geheelen toestand in Duitschland. Wanneer wij de ons ontnomen locomotieven en waggons terug hebben, zal dat ons ten goede komen bij onze eigen levensmiddelenvoorziening. Wij zullen Duitschland te hulp komen; wij strijden niet tegen de menschheid, maar juist voor de redding van de menschheid. Een dergelijke taal, merkt Havas op, laat geen twijfel bestaan.

Het Amerikaansche leger in Frankrijk.

3365 Het bureau V. D. meldt uit het Amerikaansche hoofdkwartier van 12 Nov.: De officieuse verslaggever bij de Amerikaansche legers seint het volgende: De Duitschers vierden de laatste gevechtsdagen voor het onderteekenen van den wapenstilstand door Verdun en andere plaatsen achter de Amerikaansche linies hevig te beschieten. Het bericht van het ophouden der vijandelijkheden is op het Amerikaansche front met gemengde gevoelens begroet, daar het te midden van een succesvollen aanval kwam. Bij het vooruitrukken over een front van 115 K.M. vanaf Sedan tot de Moesel maakten het eerste en tweede Amerikaansche leger tezamen met Fransche afdeelingen, welke onder Amerikaansch commando stonden, belangrijke vorderingen; het veroverde terrein bevatte Stenay en Gernuscourt ten oosten van Verdun, die door de Duitschers buitengewoon versterkt ware, tal van dorpen en versterkte stellingen in Lotharingen.

3375 **ZWEDEN.**

Betoogingen tegen de duurte.

3380 STOCKHOLM, 12 Nov. (W. B.) Gisteren is alhier door een groote menigte, waaronder ook vrouwen, een betooging tegen de duurte van levensmiddelen gehouden. De arbeiders overhandigden aan de regeering een verklaring, waarin uitgebreide maatregelen tegen de duurte worden geëischt.

Actie der socialistten.

3385 STOCKHOLM, 12 Nov. (W. B.) Het jong-socialistische blad "Politiken" publiceert heden een program voor een massa-actie tot invoering der socialistische republiek in Zweden. Zoo noodig zal daartoe de algemeene staking worden geproclameerd. In hun program eischen den republikeinschen staatsvorm: afschaffing der Eerste Kamer; onmiddellijke bijeenroeping eener constitueerende nationale vergadering; onmiddellijke staking der militaire oefeningen; belangrijke verhooging van alle arbeidsloozen en ambtenaarssalarissen; invoering van den 8-urigen arbeidsdag; toezicht der arbeiders op de industrie. Ten slotte wordt de bevolking uitgenoodigd arbeids-, soldaten- en boerenraden te vormen.

RUSLAND.

Onderhandelingen mat de geallieerden?

3395 LONDEN, 12 Nov. (Reuter.) Balfour verklaarde in het Lagerhuis in antwoord op een vraag, dat de maximalistische autoriteiten in Rusland, naar hij vernomen had, navraag hebben gedaan, of ook een of anders neutrale regeering als tusschenpersoon zou willen optreden voor het aanknoopen van onderhandelingen tusschen hen en de geallieerden.

3400 **FINLAND.**

De houding van prins Friedrich Karl.

3405 HELSINGFORS, 11 Nov. (W. B.) In de plenumzitting van den Landdag deelde prof. Ingmann het antwoord mede van prins Friedrich Karl op den hem aangeboden troon-candidatuur. De prins gaf daarin richting aan het hem geschonken vertrouwen. Van zijn antwoord kan alleen het belang van Finland beslissend zijn. Wie den Finschen troon beklimt, moet het orgaan vormen van verzoening naar binnen en buiten. Hij had gehoopt den troon te kunnen beklimmen, gesteund door de nieuwen grondwet, waarvan de invoering noodzakelijk is en door hem zelf gewenscht werd. Men heeft ook gezegd, dat zijn verkiezing de erkenning van de Finsche onafhankelijkheid in den weg zou staan. Hij zelf wilde naar goede betrekkingen streven met de groote mogendheden die de onafhankelijkheid nog niet hebben erkend. Wanneer de Landdag een nieuwe stap noodig acht, zal de prins deze in ernstige overweging nemen. Voor het oogenblik moet hij tengevolge van omstandigheden, waarover hij niet te beslissen heeft, een definitieve beslissing uitstellen.

3415

VEREENIGDE STATEN.

20 miljoen ton levensmiddelen voor Europa.

WASHINGTON, 13 Nov. (Reuter). De voedselregelaar Hoover heeft het Amerikaansche volk gewaarschuwd, dat de zuinigheid alsnog noodzakelijk blijft in het gebruik van tarwe enz. om Europa te kunnen voeden. Daartoe moet Amerika 20 miljoen ton levensmiddelen naar Europa zenden in plaats van de normale hoeveelheid van zes miljoen. Hoover schetste in krachtige bewoordingen het gebrek in sommige landen van Europa, dat Amerika niet heeft kunnen voorkomen. Hij verklaarde, dat de groep spelers, die dat alles veroorzaakt hebben, thans smadelijk op de vlucht zijn, miljoenen hulpelooze in anarchie en hongersnood achterlatende.

Zie verder pag. 2

Gemengde berichten.

3430 **Spaansche ziekte.**

Nadat de o. l. scholen te Bussum bijna drie weken gesloten zijn geweest, zijn heden de lessen hervat, met uitzondering van de laagste drie klassen. Ook de Gooische H.B.S. is Dinsdag weer begonnen. De Koning Willemschool blijft voorloopig gesloten.

3435 **Spaansche griep.**

Te Sneek zijn de openbare en bijzondere scholen voor L. O. wegens 't aldaar zeer kwaadaardig heerschen der Spaansche griep tijdelijk gesloten. Ook den Handelskursus is vacantie gegeven.

3440 **BEURS EN NIJVERHEID.**

Prijzen van Speciën.

(Medegedeeld door de firma Anspach & Donk.) Gouden speciën. Goud in Baren f2255 per N. P. fijn. Zilveren speciën. Baren Zilver van, 900 te 300 f98.50 per N. P. fijn. Rijksmarken f0.44, Stukken van 5 Francs f2 per stuk.

3445

Vereenigde Chemische Fabrieken.

Aan het verslag over het boekjaar 1917/1918 ontleenen wij het volgende: De financieele resultaten zijn niet ongunstig te noemen. De aanvoer van grondstoffen voor het hoofdbedrijf, de fabricatie van superphosphaat, was onbeteekenend; die van eenige andere meststoffen daarentegen was niet onbevredigend. Eenige nevenbedrijven werden in gang gezet met gunstige resultaten. In aansluiting met de aangenomen statutenwijzigingen hebben wij met de Amsterdamsche Superfosfaatfabriek de overeenkomst afgesloten, waartoe wij in dezelfde vergaderingen waren gemachtigd. Een betere samenwerking is daarmede verzekerd, wat vooral voor de exportzaken na den oorlog noodzakelijk is. Het productiecijfer der Nederlandsche fabrieken overtreft verre de binnenlandsche behoefte; voor het overschot moet dus in het buitenland afzet worden gezocht. Een scherpe concurrentie mag daarbij worden verwacht en met het oog daarop is een gemeenschappelijk optreden wenschelijk. Als gevolg van de overeenkomst met de Amsterdamsche Superfosfaatfabriek komt ditmaal een bedrag ter beschikking van aandeelhouders, waaruit boven een dividend van 13% nog een buitengewone dividenduitkeering van 37% kan geschieden. De balans geeft als winst, welke na behoorlijke afschrijving op de onroerende goederen overblijft, f3,369,152, als volgt te verdeelen: In de eerste plaats zijn noodig: voor het dividend van 6% op de cumulatief-preferente aandelen f180,000, waarvan 3% of f90.000 reeds op 1 Mei betaalbaarder zijn gesteld. De statutaire winstverdeling laat toe uit te keeren ten dividend van 13% van het gewone aandelenkapitaal, waarvoor noodig f390,000, en een buitengewone dividenduitkeering van 37% van het gewone aandelenkapitaal, waarvoor noodig f1.110,000. Voor uitkeeringen, tantièmes en belastingen zijn dan noodig; f3,179,927. Om nu de financieele positie na den oorlog sterk te houden, wordt raadzaam geacht voor te stellen de uitkeering van de beide dividenden over het gewone aandelenkapitaal; te samen uitmakende f1,500,000, te doen geschieden in 6% cumulatief-preferente aandelen, waarvoor een uitgifte van 3000 nieuwe aandelen ad nominaal f500 noodig is. Omtrent de vooruitzichten van het boekjaar 1918/19 valt uitteraard niets te zeggen; de aanvoer van grondstoffen voor de superphosphaatfabricatie staat geheel stil. De zeer geringe voorraad superphosphaat is ter beschikking van het Rijkskantoor voor Kunstmeststoffen gesteld; ook de landbouw zal de nadeelige gevolgen van den stilstand in ons bedrijf in hooge mate ondervinden. Op de balans staan de terreinen, gebouwen enz. te boek voor f3,096.971. voorraden f1,382,644, debiteuren f2,213,193, banken, kas enz. f3474,509.

3480

Dordtsche Petroleum-Industrie Maatschappij.

Na de uitgifte der bonusaandeelen "Koninklijke" zal, naar de directie ons mededeelt, het bezit der Dordtsche Petroleum Ind. Mij. bestaan uit 13620 aandelen dier maatschappij.

3485

Lever Bros.

De firma Lever Brothers zal £1 millioen 6½% cumulatief preferente aandelen serie B uitgeven.

3490

Fransche spoorwegen.

Volgens de opgaven van den verslaggever der budgetcommissie bedraagt het deficit van de Fransche spoorwegen in het loopende jaar Fr. 822 millioen. De regeering trok het wetsontwerp betreffende de naasting der spoorwegen in, teneinde eerst de bepalingen om te werken.

3495

Financiën der stad Parijs.

De president van het Seine departement schat het deficit van de stad Parijs in het loopende begrootingsjaar op Fr. 250 millioen en stelt voor, dit te dekken door de uitgifte van gemeentewissels.

3500

Engelsche war bonds.

Aan warbonds werd in de afgelopen maand voor £22.070.000 verkocht.

Londensche beurs.

3505

LONDEN, 12 Nov. (Eigen tel.) Eéndaagsgeld 3 1/8%, leeningen voor een week 3 1/4%, op de discontomarkt deed tweemaands papier 3½% en driemaands papier 3 9/16%. Consols 61 1/4, oorlogsleening 94½. Binnenlandsche spoorwegen mat. Underground income bonds 91 1/4, ordinary 3½. London Omnibus A 9/3. Buitenlandsche staatsfondsen lager. Fransche oorlogsleening 86 7/8j. In verband met de aangekondigde nieuwe leening liepen de 4% oblig. van 75 tot 72½ terug. Buitenlandsche spoorwegen prijshoudend. Canadian 181, Grand Trunk 12½, Central Argentine 71½, Leopoldina 44 3/4. Oliewaarden mat. Shell 6 5/16, Caucasian 27/6, Ural Caspian 34/, Rumanian 18/3, Mexican Eagles 86/8 op geruchten omtrent een nieuwe uitgifte. Rnbberwaarden vast. Linggi 27/9. Anglo Dutch 37/6. Scheepvaartwaarden lusteloos. Cunard 101/. Mijnwaarden vast. De Beers 15 1/8, Randmines 3½, Goldfields 2 3/32. Chartered 24/. Tanganyika 6 7/16, Rio Tinto 69. De tinprijs gold £327, de rubberprijs 2 sh, 5½ d.

3510

3515

Bankverkeer in Duitschland.

In Berlijn had het verkeer bij de groote banken ook op 11 dezer een normaal verloop. Evenals op de voorafgaande dagen moeten de uitbetalingen beperkt werden, doch de beambten hebben opdracht gekregen, zooveel mogelijk aan de behoeften van 't publiek tegemoet te komen en in de eerste plaats rekening te houden met de opvragingen van voor het uitbetalen van loon en salaris benoodigde sommen. De "Voss. Ztg." meldt, dat in de kringen der directeuren der groote banken een sterke neiging bestaat om met de nieuwe regeering in onderhandeling te treden, teneinde met haar te beraadslagen omtrent de absoluut noodzakelijke instandhouding van het Duitsche economische leven en vóór alles van het betalingsverkeer.

3525

De Geallieerden en China.

3530

De gezantschappen der Geallieerden hebben bij de Chineesche regeering er tegen geprotesteerd, dat van de bedragen, die door het uitstellen der annuïteit van de schadevergoeding den boxeropstand beschikbaar zijn, een verkeerd gebruik gemaakt wordt.

3535

Een crediet van de Vereen. Staten aan Mexico.

Volgens in Londen loopende geruchten is de regeering der Vereenigde Staten van plan, Mexico een groot voorschot toe te staan, teneinde den rentedienst voor de vroegere leeningen weder op te nemen.

3540

Buitenlandsche schuld van Columbia.

In aansluiting aan een vroeger bericht, waarvan wij in ons ochtendblad van 5 Oct. melding maakten, deelt de Council of Foreign Bondholders te Londen thans mede, dat, daar de aanwezige middelen, welke aangewend konden voor amortisatie met betrekking tot het loopende halfjaar, niet uitgeput zijn, tot lt [?] dezer aanbiedingen worden ingewacht voor de aflossing van de 3% obligatiën geconsolideerde buitenlandsche schuld van Columbia en dat, indien deze aanbiedingen het aanwezige saldo niet

3545

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 november 1918

absorbeeren, zoo spoedig mogelijk overgegaan zal worden om het saldo te gebruiken voor de uitloting van obligatiën tegen den koers van 70%, inclusief de interest tot den dag van uitloting.

3550

Inventum.

In de buitengewone algemeene vergadering der N. V. Fabriek van Electriche Verwarmings-Apparaten "Inventum", Bilthoven, werd de door het bestuur voorgestelde statutenwijziging met algemeene stemmen aangenomen, waardoor het kapitaal is gebracht op f200,000 gewone aandeele en f100,000 winstdeele 6% cumulatief preferente aandeele.

3555